

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
DEMOKRATİK KATILIM DÜZEYLERİ VE DEMOKRATİK
KATILIMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE KARIŞAN

BOLU, HAZİRAN - 2023

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
DEMOKRATİK KATILIM DÜZEYLERİ VE DEMOKRATİK
KATILIMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE KARIŞAN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. HATİCE MEMİŞOĞLU

BOLU, HAZİRAN - 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Hatice KARIŞAN tarafından hazırlanan "**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEMOKRATİK KATILIM DÜZEYLERİ VE DEMOKRATİK KATILIMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**" adlı tez çalışması jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 19/06/2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Doç. Dr. Hatice MEMİŞOĞLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Prof. Dr. Emine Özlem YİĞİT

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Hülya ÇELİK

Sakarya Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin 06/07/2023 tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 21 olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışma için Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2021/281 sayısı ile etik izin alınmıştır.

.....
HATİCE KARIŞAN

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEMOKRATİK KATILIM DÜZEYLERİ VE DEMOKRATİK KATILIMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE KARIŞAN

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. HATİCE MEMİŞOĞLU)

BOLU, HAZİRAN - 2023

XIX+168

Araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım düzeylerini ve demokratik katılıma ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, yedi farklı üniversitede 1-4. sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 882 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. 882 sosyal bilgiler öğretmen adayına Keçe ve Dinç (2015) tarafından geliştirilmiş olan "Demokratik Katılım Ölçeği" uygulanmıştır. Nitel kısımda ise ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış ve farklı üniversitelerde öğrenim gören 4. sınıf düzeyindeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Nicel verilerde değişkenlere göre istatistiki işlemler yapılmış ve nicel verilerin yorumunda .05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak alınmıştır. Nitel veriler ise içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda "Demokratik Katılım Ölçeği"nin tüm boyutlarında; yaşanan bölge, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ölçeğin bazı boyutlarında; öğrenim görülen üniversite, cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin ekonomik durumu ve sosyal medya kullanım sıklığı değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar siyasal katılımı, "seçimlere duyarlılık göstermek", "siyasi görüşleri paylaşmak", "harekete geçmek/eylemde bulunmak", "siyaseti takip etmek", "söz sahibi olmak" ve "siyasetçilerle iletişim-etkileşimde bulunmak" şeklinde tanımlamıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Siyasal Katılım, Toplumsal Katılım, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı, Demokratik Katılım.

ABSTRACT

**SOCIAL SCIENCES TEACHER CANDIDATES DEMOCRATIC
PARTICIPATION LEVELS AND THEIR VIEWS ON DEMOCRATIC
PARTICIPATION
MSC THESIS
HATİCE KARIŞAN
BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL STUDIES EDUCATION
(SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. HATİCE MEMİŞOĞLU)
BOLU, JUNE 2023
XIX+168**

The study has been made to reveal the level of democratic participation and opinions of social studies teacher candidates about democratic participation. The mixed method in which the quantitative and the qualitative methods are used together has been used in the study. In the quantitative part of the study, easily accessible case sampling has been used. The sample of the study has been created by 882 social studies teacher candidates in total who study at the 1st-4th grade at 7 different universities. Developed by Keçe and Dinç (2015) "The Democratic Participation Scale" has been applied to 882 social studies teacher candidates. In the qualitative part of the study, the criterion sampling method has been used and a structured interview form that has been prepared by the researcher has been applied to the social studies teacher candidates from different universities who study at the 4th grade. Statistical operations have been made on the quantitative data according to the variables and .05 significance level has been taken as a criterion in the interpretation of the quantitative data. The qualitative data has been analyzed using content analysis. As a result of the research, in all the dimensions of "the Democratic Participation Scale", it has been noticed that there is no significant differences in these variables; the area of residence, the settlement that the family lives in, the education status of the mother and the education status of the father. In some dimensions of the scale, it has been noticed that there is a significant difference in these variables; the university where the teacher candidate study, gender, the status level in society, the economic situation of the family and frequency of social media use. The participants have identified the political participation as "being sensitive to the elections", "sharing the political views", "taking action / doing an act", "following the things related to politics", "having a say in something" and "keeping in touch / interact with the politicians".

KEYWORDS: Political Participation, Social Participation, Social Studies Teacher Candidate, Democratic Participation.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY SAYFASI	vii
ETİK BEYAN.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiv
TABLO LİSTESİ	xv
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xvii
TEŞEKKÜR	xix
1. GİRİŞ	20
1.1 Problem Durumu	20
1.2 Problem Cümlesi	21
1.3 Alt Problemler	21
1.4 Araştırmanın Amacı	22
1.5 Araştırmanın Önemi	23
1.6 Sınırlılıklar.....	23
1.7 Sayıtlar	24
1.8 Tanımlar	24
2.ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR.....	25
2.1 Kuramsal Çerçeve	25
2.1.1 Demokrasi Kavramı.....	25
2.1.2 Demokrasinin Uygulanma Biçimleri	26
2.1.3 Demokrasinin Temel İlkeleri	27
2.1.4 Demokratik Katılım	29
2.1.5 Siyasal Katılım.....	29
2.1.6 Toplumsal Katılım	31
2.1.7 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Demokratik Katılım	34
2.1.8 Sosyal Bilgiler Dersinde Demokratik Katılımın Önemi ve Uygulamada	
Yapılması Gerekenler	37
2.2. İlgili Literatür.....	38
2.2.1 Yurt İçi Araştırmalar.....	38
2.2.1.1 Siyasal Katılıma İlişkin Araştırmalar	38
2.2.1.2 Toplumsal Katılıma İlişkin Araştırmalar	45
2.2.1.3 Sosyal Katılım Becerisine İlişkin Araştırmalar	49
2.2.2 Yurt Dışı Araştırmalar	55
3.YÖNTEM.....	58
3.1 Araştırma Modeli	58
3.2 Evren ve Örneklem.....	59

3.2.1 Nicel Boyuta Ait Örneklem	59
3.2.2 Nitel Boyuta Ait Çalışma Grubu	64
3.3 Veri Toplama Aracı	64
3.3.1 Nicel Boyuta Ait Veri Toplama Aracı	64
3.3.1.1 Nicel Veri Toplama Aracı Geçerlik ve Güvenirliliği	65
3.3.2 Nitel Boyuta Ait Veri Toplama Aracı	68
3.3.2.1 Nitel Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirliliği	69
3.4 Verilerin Toplanması	70
3.5 Verilerin Analizi	71
3.5.1 Nicel Boyuta Ait Veri Analizi	71
3.5.2 Nitel Boyuta Ait Veri Analizi	72
4.BULGULAR VE TARTIŞMA	73
4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	73
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	74
4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	76
4.3.1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine İlişkin Bulguları	76
4.3.2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları	81
4.3.3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Bulguları	84
4.3.4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Yaşanılan Bölge Değişkenine İlişkin Bulguları	87
4.3.5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimine İlişkin Bulguları	91
4.3.6 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları	94
4.3.7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları	98
4.3.8 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Ailenin Ekonomik Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları	102
4.3.9 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Sıklığı Değişkenine İlişkin Bulguları	107
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	111
4.4.1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılım Kavramına İlişkin Görüşleri	111
4.4.2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımın Önemine İlişkin Görüşleri	114
4.4.3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılım Gösterilen Konulara İlişkin Görüşleri	115
4.4.4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımını Engelleyen Durumlara İlişkin Görüşleri	118
4.4.5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılım Kavramına İlişkin Görüşleri	121
4.4.6 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılımın Önemine İlişkin Görüşleri	124
4.4.7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılım Gösterilen Konulara İlişkin Görüşleri	125
4.4.8 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılımı Engelleyen Durumlara İlişkin Görüşleri	128

4.4.9 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal ve Toplumsal Katılım Eğitimi İçin Verilmesi Gereken Bilgi, Beceri ve Değerlere İlişkin Görüşleri	131
4.4.10 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal ve Toplumsal Katılımı Geliştirmek İçin Yapılan Uygulamalara İlişkin Görüşleri.....	134
4.4.11 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal ve Toplumsal Katılım Sürecindeki Sorunların Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşleri	137
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	139
5.1 Sonuçlar.....	139
5.2 Öneriler.....	143
5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	143
5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	144
6.KAYNAKLAR	145
7.EKLER.....	152
EK 1 Demokratik Katılım Ölçeği.....	152
EK 2 Görüşme Formu	157
EK 3 Ölçek Kullanım İzni.....	160
EK 4 Etik Kurul İzni	161
EK 5 Afyon Kocatepe Üniversitesi Araştırma İzni	162
EK 6 Akdeniz Üniversitesi Araştırma İzni.....	163
EK 7 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma İzni	164
EK 8 Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma İzni	165
EK 9 Gazi Üniversitesi Araştırma İzni.....	166
EK 10 Kastamonu Üniversitesi Araştırma İzni	167
EK 11 Sakarya Üniversitesi Araştırma İzni	168

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1. STK türleri.....	33
Şekil 3. 1. İkinci düzey demokratik katılım ölçeğine ilişkin dfa analiz diyagramı	66
Şekil 4. 1. Öğretmen adaylarının siyasal katılım tanımları.....	112
Şekil 4. 2. Öğretmen adaylarının siyasal katılımın önemine ilişkin görüşleri	114
Şekil 4. 3. Öğretmen adaylarının siyasal katılım gösterilen konulara ilişkin görüşleri	116
Şekil 4. 4. Öğretmen adaylarının siyasal katılımını engelleyen durumlara ilişkin görüşleri.....	119
Şekil 4. 5. Öğretmen adaylarının toplumsal katılım tanımları.....	122
Şekil 4. 6. Öğretmen adaylarının toplumsal katılımın önemine ilişkin görüşleri.....	124
Şekil 4. 7. Öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterilen konulara ilişkin görüşleri.....	126
Şekil 4. 8. Öğretmen adaylarının toplumsal katılımı engelleyen durumlara ilişkin görüşleri.....	129
Şekil 4. 9. Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken bilgi, beceri ve değerlere ilişkin görüşleri	132
Şekil 4. 10. Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için yapılan uygulamalara ilişkin görüşleri	135
Şekil 4. 11. Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım sürecindeki sorunların çözümüne ilişkin görüşleri	137

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2. 1 . SBÖP’de yer alan beceri ve değerler (MEB, 2018).	35
Tablo 2. 2. 5-6 ve 7. sınıf düzeyinde Birey ve Toplum öğrenme alanında demokratik katılıma ilişkin kazanımlar.....	35
Tablo 2. 3. 5-6 ve 7. sınıf düzeyinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında demokratik katılıma ilişkin kazanımlar.....	36
Tablo 3. 1. Örneklemin öğrenim görülen üniversiteye göre dağılımı	60
Tablo 3. 2. Örneklemin cinsiyetine göre dağılımı.....	60
Tablo 3. 3. Örneklemin sınıf düzeyine göre dağılımı.....	61
Tablo 3. 4. Örneklemin yaşanılan bölgeye göre dağılımı	61
Tablo 3. 5. Örneklemin ailelerinin yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı	62
Tablo 3. 6. Örneklemin anne eğitim durumuna göre dağılımı	62
Tablo 3. 7. Örneklemin baba eğitim durumuna göre dağılımı	62
Tablo 3. 8. Örneklemin ailelerinin ekonomik durumuna göre dağılımı.....	63
Tablo 3. 9. Örneklemin sosyal medya kullanım sıklığına göre dağılımı	63
Tablo 3. 10. Yapısal eşitlik modelinde uyum indeksleri için kesme noktaları (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).....	65
Tablo 3. 11. İki faktörlü demokratik katılım ölçeğinin DFA analiz sonuçları.	67
Tablo 3. 12. Demokratik katılım ölçeğine ilişkin güvenirlik katsayısı	67
Tablo 3. 13. Nitel sorular için güvenirlik analizi	69
Tablo 4. 1. Öğretmen adaylarının siyasal katılım boyutlarına ilişkin bulgular	73
Tablo 4. 2. Öğretmen adaylarının toplumsal katılım boyutlarına ilişkin bulgular	75
Tablo 4. 3. Öğretmen adaylarının öğrenim görülen üniversiteye göre normallik testi sonuçları	76
Tablo 4. 4. Öğrenim görülen üniversiteye göre demokratik katılım ölçek puanlarının kruskal wallis h testi sonucu	77
Tablo 4. 5. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre normallik testi sonuçları	81
Tablo 4. 6. Cinsiyet değişkenine göre demokratik katılım puanlarının mann-whitney u testi sonucu	82
Tablo 4. 7. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre normallik testi sonuçları	84
Tablo 4. 8. Sınıf düzeyi değişkenine göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu.....	84
Tablo 4. 9. Öğretmen adaylarının yaşanılan bölge değişkenine göre normallik testi sonuçları	88
Tablo 4. 10. Yaşanılan bölgelere göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu	88
Tablo 4. 11. Öğretmen adaylarının ailenin yaşadığı yerleşim birimine göre normallik testi sonucu	91
Tablo 4. 12. Ailenin yaşadığı yerleşim birimine göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu.....	92
Tablo 4. 13. Öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna göre normallik testi sonucu.....	94
Tablo 4. 14. Anne eğitim durumuna göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu	95

Tablo 4. 15. Öğretmen adaylarının baba eğitim durumuna göre normallik testi sonuçları	98
Tablo 4. 16. Baba eğitim durumuna göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu.....	99
Tablo 4. 17. Öğretmen adaylarının ailenin ekonomik durumuna göre normallik testi sonuçları.....	102
Tablo 4. 18. Ailenin ekonomik durumuna göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu.....	103
Tablo 4. 19. Öğretmen adaylarının sosyal medya kullanım sıklığına göre normallik testi sonuçları.....	107
Tablo 4. 20. Sosyal medya kullanım sıklığına göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu.....	108

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

F: Frekans

P : Anlamlılık değeri

Sd : Serbestlik Derecesi

SS : Standart Sapma

$\bar{x}$: Aritmetik Ortalama

% : Yüzde

> : Büyüktür

$\geq$: Büyük Eşittir

$\leq$: Küçük Eşittir

= : Eşittir

α : Cronbach Alpha (Güvenirlilik Katsayısı)

Akt: Aktaran

Bkz.: Bakınız

Max: Maksimum

Min: Minimum

N: Kişi Sayısı

Okur.Değil: Okuryazar Değil

Ort: Ortalama

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADDIE: Analysis, Design, Develop, Implement , Evaluation

ADÜ: Adnan Menderes Üniversitesi

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AHBAP: Anadolu Halk ve Barış Platformu

AKUT: Arama Kurtarma Derneği

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

G. ANADOLU:Güneydoğu Anadolu

HAYTAP: Hayvan Hakları Federasyonu

İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İNÜ: İnönü Üniversitesi

KMÜ: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

KSÜ: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

LISREL : Yapısal Eşitlik Modeli İstatistik Paket Program

LÖSEV: Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖHÜ: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

SBÖP: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

SPSS: Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket Programı

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

SÜ: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

TL: Türk Lirası

TOG: Toplum Gönüllüleri Vakfı

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans boyunca hem ders döneminde hem de tez yazma sürecinde beni her zaman destekleyen ve yol gösteren çok değerli tez danışmanım Doç. Dr. Hatice MEMİŞOĞLU'na en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Tez jürimde bulunan ve fikirleriyle tez çalışmama katkıda bulunan Prof. Dr. Emine Özlem YİĞİT ve Doç. Dr. Hülya ÇELİK hocalarıma ve nicel verilerin analizinde yardımını esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Ceren MUTLUER'e teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana katkı sağlayan Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans tez çalışmam sürecinde beni her zaman destekleyen annem Ayşe KARIŞAN, babam Yakup KARIŞAN, kardeşlerim Hande ve Halenur KARIŞAN'a ve beni asla yalnız bırakmayan dostlarım Kübra TOPÇU KAYA, Hatice ŞEKERSOY KARACAKAYA ve Elif ÇAKIR'a teşekkürlerimi sunarım.

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Demokrasinin devamlılığını sağlamak adına aktif ve etkin vatandaşlar yetiştirmek önemlidir. Aktif vatandaşlık, vatandaşların üyesi oldukları topluma ait problemleri tanımlama, problemlerle mücadele etme ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için aktif bir şekilde yer alma imkanlarının olmasıdır (Kara, Topkaya ve Şimşek, 2012:151). Aktif vatandaş, çevresinde yaşananlara müdahalede bulunabilen; etkin vatandaş ise çevresindeki olaylara müdahale edebilmenin yanında bu müdahaleden sonuç elde edebilen ve etkili olabilen şeklinde tanımlanır (Çevik-Kansu, 2015:10).

Demokrasinin temel ilkelerinden biri olan katılım; "toplumsal düzenin kuruluşu, yönetimi ve denetimine ilişkin politikaların saptanması, kararların alınması ve uygulanmasına ilişkin çabaların eylemli olarak içinde bulunulmasıdır" (Sezen, 2000:52; Akt: Karaçor, 2009:126). Katılım, vatandaşların siyasal ve toplumsal yaşama uyum sağlayabilme, görüşlerini ifade edebilme ve eyleme geçebilmeleri açısından çok değerlidir. Vatandaşlar katılım göstererek, seçme ve seçilme haklarını kullanabileceği gibi siyasal tartışmalar yapabilir, bununla birlikte toplumsal bir konu veya durum hakkında seslerini duyurabilir ve toplumsal sorunlara çözüm bulabilirler.

Literatür tarandığında, demokratik katılımın temelde siyasal ve toplumsal katılım olarak iki boyutta ele alındığı görülmektedir. Bu iki boyut birbiriyle ayrılmaz bir bütün olup, aktif ve etkin bir vatandaşlık için siyasal ve toplumsal katılım davranışlarının gösterilmesi gerekmektedir. Siyasal katılımı Kışlalı (1987: 355) vatandaşların, devletin farklı kademelerinde alınan karar ve uygulamaları etkileyebilme amacıyla yaptıkları eylemler olarak tanımlamaktadır. Siyasal yaşama katılım, bireyin siyasal sistem ile arasında kurduğu ilgiyle ilişkileridir. Bahsi geçen ilişkiler çok farklı şekil ve boyutta karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma, siyasal olayların izlenilmesi ve bilgi edinilmesi, siyasal eylemlerde bulunulması, oy kullanılması, adaylık ve siyasal karar mekanizmalarında bulunulması gibi durumlar örnek verilebilir (Örtlek ve Tekelioğlu, 2013: 279).

Bir diğerkatılım biçimi ise toplumsal katılımdır. Toplumsal katılım, birliktelik içinde olmayı, etkileşimde bulunmayı ve katkı sağlamayı içinde bulunduran bir süreçtir (Işık, Kurt ve Kurt, 2017:78). Toplumsal katılım, vatandaşların bir araya gelerek yaptığı faaliyetlerden başlayarak sivil toplum kuruluşlarında görev almaya kadar uzanabilir. Şahin (2007:31)'e göre STK'lar, devletten bağımsız şekilde tamamen gönüllülerin birlikteliğine dayanan ve üye çıkarlarının ötesinde toplumsal çıkar hedefi ile çalışan, kâr amacı gütmeyen ve yasal bir çerçeve dahilinde faaliyet gösteren kuruluşlardır. Gönüllülük; bireyin maddi karşılık ve çıkar beklentisi içinde olmadan, kişilerin yaşam kalitesini iyileştirmek ve kamu yararı hedefine ulaşmak için doğru olduğu ve bunu yapması gerektiği inancıyla toplumsal girişime, STK'ya katılması veya gönüllü olarak katılıma imkan veren hukuki, kurumsal yapıların bünyesinde yapılan etkinlikleri desteklemesidir (Palabıyık, 2011:91). Bu etkinlikler, toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın artmasına vesile olabileceği gibi toplumsal gündemin oluşturulması ve sorunların çözümü için de önem arz etmektedir.

Demokratik katılımın aktarımı eğitim kurumları, çeşitli dersler ve özellikle sosyal bilgiler dersi aracılığıyla gerçekleşmektedir. Sosyal bilgiler dersi içeriği itibarıyla etkin vatandaşlar yetiştirilmesini ve öğrencilerin siyasal ve toplumsal hayata katılım sağlamasını amaçlar. Sosyal bilgiler dersinin demokratik katılıma ilişkin önemi dikkate alındığında, gelecekte bu dersi yürütecek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım hakkında daha bilinçli olmaları ve demokratik katılımı içselleştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım düzeylerinin ve demokratik katılıma yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Ortaya çıkan sonuçlarla birlikte, öğretmen adaylarının demokratik katılımlarının ne düzeyde olduğu ve demokratik katılıma yönelik algılarının neler olduğu göz önüne serilmiştir.

1.2 Problem Cümlesi

Bu araştırma ile "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılımları ne düzeydedir ve demokratik katılıma ilişkin görüşleri nelerdir?" sorularına cevap aranmaktadır.

1.3 Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasal katılım boyutları ne düzeydedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılım boyutları ne düzeydedir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılımları;
 - 3.1. Öğrenim görülen üniversite,
 - 3.2. Cinsiyet,
 - 3.3. Öğrenim görülen sınıf düzeyi,
 - 3.4. Yaşanılan bölge,
 - 3.5. Ailenin yaşadığı yerleşim birimi,
 - 3.6. Ailenin ekonomik durumu,
 - 3.7. Baba öğrenim durumu,
 - 3.8. Anne öğrenim durumu,
 - 3.9. Sosyal medya kullanım sıklığı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının.
 - 4.1. Siyasal katılım kavramına ve siyasal katılımın önemine,
 - 4.2 Siyasal katılım gösterilen konulara,
 - 4.3. Siyasal katılımı engelleyen durumlara,
 - 4.4. Toplumsal katılım kavramına ve toplumsal katılımın önemine,
 - 4.5. Toplumsal katılım gösterilen konulara,
 - 4.6. Toplumsal katılımı engelleyen durumlara,
 - 4.7. Siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken bilgi, beceri ve değerlere,
 - 4.8. Siyasal ve toplumsal katılım sürecindeki sorunlara yönelik önerilere,
 - 4.9. Siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için yapılması gereken uygulamalara ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4 Araştırmanın Amacı

Etkin vatandaş yetiştirme görevi tüm öğretmenlere atfedilse de bu görevin en önemli aktörleri sosyal bilgiler öğretmenleridir. Etkin ve aktif vatandaşlığın en önemli faktörlerinden biri olan demokratik katılımın yeri ve önemi göz önüne alındığında bu araştırmanın amacı, geleceğin etkin vatandaşlarını yetiştirme görevini ele alacak olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım

düzeylerini ve demokratik katılıma yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma, aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılımı ne kadar içselleştirdiği ve mesleğe başladıklarında demokratik katılımı ne derece aktarabilecekleri konusunda bir ipucu niteliğindedir.

1.5 Araştırmanın Önemi

Literatür incelendiğinde; çalışmaların büyük bir kısmının demokratik katılımın bir boyutu olan siyasal katılım ile ilişkili nicel araştırmalar olduğu saptanmıştır. Toplumsal katılıma ilişkin çalışmaların büyük bir kısmında nitel araştırma yöntemlerinden yararlanıldığı görülmüştür.

Literatürde demokratik katılım boyutlarının (siyasal ve toplumsal) ikisinin bir arada yer aldığı çalışma yok denecek kadar az durumdadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına uygulanmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada siyasal ve toplumsal katılım kavramları ayrı ayrı ele alınmış, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılımı hakkında derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma ile geleceğin öğretmenleri olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım düzeyleri ve demokratik katılıma yönelik görüşleri göz önüne serilmiştir. Demokratik katılıma ilişkin sosyal bilgiler alanında nitel ve nicel araştırma (karma) yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bir araştırma bulunmaması nedeniyle, bu araştırmanın literatürdeki büyük bir eksikliği kapatabileceği düşünülmektedir. Ayrıca; farklı şehirlerdeki üniversitelerde uygulama yapılmış olması da bu bağlamda önem arz etmektedir.

1.6 Sınırlılıklar

1. Araştırma; 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla sınırlıdır.

2. Araştırmadaki bulgular sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik "Demokratik Katılım Ölçeği" ve demokratik katılıma ilişkin "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7 Sayıtlar

1. Belirtilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kullanılan ölçme araçlarını içten ve samimi bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.8 Tanımlar

1.8.1 Siyasal Katılım: Bireyin toplumda kendisini yönetecek yöneticileri belirlemesi ve belirledikleri yöneticilerin aldığı kararlara katılım sağlaması veya bu kararları etkileyebilmesi için yaptığı eylemlerdir (Akyüz, 2018:13).

1.8.2 Toplumsal Katılım: Kişilerin ulusal ve uluslararası sözleşmelerden doğan haklarını siyasi-sivil ve sosyal hayatında kendini ilgilendiren karar alma süreçlerinde kullanması ve/veya eyleme geçebilmesidir (Önal, 2012:10).

1.8.3 Sivil Toplum Kuruluşu: "İktidar ya da ekonomik kazanç odaklı olmayan, yasal bir çerçevede kurulmuş ve faaliyetleri yasalara uygun olan, dini, etnik ya da siyasi açıdan dışlayıcı olmayan, gönüllük esasına göre örgütlenmiş ve gönüllü katılımına açık, faaliyetleri üyelerinin, kurucularının ya da belirli toplumsal kesimlerin çıkarlarına yönelik olmayan kamu yararı gözetken özerk uzmanlaşmış örgütler"dir (Çabuk, 2017:236).

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Kuramsal Çerçeve

2.1.1 Demokrasi Kavramı

Demokraside halkın kendi kendinin yönetimini sağlaması ya da iktidarın kullanılması için katılımının nasıl gerçekleştirileceği problemi, tarihsel süreçte demokrasinin, değişik şekillerde algılanması, yorumlanması ve uygulanmasına yol açmıştır (Nacak,2014:196). Tarihsel süreç göz önüne alındığında toplumların gelişim seviyesine paralel olarak demokrasi kavramına çeşitli anlamların yüklenmeye başlandığı ve çeşitli biçimlerde kullanıldığı görülmektedir (Tunç, 2008:1116). Bu gerekçelerle demokrasiye yönelik farklı bakış açılarına göre tanımlar yapılmıştır.

Demokrasi, "demos" (halk) ve "kratos" (yönetim) sözcüklerinin birleşiminden ortaya çıkarak, "halk yönetimi" veya "halk iktidarı" anlamına gelir (Gökçe, 2021:59). Demokrasi, geniş anlamda halkın iktidarı; dar anlamda ise eşitlik, çoğulculuk ve özgürlüğün temelini oluşturan bir yönetim sistemidir (Çınar, 2017:586). Sevinç (2021:34) demokrasiyi, vatandaşların ekonomik, sosyal, politik haklardan istifade ettikleri ve yönetimin işleyişine katıldıkları popüler bir yönetim şekli olarak tanımlamıştır.

Ulutaş (2023:9)'a göre demokrasi, "Ülke vatandaşlarının ülke yönetimini seçme ve bu görevlere seçilme hakkına sahip oldukları, ifade özgürlüğünü elinde bulundurdıkları, özgür (serbest) ve adil bir seçim yarışı ortamının bulunduğu, hükümet politikalarının belirlenmesinde seçmenlerin söz sahibi olabildiği ve halkın belirli aralıklarla yöneticileri seçim aracılığıyla değiştirme imkânına sahip olduğu bir yönetim şeklidir."

Tüm tanımlardan hareketle demokrasiyi, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin güvence altında olduğu ve iradelerini yönetime yansıtarak etki edebilme veya değiştirme gücünün bulunduğu bir yönetim şekli olarak tanımlamak mümkündür.

Demokrasi, insanların tüm farklılıklarıyla birbirleri ile kucaklaşmalarını, karşılıklı saygı ve hoşgörü içerisinde hissetme duygularını kapsar. Demokrasi ilk olarak bireyi, daha sonra ise yurttaşı oluşturmayı hedefler (Duman, 2008:288).

2.1.2 Demokrasinin Uygulanma Biçimleri

Egemenliğin kullanılması açısından demokrasi türlerini; doğrudan, temsili ve yarı doğrudan demokrasi (Tunç, 2008:1116) olarak ele almak mümkündür.

Demokrasiler halkın yönetime katılımının dolaylı veya dolaysız gerçekleşmesi açısından farklı biçimlerde görülmektedir. Demokrasinin iki temel biçimi vardır. İlki, doğrudan demokrasi yani halkın yönetime dolaysız olarak katılım sağladığı ve demokrasinin eski Yunan'da meydana gelen şekli, bir diğeri ise temsili demokrasi yani halkın yönetime dolaylı olarak katılım sağladığı şeklidir. Ayrıca, temsili demokrasinin aksayan taraflarına çözüm bulmak amacıyla üretilen yarı doğrudan demokrasi şekli de mevcuttur (Gökçe ve Dölek, 2018: 123).

2.1.2.1 Doğrudan demokrasi: Bu demokrasi şeklinde halk doğrudan doğruya ve sürekli şekilde alınacak olan her türlü karara katılım sağlar. Antik Yunan' da ve bilhassa Atina Sitesi'nde bu demokrasi şeklinin ilk örneklerine sınırlı da olsa rastlamak mümkündür (Öztekin, 2014:86).

2.1.2.2 Temsili demokrasi: Bu yönetim modelinde halk, kendi kendini seçtiği temsilciler vasıtasıyla yönetir. Halk, kendisinin seçtiği kadroları sürekli denetleyerek kontrol etmelidir (Öztekin, 2014:86).

2.1.2.3 Yarı doğrudan demokrasi: Bu demokrasi şekli, temsili demokrasi ve doğrudan demokrasiyi birleştirir. Yarı doğrudan demokrasilerde, temsili demokrasilerdeki gibi halk, iktidarı temsilcileriyle paylaşır. Halk yine temsilcilerini seçer ancak bilhassa yasama alanı gibi çok mühim olan konularda kendi karar alma yetkisini kullanır (Gökçe ve Dölek, 2018:123).

Yarı-doğrudan demokraside seçmen "referandum", "halk vetosu", "halk teşebbüsü" ve "temsilcilerin azli" gibi farklı yöntemlerle yönetime katılım sağlar (Baysal, 2022:15).

2.1.2.4 Referandum (Halk Oylaması): Seçme yeterliliği mevcut olan ülkedeki vatandaşların yeni bir yasa, mevcut yasada değişiklik yapma ya da anayasa değişikliği gibi konularda kendi görüşlerini kabul ya da ret yönünde oy vererek açıklamaları ve bu açıklamaları deklare etmelerine yarayan bir araçtır (Sevinç,

2021:38). Referandumda halk, konuya ilişkin kararını "evet" veya "hayır" olarak bildirir (Keskinbıçk1, 2019: 50).

2.1.2.5 Halk Vetosu: TDK (2023) veto kavramını "Karşı çıkma, engelleme, reddetme." olarak tanımlamıştır. Meclisin onayından geçmiş bir kanuna halkın itiraz edebilmesine "halk vetosu" adı verilir. Belli bir sürede yapılması ve yapılacak olan itirazla ilgili belli sayıdaki imzanın toplanması şartı vardır. Gerekli olan şartların sağlanması halinde kanunun tamamı veya bir kısmı geçersiz kılınır (Keskinbıçk1, 2019: 51).

2.1.2.6 Halk Teşebbüsü (Halk Girişimi): Belirli sayıdaki vatandaşın bir araya gelerek, ortaklaşa imzaladıkları dilekçe ile belli bir konudaki yasanın çıkarılması veya yasa değişikliğinin yapılması için yasama organını harekete geçirmesidir. Parlatentonun, bu yasa teklifini gündemine alıp, bir karara varması mecburidir (Köroğlu, 2009:24).

2.1.2.7 Temsilcilerin Azli (Geri Çağırma): Seçmenlerin, seçim ile göreve gelmiş olan bir kamu görevlisini ya da bir kamu organını, olağan görev süresi bitmeden önce görevden almasıdır (Erol, 2018:45).

2.1.3 Demokrasinin Temel İlkeleri

Bir toplumun demokratik bir yapıda olduğunu iddia edebilmemiz için demokrasinin yapıtaşı olan ilkelere sahip olması gerekmektedir. Bu temel ilkeler demokrasinin varlığının korunması bakımından önem arz etmektedir (Temizel, 2021:22)

Demokrasinin temel ilkelerini; "milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı, katılım, özgürlük, eşitlik, çoğulculuk, çoğunluk, hoşgörü, hukuk devleti, kuvvetler ayrılığı" (Erol, 2015:315) olarak ele almak mümkündür

2.1.3.1 Milli Egemenlik: Bir milletin bağımsız olarak kendi kendine karar alıp hareket etmesi ve hiçbir şekilde baskı ve etki altında kalmaksızın, kendi yönetimini yine kendinin belirlemesidir (Dal, 1985:97).

2.1.3.2 Seçme ve Seçilme Hakkı: Vatandaşların oy kullanarak ülke yönetimde görmek istediği yöneticileri seçebilmesine "seçme hakkı", siyasi bir yönetici olmak için aday olabilmesine ise "seçilme hakkı" denir.

2.1.3.3 Özgürlük: TDK (2023) özgürlük kavramını, herhangi bir kısıtlama ve zorlama olmaksızın düşünme ya da davranma, herhangi bir koşuldan bağımsız

olma, serbestî olarak tanımlamıştır. Demokrasi yönetiminde özgürlüğün hedefi, herkesin anayasal ve yasal sınırlar dahilinde diğerlerinin özgürlüğünü engellemeden istediğini yapabilmesidir (Demir, 2010 :601).

2.1.3.4 Eşitlik: Devletin vatandaşlara götürdüğü hizmetlerde veya kanunları vatandaşlara uygularken, vatandaşlar arasındaki farklılıkları (dil, din, ırk...) görmezden gelerek herkese eşit şekilde uygulamasıdır. Bu eşitlik türüne "yasal eşitlik" adı verilir (Demir, 2010:601-602).

2.1.3.5 Çoğulculuk: İktidarın toplumdaki farklı gruplara dağıtılarak, mevcuttaki farklılıkların siyasi alana taşınmasıdır (Köse, 2018:4). Çoğulculuk ilkesinde, kimlik ve kanaatlerin farklılık gösterebileceği ve iktidar odaklarının birden fazla olabileceği görülür. Bu ilke, özgürlük için iktidar ve otoritenin sınırlandırılması ve farklılıklara hoşgörüyle yaklaşılmasının gerekliliği vurgulanır (Bal, 2012:138-139).

2.1.3.6 Hukuk Devleti: Gerçekleştirdiği faaliyetlerde hukuk kurallarına tabi olan, vatandaşların hukuki olarak güvenliğini sağlayan ve bu yönde kuralları benimseyen, kurumsal yapısını oluşturmuş devlettir (Atay, 2014:3).

2.1.3.7 Çoğunluk: Bir kişi, grup ya da düşünce için toplanmış olan oyların o kişi, grup ya da düşünceye göre üstünlüğünü sağlayan sayıdır (Turhan, 1995:401). Çoğunluk ilkesi oy eşitliğini de içine alan, siyasi ve hukuki eşitlik ilkesinden hareketle ortaya çıkmıştır. Demokrasinin özünü, siyasi eşitlik ve çoğunluğun ülkeyi anayasa ve hukuka göre yönetme hakkı oluşturur (Turhan, 1995:402-403).

2.1.3.8 Kuvvetler Ayrılığı: Bu ilkenin temelini, devlet yetkilerinin farklı organlara ayrılması ve bu organların birbirlerini denetlemesi ve sınırlandırması oluşturur (Doğan ve Geyik, 2020:21). Bu sistemi uygulayan ülkelerde devlet yasama, yürütme ve yargı olarak üç erke ayrılır (Doğan ve Geyik, 2020:21).

2.1.3.9 Hoşgörü: Demokratik yönetimlerde vatandaşların birbirlerinin siyasi düşüncesine, siyasi görüşüne ya da siyasi eylemlerine saygı çerçevesinde yaklaşmasına "hoşgörü" denebilir.

2.1.3.10 Katılım: Halkın kendisini yönetecek yöneticileri seçtikten sonra siyasi iktidarların aldıkları uygulama kararlarına örgütleri vasıtasıyla katılması, aldıkları kararları etkilemesi, gerekli durumlarda da değiştirebilmesidir (Demir, 2010:603).

2.1.4 Demokratik Katılım

Demokrasi kültürünün yeterince yerleştiği ülkelerde vatandaşların katılımı hayati derecede önemlidir. Yentürk (2014:10)'e göre katılım; yurttaşların kamusal yaşama ilişkin kararlara dahil olması ve bu kararlari etkileyebilme sürecidir. Bir başka tanıma göre ise katılım; "Hem hemşehrilerin hem de örgüt çalışanlarının, yerel düzeyde ve siyasal/yönetisel temelde, devlet organlarının kararlarını ve bu kararlari alacak çalışanların oluşumunu etkilemek amacıyla, çeşitli yollardan giriştikleri faaliyetler, takındıkları tutum ve davranışlar ile bilinçli eylemler bütünüdür." (Kocaoğlu, 2011: 30)

Modern demokratik yönetimlerde katılma genel tanımıyla, demokratik süreç ve değerlerin toplum tarafından benimsenmesine ait kavramlar ve uygulamaların tümüdür. Katılım kavramı, bireyin kendi yaşamına veya yaşadığı ortama etki eden kararlari ortaklaşa alındığı bir süreçtir (Becel, 2017:21).

Demokratik katılım ilk olarak halkın yönetime doğrudan katılmasını sağlayabilecek niteliğe sahip olmalıdır. Yani, vatandaşların kararlari alınması, uygulanması ve denetlenmesi süreçlerinde söz sahibi olmasıdır. Demokratik katılım ilgili muhataplara eşit olarak görüşme ve tartışma imkânı sağlar (Yaman, 2018:138).

Literatürde demokratik katılımın temelde siyasal ve toplumsal katılım olarak ikiye ayrıldığı görölmektedir. Bu nedenle siyasal ve toplumsal katılım kavramının ayrı ayrı incelenmesi uygun olacaktır.

2.1.5 Siyasal Katılım

Demokrasi rejiminde, siyasal partilerin ve adaylarının iktidarda ise iktidarın devamını sağlamak, iktidar değiller ise de iktidara gelebilmeleri için en mühim olan şey vatandaşın desteği ve katılımıdır. Bu bakımdan ele alındığında, seçmen rolündeki vatandaşların siyasal katılımının demokratik bir sistem için vazgeçilmez bir unsur olduğu söylenebilir (Şener ve Çağlar, 2020:514). Demokrasinin tam olarak uygulanabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi adına vatandaşların siyasal yaşama katılım sağlamaları önem arz etmektedir. Literatürde siyasal katılıma yönelik farklı perspektiften yapılan tanımlara rastlamak mümkündür. Bu tanımlara göz atmak yerinde olacaktır.

Altuntaş (2019:19) 'a göre siyasal katılım; vatandaşların yönetici konumundaki kişilerin kararlarına katılım sağlama, etkileme ve yönlendirme gayretidir. Erdinç (2018:195-196)'e göre siyasal katılım, bireyin yaşadığı ülkedeki yönetimi belirlemesi, etkilemesi, yönetimde aktif bir şekilde rol oynaması, tamamen ele geçirmesi veya başkası tarafından yönetimin ele geçirilmesinin önlenmesi gibi farklı sebeplerle girişimde bulundukları legal ya da illegal eylemleri veya eylemsizliği ve bunların arkasındaki motivasyonu kapsayan özel bir kavramdır. Becel (2017:23)'e göre siyasal katılım, kişilerin, isteklerini egemen güce kabul ettirmek amacıyla yaptıkları eylemdir. Siyasal sistemde vatandaşların, doğrudan veya dolaylı şekilde yöneticilerini seçmesi, bireysel ve toplumsal menfaati doğrultusunda siyasi kararları etkileyebilme hedefi ile gerçekleştirdiği eylemlerin tümüdür (Çağlar, 2011:57).

Yapılan tüm tanımlardan hareketle siyasal katılımı, vatandaşın yönetimde söz hakkına sahip olması ve sahip olduğu bu hakkı otoriteye karşı etkin bir şekilde kullanabilmesi, yasal veya yasal olmayan yollarla yönetimi etkilemek amacıyla eyleme geçebilmesi olarak tanımlamak mümkündür.

Siyasal katılımımla birlikte vatandaşların sistemin işleminde ve gelişiminde etkili olacağı, değişime katkı sunabileceği ve ayrıca karar verebileceği de söylenebilir (Şener ve Çağlar, 2020:516). Vatandaşlar bakımından siyasal katılımındaki hedef, siyasi iradenin alacağı kararlara alınış süresi içinde aktif olarak katılmak, aktif olarak katılım sağlanmadığında ise alınacak olan kararları etkilemeyi sağlamaktır (Ertürk, 2016: 345).

Yılmaz ve Oy (2014:27) siyasal katılım şekillerini "konvansiyonel"," konvansiyonel olmayan" ve "post-modern" olarak sınıflandırmıştır. Konvansiyonel katılım, temsili demokrasi ve temsili demokrasinin ana unsuru siyasi partilerle doğrudan ilişkili olan katılım şekilleridir. Herhangi bir siyasi partiye veya siyasi partinin gençlik organizasyonlarına üye olmak, seçim kampanyası için bildiri dağıtmak gibi eylemler konvansiyonel katılıma örnek olarak verilebilir. Konvansiyonel olmayan katılım şekli ise seçimlerin dışında kalan siyasi karar alma süreçlerine katılım sağlama faaliyetlerini içinde barındırır. Kişisel sebepler veya yaşanan çevre ile alakalı olarak yerel ya da siyasi otoritelere dilekçe verilmesi, boykota veya gösteriye katılım gösterilmesi gibi eylemler konvansiyonel olmayan katılım şekline örnek olabilir. Son olarak, internet aracılığıyla yapılan protestolar veya STK üyeliği gibi eylemler post-modern katılıma örnektir (Yılmaz ve Oy,

2014:27). Günümüzdeki teknolojik gelişmelere paralel olarak bilgi paylaşımının hız kazanması ve etkileşimlerin sosyal hareketlilik bağlamından çıkıp siyasal alana da etki etmesi, post-modern katılım kalıplarının siyasetin anlam ve alanı açısından tekrar tanımlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Özdil ve Keser, 2021:213).

Dursun (2018:105) ise siyasal katılımı "olağan" ve "olağandışı" olarak sınıflandırmıştır. Olağan siyasal katılma, siyasal rejimin koyduğu kural ve normlara uygun olan eylemlerdir. Oy vermek, siyasi konulara ilişkin tartışmalar yapmak, siyasi miting ve toplantılara katılım sağlamak, siyasi kişiler ve kamu görevlileri ile ilişki içerisinde olmak, başkalarını siyasal açıdan etkilemek amacıyla faaliyetler yapmak bu katılım türünü kapsar. Olağan dışı siyasal katılma ise var olan kural ve normlara uygun olmayan ve bunlara karşı gelmek için yapılan eylemlerdir. Bu eylemlerden bazıları; toplu olarak dilekçe vermek, gösteri, boykot ve grev yapmaktır (Dursun, 2018:105).

Yücekök (1987: 29-30) politikacılar ile ilişki içinde olma, seçimlerde oy kullanma, siyasi alanyazını takip etme, siyasi tartışmalara katılma, siyasal örgütlere üye olma, siyasal partiye bağışta bulunma gibi eylemleri siyasal katılımın göstergesi olarak ele almıştır (Yücekök, 1987: 29-30).

Siyasal katılım, kişinin siyasal sistem ile kurduğu ilgi ilişkileridir. Kişilerin kurduğu ilişkiler farklı şekil ve boyutlarda karşımıza çıkabilir. Siyasal olayların izlenilmesi ve bilgi edinilmesi, siyasi eylemlerde bulunulması, oy kullanılması ve siyasal karar mekanizmalarında bulunulması gibi farklı eylemleri kapsar (Gökçimen, 2008:7).

Siyasal katılımın farklı yöntemleri bulunmaktadır. Bu yöntemler; oy kullanmak, dilekçe yazmak, imza kampanyalarını desteklemek, siyasi yetkililere mektup yazmak ya da yüz yüze görüşme sağlamak, kamu bürokrasisine düşünce, itiraz ve isteklerini ifade etmek, grev, boykot ve yürüyüşlere katılmak ve gösteri düzenlemektir (Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007: 215).

2.1.6 Toplumsal Katılım

Siyasal katılımı tamamlayan bir diğer katılım biçimi toplumsal katılımıdır. Kurt ve Tıngöy (2016 :109)'e göre toplumsal katılım; şahıslar arasındaki ilişkileri temel alan, sosyalleşmeye ve şahısların topluma katkı sağlamasına yarayan, kolektif etkinliklere katılım sağlamayı gerektiren, bireyin etki altında olduğu çevre ve dahil

olduğu gruba olan bağlılığını simgeleyen faaliyetlerin tümüdür. Bir diğer tanıma göre toplumsal katılım; toplumsal gereksinimlerini gideremeyen veya kamu hizmetlerinden gereksinimlerinin karşılanması için gerekli hizmetleri alamayan grupların toplumsal faaliyetleridir (Kurt, 2016:13).

Toplumsal katılım kavramının daha iyi kavranabilmesi için sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarından da bahsetmek yerinde olacaktır. Sivil toplum, bir devlet yönetimi altında yaşayan ama devletin müdahalesi, iktidar etkisinin bulunmadığı, devletten bağımsız ve gönüllü olarak vatandaşların oluşturduğu toplumsal örgütlenme şeklidir (Türkmen ve Yavuz, 2017:803).

Sivil toplum için önemli öğelerden biri sivil toplum kuruluşlarıdır. STK'ya yönelik çok farklı tanımlar yapılmıştır. STK için, uluslararası alanda, "non-governmental organizations" veya "non-profit organizations" kelimeleri kullanılır. Bu kullanımların ülkemizdeki karşılığı "sivil toplum kuruluşu", "3. sektör, gönüllü kuruluşlar, hükümet dışı kuruluşlar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar"dır (Kabasakal, 2008: 25).

STK, topluma yarar sağlamak için çalışan ve toplum yararının sağlanması için kamuoyu oluşturan, çıkar amacı olmadan problemlerin çözülmesine katkı sunarak çoğulculuk ve katılımcılık kültürünün gelişimini sağlayan, demokratik bir işleyişi olan, bürokratik donanımına sahip olmayan ve bireylerin gönüllü şekilde bir araya gelerek örgütlenmeleri olarak tanımlanabilir (Aslan ve Kaya, 2004:216). Özer (2008:96) ise STK'ların siyasi otoriteden bağımsız olarak, bireylerin aralarında örgütlendiği, ortak menfaat ve yararlarının ifade edilmesi temeline dayanarak meydana gelen yapılar olduğunu ifade etmiştir.

Bu tanımlardan yola çıkarak sivil toplum kuruluşlarının, vatandaşların gönüllük esasına dayanarak bir arada bulunduğu ve kâr amacı gütmeyen toplumun yararı için mücadele eden özerk topluluklar olduğunu söyleyebiliriz.

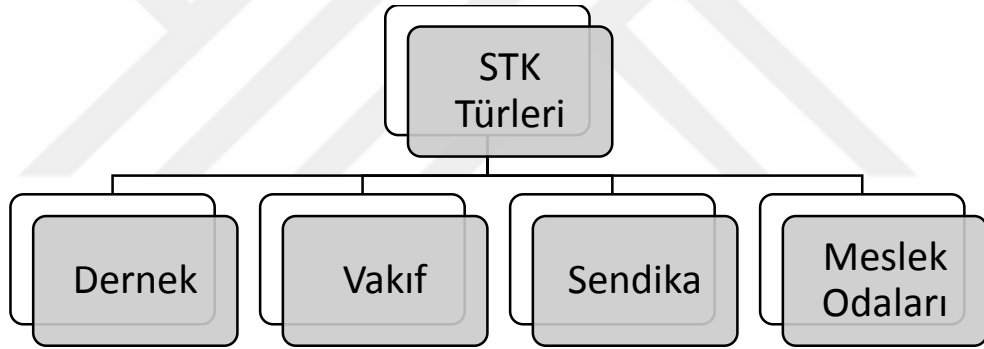
STK'lar, yabancılaşmanın artış gösterdiği bugünümüzde insanların bir arada olmasını sağlayarak, onların grup içerisinde kendini ve menfaatlerini topluma karşı daha kolay ve güvenle korumayı sağladığı gibi birbirleri ile kaynaşmalarını da sağlayarak aralarındaki ilişkilerin kopmasını da engellemektedir. Haliyle bu durum aidiyet duygusunun kazandırılmasını ve toplumsal dayanışmanın ortaya çıkmasını sağlayacaktır (Özer, 2008:96).

STK'ların, toplumun tüm kademelerine ulaşarak toplumdan haberdar olması, bölgelerin gereksinimlerini belirleyerek bölgeler arasındaki kalkınma farklılıklarını

en aza indirmesi ve bununla birlikte STK üyelerinin çıkar ve haklarının korunması gibi temel amaçları vardır (Aytekin, 2013:8).

Bir örgütün STK olarak kabul edilebilmesi için; bir organizasyon içinde ve sürekli bir yapıda olması, yasayla kurulan örgütlemeler olmaması, kâr amacı gütmemesi, herhangi bir hiyerarşi içinde olmadan kendi öz yönetimlerini seçme ve denetleme özgürlüğünün olması, gönüllülük esasına dayanması ve toplumsal amaçların desteklenmesi gibi özellikleri kendisinde barındırması gerekir. (Özyılmaz, Dağtekin ve Payaşlı-Oğuz, 2008:210). Ayrıca STK'ların; devletten bağımsız kuruluşlar olarak faaliyetlerde bulunması, kendilerine ait özel hedeflerinin olması, çıkar amacı gütmemesi, toplumun tümünün ortak menfaatlerini öne çıkarması ve bir kesimin mağdur olabileceği faaliyetlerden kaçınması, toplumsal bir probleme çözüm üretmesi ve bu problemlerin çözümü için çaba sarf etmesi gibi özellikleri de bulunmalıdır (Koca, 2021:266).

STK'ların en bilinen türleri; dernek, sendika, vakıf ve meslek odalarıdır.

Şekil 2. 1. STK türleri

2.1.6.1 Dernek: Tüzel kişiliğe sahip olan, en az yedi gerçek ya da tüzel kişinin, kâr amacı olmadan yasalarla yasaklanmamış bir amacı gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelerek oluşturduğu kişi topluluğudur (Akkaya, 2019: s.y). Dernekler, çoğunlukla herhangi bir yöre veya meslek grubunu meydana getiren insan topluluklarının mesleki ya da sosyal sorunlarının çözülmesini amaçlar (Özdemir, 2009:16). Derneklere; Köy Okulları Gelişim Derneği, Altı Nokta Körler Derneği ve Türk Kardiyoloji Derneği örnek olarak verilebilir.

2.1.6.2 Vakıf: Ekonomik temelli farklı sorunların çözülmesi için kamu yararının gözetilerek kurulduğu kurumlara verilen genel isimdir (Özden, 2004:340). Vakıfların işlevi ekonomik bakımdan göz önüne alındığında, yüzyıllar

boyunca insanların mal varlıklarını belirli amaçları gerçekleştirmek için toplum yararına kullanılmak amacıyla tahsis etmesiyle doğan ve gelişen bir kavram olduğu görülür (Bayartan, 2008:162). Vakıflara; Mehmetçik Vakfı, Türk Eğitim Vakfı ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı örnek verilebilir.

2.1.6.3 Sendika: Dil, din, renk, cinsiyet ve siyasi görüş gibi etkenler göz önüne alınmaksızın bütün emekçilerin ekonomik, sosyal, demokratik hak ve çıkarını kazanmak, gözetmek ve geliştirmek hedefiyle oluşmuş kitlesel sınıf örgütleridir (Aksoy ve Günbayı, 2016:11). Sendikalara; Türk-İş, Memur-Sen ve Türkiye Kamu-Sen örnek verilebilir.

2.1.6.4 Meslek Odaları: Meslek ile ilgili fakülte ve bölümlerden mezun olarak diploma ve ruhsatname almış, Türkiye sınırlarında meslek ve sanatlarını uygulamak için yasal yetkili olan, mesleki çalışmalar içinde yer alan bütün kişileri içinde barındıran kuruluşlardır (Özyılmaz ve diğerleri, 2008:210). Meslek odalarına; Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliği, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası örnek verilebilir.

2.1.7 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Demokratik Katılım

Demokratik katılıma ilişkin literatür tarandıktan sonra, literatürdeki bilgilerin öğretim programındaki yerine bakmak önemli olacaktır.

2018 SBÖP’de "yetkinlikler" başlığı altında yer alan ve demokratik katılım ile ilişkilendirilebilecek yetkinlik çeşidi "sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler"dir. Bireylerin toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilgili bilgi sahibi olmaları, demokrasi ve aktif katılım bağlamında medeni hayata tamamiyle katılmalarını sağlamak için yeterli donatımın sağlanması, vatandaşlığa ilişkin yetkinlik içerisinde yer alır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018:5).

Programda, "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Özel Amaçları" başlığı altında, öğrencilerin "Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri" maddesi katılımın programdaki yerini göz önüne sermektedir (MEB, 2018:8).

SBÖP’de yer alan beceri ve değerler programının ana unsurunu oluşturmaktadır. Bu beceri ve değerler Tablo 2.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 2. 1 . SBÖP’de yer alan beceri ve değerler (MEB, 2018).

Beceriler		Değerler
Araştırma	Kanıt kullanma	Adalet
Çevre okuryazarlığı	Karar verme	Aile birliğine önem verme
Değişim ve sürekliliği	Konum analizi	Bağımsızlık
algılama	Medya okuryazarlığı	Barış
Dijital okuryazarlık	Mekânı algılama	Bilimsellik
Eleştirel düşünme	Öz denetim	Çalışkanlık
Empati	Politik okuryazarlık	Dayanışma
Finansal okuryazarlık	Problem çözme	Duyarlılık
Girişimcilik	Sosyal katılım	Dürüstlük
Gözlem	Tablo, grafik ve	Estetik
Harita okuryazarlığı	diyagram çizme ve	Eşitlik
Hukuk okuryazarlığı	yorumlama	Özgürlük
İletişim	Türkçeyi doğru, güzel	Saygı
İş birliği	ve etkili kullanma	Sevgi
Kalıp yargı ve	Yenilikçi düşünme	Sorumluluk
önyargıyı fark etme	Zaman ve kronolojiyi	Tasarruf
	algılama	Vatanseverlik
		Yardımseverlik

2018 SBÖP’nin "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı" başlığında demokratik katılım ile dolaylı ya da doğrudan ilişkili olan öğrenme alanları; "Birey ve Toplum" ve "Etkin Vatandaşlık"tır. Bu öğrenme alanlarına ait kazanımlar Tablo 2.2. ve Tablo 2.3.’de verilmiştir.

Tablo 2. 2. 5-6 ve 7. sınıf düzeyinde Birey ve Toplum öğrenme alanında demokratik katılıma ilişkin kazanımlar

5.Sınıf Kazanımları	6.Sınıf Kazanımları	7.Sınıf Kazanımları
1.Kazanım. “Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.”	2.Kazanım. “Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.”	3.Kazanım “Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.”
3.Kazanım. “Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.”	3.Kazanım. “Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.”	4.Kazanım. “İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir”

Tablo 2. 2. (devam)

4.Kazanım. “Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.”	4.Kazanım. “Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.”
	5.Kazanım. “Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.”

Tablo 2. 3. 5-6 ve 7. sınıf düzeyinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında demokratik katılıma ilişkin kazanımlar

5.Sınıf Kazanımları	6.Sınıf Kazanımları	7.Sınıf Kazanımları
Kazanım 1. “Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.”	Kazanım 3. “Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.”	Kazanım 3. “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.”
Kazanım 3. “Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.”	Kazanım 4. “Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar.”	Kazanım 4. “Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.”
	Kazanım 5. “Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar.”	
	Kazanım 6. “Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.”	

2.1.8 Sosyal Bilgiler Dersinde Demokratik Katılımın Önemi ve Uygulamada Yapılması Gerekenler

Öğrenciler hak ve özgürlüklerini, vatandaşlık görevlerini ve milli değerlerini sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrenmektedir. SBÖP içeriği itibarıyla etkin vatandaşlar yetiştirilmesini amaçlar. Etkin vatandaşlık için ise en önemli etken ise katılımcılıktır. Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilere siyasi ve toplumsal haklarının öğretilmesi yerinde olacaktır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi vatandaşlık yeterliliklerini öğretmek açısından önemli rol oynar.

Aktif ve etkin vatandaşlar yetiştirilebilmesi için sosyal bilgiler dersinde, okulda ve okul dışında çeşitli uygulamalar yapılmalı ve demokratik katılım bilincinin kalıcı hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Demokratik katılımının (siyasal ve toplum katılım) öğrencilere etkili şekilde aktarılabilmesi için yapılması gereken uygulamalar:

- Öğrencilerin ilk olarak vatandaşlık hak ve özgürlüklerini bilmeleri gerekir. Bu nedenle, derste hak ve özgürlükler üzerinde durularak, ilgili öğrenme alanlarıyla bağlantı kurulması ve temelini oluşturulması sağlanabilir. Örneğin: Öğrencilerin seçme hakkını öğrenebilmesi için aday olan kişiler arasından oy vererek istediği kişiyi seçebilmesi gerekir. Seçilme hakkında ise başkanlığa aday olanların kendini ifade etmeleri sağlanabilir. Seçilen adaylar için saygı çerçevesinde olumlu veya olumsuz eleştiri yapılmasının istenmesi ise düşünce özgürlüğü kapsamının içinde yer alır.
- Öğrencilere, siyasal katılımı içine alan davranış veya eylemler öğretilir. Örneğin: Öğrencilere reşit olduklarında kendi görüşüne hitap eden siyasi partilerin mitinglerine katılmalarının siyasal katılım davranışı olduğu öğretilir. Ayrıca; gösteri, yürüyüş ve protesto gibi siyasi hareketlere karşı olan ön yargının da kırılması gerekmektedir.
- Ülkemizde siyasal katılımın en bilinen yöntemi oy kullanmaktır. Bu nedenle, sınıf ve okul başkanlığı seçimi sandık usulü ile yapılabilir. Seçimler, gizli oy, açık sayım şeklinde olmalıdır. Öğrenciler reşit olduklarında nasıl oy kullanacaklarını ve oy kullanırken ne gibi hususlara dikkat etmeleri gerektiğini öğrenmeli, bir nevi prova yapmalıdır.
- Öğrenci bulunduğu il, ilçe veya köydeki yerel veya merkezi yönetimleri ziyaret edebilir. Öğrencilerin bulundukları yerdeki hizmetler hakkında bilgi

alabilmeleri, yorum yapılabilirmeleri ve gerektiğinde de olumlu veya olumsuz eleştiri yapabilmeleri sağlanabilir.

- Sosyal bilgiler dersinde ülkenin gündemindeki siyasal ve toplumsal konularla bağlantı kurulmalı, güncel olaylardan, haberlerden bahsedilmelidir. Bahsedilen konularla ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı ve görüşlere hiçbir şekilde müdahalede bulunulmamalıdır.
- Sosyal bilgiler dersinde siyasal ve toplumsal konular drama, örnek olay, altı şapkalı düşünme gibi öğrencilerin daha aktif olduğu yöntemlerle işlenebilir ve olabildiğince teknolojiye yararlanılabilir (Sanal müze gezileri, videolar...).
- Toplumsal katılım için öğrencilerin okullardaki öğrenci kulüplerinde aktif rol oynaması istenebilir. Örneğin: Çocuk Hakları Kulübünde, çocukların sahip olduğu haklar ile ilgili broşür veya afiş hazırlamaları istenebilir. Çocuk hakları ile ilgili tiyatro oyunu, resim sergisi gibi aktiviteler de yapılabilir. Yapılan aktivitelerle birlikte öğrencilerin sosyal katılım becerisi gelişim kaydedebilir.
- Öğrencilerin yaş ve bilişsel düzeyi dikkate alınarak, ilgi alanına uygun olan STK'lara götürülebilir. STK'lar, STK'ların işlevleri, hizmetleri ile ilgili bilgi verilebilir. Bilgi verilmesinin yanı sıra belirlenen bir süre zarfında görev yapmaları sağlanabilir.

2.2. İlgili Literatür

2.2.1 Yurt İçi Araştırmalar

2.2.1.1 Siyasal Katılıma İlişkin Araştırmalar

Acar ve Becel (2021)'in "Üniversite Gençliğinin Gönüllü Siyasal Katılımı: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma" isimli makalesinde amaç, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF öğrencilerinin siyasal katılım seviyelerinin ortaya çıkarılması ve siyasal katılım seviyelerine etki eden faktörlerin göz önüne serilmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 500 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma

sonucunda, öğrencilerin siyasal yaşama katılımlarının ideal seviyelerden uzakta olduğu ortaya çıkmıştır.

Çolak (2021)'ın "Z Kuşağının Siyasal Katılım Düzeyleri ve Etki Eden Faktörler Üzerine Bir İnceleme" isimli yüksek lisans tezinin amacı, 2000 yılı ve sonrasında doğan ve Z kuşağını oluşturan bireylerin siyasal katılım seviyelerinin ortaya çıkarılmasıdır. Z kuşağına dahil olan 386 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, Z kuşağının siyasal katılımının düşük bir ilgi seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Z kuşağının izleyici faaliyetlere ortalama seviyede ilgi duydukları görülmüştür. Ayrıca; zaman ve yoğun enerji sarf edilmesi gereken faaliyetlere katılım oranlarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Uslu ve Geçgel (2021)'in "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Yurttaşlık Öz Yeterlikleri ve Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli makalesinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ÖHÜ'de öğrenim gören 263 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, katılımcıların aktif yurttaşlık öz yeterliklerinin cinsiyete, sınıfa, siyasi üyelik durumuna, siyasi yayın organlarının takip edilme durumuna ve sosyal sorumluluk projelerine katılma durumuna ve milli değerlerin öğretime yönelik tutumlarının cinsiyet ve sınıf değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2021)'in "Lise Öğrencilerinin Siyasal Toplumsallaşma Süreçlerinin Analizi Samsun Örneği" isimli yüksek lisans tezinde, lise gençlerinin siyasete katılmaya ilişkin düşüncelerinin ve bu düşünceler üzerinde etkisi olan unsurların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Samsun'un Atakum ilçesinde yaşayan 150 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin büyük bir kısmının siyasal ve güncel olayların takibini yaptığı görülmüştür. Katılımcıların büyük bir kısmının siyasi ve güncel olayların takibini kitle iletişim araçları aracılığıyla yaptıkları ortaya

çıkmiştir. Ayrıca; katılımcıların büyük bir kısmının herhangi bir parti, STK ve dernek üyeliğinin olmadığı tespit edilmiştir.

Süvari ve Tangülü (2020) 'nın "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Vatandaşlık Öz Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ege Bölgesi Örneği)" isimli makalesinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık öz yeterliliklerinin ne seviyede olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anlık tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ege bölgesindeki 9 devlet üniversitesinde öğrenim gören 749 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. "Aktif Yurttaşlık Öz Yeterlilik Ölçeği" ve kişisel bilgi formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık öz yeterliliklerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık öz yeterliliklerinin cinsiyete, STK'ya üyelik durumuna ve siyasi gündemi takip etme durumuna göre istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu görülürken; öğrenim görülen üniversite değişkeninde ise anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir.

Canbaz, Eyidiker ve Poyraz (2019)'ın "Siyasal Katılım ve Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılıma Bakışı: Babaeski Meslek Yüksekokulu Örneği" isimli makalesinin amacı, Kırklareli Üniversitesi Babaeski Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilerin siyasal katılıma yönelik eğilimlerinin belirlenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 256 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin bazı kişisel özelliklerine göre siyasal katılım seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kalkan (2019)'ın "Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılımı Üzerine Bir Araştırma: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi Örnekleri" isimli yüksek lisans tezinde, KSÜ ve İNÜ İİBF'de öğrenim gören öğrencilerin siyasal katılım düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve "Demokratik Katılım Ölçeği" 591 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin siyasal katılımlarının oy kullanma seviyesinde kaldığı ve toplumsal hareketleri ilgilendiren konularda eylem barındıran faaliyetlerden uzak durdukları tespit edilmiştir.

Pekkaya, Çavuşoğlu ve Bayram 'ın (2018) "Üniversite Öğrencilerinin Demokrasi Algısının Siyasal Katılma Açısından İncelenmesi" isimli makalesinde, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin demokrasi algısının ortaya çıkarılması ve bu algının siyasal katılım bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve öğrencilere anket uygulanmıştır. Araştırmada, öğrencilerin liberal demokrasi anlayışını, militan demokrasi anlayışına nazaran daha fazla benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; öğrencilerin siyasal katılımının düşük seviyede kaldığı görülmüştür. Yaş ve gelir ile siyasal katılımın post modern boyutu arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş ve gelir arttıkça post modern katılımın da arttığı tespit edilmiştir.

Yıldırım, Öntaş ve Egüz (2018)'ün "Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Algıları, Politik Katılımları ve Politik İlgileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli makalesinde, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık algısı (liberal-cumhuriyetçi-küresel vatandaşlık), politik ilgisi ve katılımları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinden yararlanılan araştırmanın örneklemini, 183 sınıf ve 202 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin alan ve cinsiyet değişkenlerine göre politik katılımların anlamlı bir farklılık göstermediği; vatandaşlık algısına ve politik ilgilerine göre ise anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tosun (2018)'ün " Gençliğin Siyasal Katılıma İlişkin Algısı: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" isimli yüksek lisans tezinde, KMÜ Yunus Emre Yerleşkesi'nde öğrenim gören öğrencilerin siyaset algısının, siyasal katılıma ilişkin düşüncelerinin ve bilgi düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 680 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların siyasal katılımlarının düşük düzeyde olduğu ve ailesinde siyasi bir partiye üyeliği bulunanların ise genel olarak daha yüksek düzeyde katılım gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca; öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyi ile siyasal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Gökçe, Özdemirci ve Ceylan (2017) 'ın "Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Seviyesi: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği" isimli makalesinin amacı, Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin siyasal katılım düzeylerini ortaya koymaktır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve

377 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin toplumsal yaşama karşı genel olarak pasif bir tutum içerisinde olduğu görülmüştür.

Karipçin-Teke (2016)'nin "Üniversite Gençliği ve Siyasal Katılım: Selçuk Üniversitesi Örneği" isimli yüksek lisans tezinde, SÜ'deki 6 fakültede öğrenim gören öğrencilerin siyasal katılımı aldığı yer, siyasete katılımlarının boyutu ve ülke gündemindeki birtakım sorunlara yaklaşımlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 500 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının hiçbir kuruma güven duymadığı, protesto gösterisi veya gösteri yürüyüşüne katılım göstermediği ve siyasal talepler veya haklar ile ilgili imza toplama kampanyalarına katılmadığı görülmüştür. Ayrıca; katılımcılar Türkiye'nin en önemli sorunlarının sırasıyla "eğitim" ve "hak ve özgürlükler" olduğunu belirtmiştir.

Altıntaş ve Kozaner (2016)'in "Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Adaylarının Aktif Vatandaşlık Değerleri Açısından Karşılaştırılması" isimli makalesinde, ADÜ'de sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler eğitimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin aktif vatandaşlık değerlerini benimseme durumlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. "Aktif Vatandaşlık Değer Ölçeği" kullanılan araştırmanın örneklemini, toplam 330 öğretmen adayı oluşturmuştur. (183 sosyal bilgiler- 147 sınıf öğretmeni). Araştırma sonucunda, her iki gruptaki öğretmen adaylarının da aktif vatandaşlık değerlerinin benimsenmesi ve uygulanması durumlarının düşük seviyede kaldığı ortaya çıkmıştır.

Şahinbaş (2016)'in "Gençliğin Siyaset Algısı ve Yönelimleri: Trakya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma" isimli yüksek lisans tezinin amacı, gençlerin siyasal alana karşı ilgi düzeyini, siyasal algısını ve düşünce inançlarına bağlı olarak gösterdiği siyasal davranışları ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın örneklemini, Trakya Üniversitesi'ndeki 11 fakültede öğrenim gören 426 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 426 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, gündelik yaşamlarında siyasi ve sosyal konuların konuşulmasından hoşlanan ve siyasi haberlerin sosyal medya aracılığıyla takibini yaptığını belirten gençlerin, yarısından fazlasının bugüne dek herhangi bir siyasi faaliyete katılım göstermediği ortaya çıkmıştır. Gençlerin sosyal medya hesapları aracılığıyla en çok tartıştıkları konunun "siyaset" olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, üniversite gençliğinin siyasal katılımının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Katılımın düşük olmasının başlıca

nedenlerinin; siyasal alana ilgi duyulmaması ve "güvensizlik" olduğu göz önüne serilmiştir. Ayrıca; kadınların siyasal katılımının, erkeklere oranla daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Yıldız (2014)'ın "Gençlik ve Siyasal Katılım: Diyarbakır Örneği" isimli yüksek lisans tezinde amaç, Dicle Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin siyasal katılım düzeylerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, Dicle Üniversitesi'nde farklı fakültelerde öğrenim gören 380 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 380 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının siyasal olayları yakından takip ettiği, oy verme oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca; ailenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin herhangi bir seçime katılım göstermeleri arasında bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kaya (2013) 'nın "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Algıları ile Politik İlgi ve Katılımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli doktora tezinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının a) "vatandaşlık algısını, politik ilgi ve katılımlarını," b) "vatandaşlık algısı ile politik ilgi ve katılımları arasındaki" ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada karma araştırma deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında, "Vatandaşlık Algısı, Politik Katılım ve Politik İlgi" adlı üç ölçek kullanılırken; nitel kısmında ise yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Batı Anadolu, Batı Marmara, Doğu Marmara ve Batı Karadeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören 20 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturulurken; örneklemini ise Doğu Marmara Üniversitesi'nde öğrenim gören 376 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; erkek öğretmen adaylarının, kadın öğretmen adaylarına nazaran politikayla daha fazla ilgilendikleri ve arkadaşları- aile üyeleri ile daha fazla politik tartışmaya girdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının politik ilgi durumlarının sınıf düzeyine, üniversiteden önce yaşadıkları bölgeye ve üniversiteden önce yaşadıkları yerleşim birimine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca; özellikle kadın öğretmen adaylarının, doğal afetlerde yardım kampanyalarına katılım sağladıkları için kendilerini aktif vatandaş olarak nitelendirdikleri görülmüştür.

Çakmak (2011)'ın "Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımı ve Siyasal Katılıma İlişkin Tutumları" isimli yüksek lisans tezinde, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin siyasal katılım ve

tutumlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki 11 programda 1. ve 4.sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 938 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 938 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların en çok güvendiği kurumların TSK, Emniyet Teşkilatı ve TBMM; en az güvendiklerinin ise "medya" olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca; siyasetçilere ve siyasi partilere duyulan güvenin de düşük seviyede olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların siyasete dahil olduğu konuların;oy vermek, kitle iletişim araçları aracılığıyla siyasetin takibini yapmak ve siyaseti tartışmak olduğu görülmüştür. Siyasette aktif şekilde görev aldığını ifade edenlerin oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca; erkek katılımcıların kadınlara nazaran siyasetin daha çok takibini yaptıkları, siyasi konularla ilgili arkadaşları ile daha çok konuştukları, siyasette aktif olarak daha çok görev aldıkları görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğunun siyasal katılım kavramını oy kullanmak olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Siyasal katılım kavramını sırasıyla ;bir siyasi görüşe sahip olunması, devlet yönetimine katılım sağlanması, bir partiye üye olunması, siyasette aktif olarak rol alınması ve vatandaşlığın gereklerinin yerine getirilmesi olarak da algıladıkları tespit edilmiştir.

Özyurt (2010)'un "Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği" isimli makalesinde, Balıkesir Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin siyasal katılıma yönelik kalıplarının ve 2009 yerel seçimlerine katılma seviyelerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 421 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmada, üniversite öğrencilerinin genel seçimlere nazaran yerel seçimlere katılımının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin yerel seçimlere katılım seviyelerinin düşük olmasında "istem-dışı katılımsızlık" olgusunun etkili olduğu görülmüştür.

Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007)'nın "Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" isimli makalesinin amacı, öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık seviyelerinin, sosyo-ekonomik ve kişisel özelliklerinin etkisini demokratik vatandaşlık eğitimi çerçevesinde incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve örneklemini Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde dördüncü sınıfta öğrenim gören 370 öğretmen adayı oluşturmuştur.

"Katılımcılığı Etkileyen Etmenler Anketi" ve "Üniversite Öğrencileri Siyasal Katılımcılık Anketi" kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının siyasal katılım düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. En sık katıldıkları siyasal etkinliğin oy verme ve basında güncel siyasete ilişkin çıkan haberleri seyretme olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara nazaran siyasal katılım seviyelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının siyasal katılım seviyelerinin; aile gelir düzeyi, anne-baba eğitim seviyesi, anne-baba mesleği, etnik köken ve ailenin yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği, buna karşın ailenin siyasete duyduğu ilgiye göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Üste (2007)'nin "Siyaset Bilimi ve Üniversite Gençliği " isimli makalesinde amaç, üniversite öğrencilerinin siyaset biliminin ana kavramlarını ne ölçüde bildiklerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, İzmir Meslek Yüksekokulu'nda farklı programlarda öğrenim gören 1. ve 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve 400 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmada; ankete katılım gösteren öğrencilerin büyük bir kısmının, siyasal katılımı oy verme olarak gördüğü, siyasetle kesinlikle ilgilenmediği, siyasal partilere ilişkin bilgilerinin kesinlikle yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca; katılımcılar STK'ların demokrasi için yerinin kesinlikle büyük olduğunu ve kesinlikle ülke sorunları ile ilgilenilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

2.2.1.2 Toplumsal Katılıma İlişkin Araştırmalar

Dere ve Akdeniz (2021)'in "Topluma Hizmet Eden Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Etkin Vatandaşlık ve Gönüllülük Algıları" isimli makalesinde, topluma hizmet uygulamaları kapsamında çeşitli faaliyetlere katılım gösteren sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkin vatandaşlık ve gönüllülük algılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel yöntemlerden biri olan olgubilim deseninden yararlanılmıştır. Araştırmada öğretmen adayları gruplar şeklinde faaliyetlerini gerçekleştirdikleri için veriler odak grup görüşmeleriyle toplanmış ve içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmen adaylarının etkin vatandaşlığı en fazla "hak ve sorumluluklarının bilincinde olan kişi" olarak algıladıkları görülmüştür. Gönüllülük faaliyetleri esnasında en çok geliştirilen değerlerin; "yardımseverlik", "bağlılık", "sorumluluk" ve "dayanışma " olduğu belirtilmiştir. En çok geliştirilen

becerilerin ise "sosyal katılım", "gözlem", "iş birliği" ve "iletişim" olduğu görülmüştür. Öğretmen adayları tarafından gerçekleştirilen gönüllülük faaliyetlerinin sosyal hayata katılım boyutuna daha çok vurgu yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Argüz (2019) 'ün "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Kimlik Bağlamında Sivil Katılım Stratejileri" isimli yüksek lisans tezinde, "Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal kimlik bağlamında sivil katılım stratejileri"nin neler olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel yöntemlerden, yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesinden yararlanılmıştır. 2018-2019 yılında Van'ın iki ilçesinde (İpekyolu ve Edremit) çalışmakta olan toplam 9 sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ve doküman incelemesi (4-5-6-7.sınıf sosyal bilgiler ders kitapları) kullanılarak veriler toplanmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin sosyal kimliklerinin oluşturulması amacıyla "sosyal, kültürel, sportif, sosyal yardım, kulüp çalışması ve okul dışı faaliyetler" gibi stratejilerle sivil katılımlarını sağlamaya çalışmıştır. Öğretmenlerin faaliyetleri gerçekleştirirken karşılaştıkları bazı zorlukların "zaman", "para", "müfredat" ve "ulaşım" olduğu görülmüştür. "Katılım" kavramının, 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında diğer kitaplara nazaran (4 ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları) daha fazla bulunduğu görülmüştür.

Akman-Özdemir (2018)'in "Gençlik Döneminde Siyasal Toplumsallaşma: Toplumsal Katılım İle Kitle İletişim Araçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli makalesinde amaç, toplumsal katılımın, haberlerin takip edilmesi ve siyasal iletişim kurulması amacıyla sosyal medya kullanımı ile ilişkisinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul'da 25-30 yaşları arasındaki 549 genç oluşturmuştur. Araştırmada gençlerin toplumsal katılım düzeyleri "Toplumsal Katılım Ölçeği", kitle iletişim araçlarını kullanımları ise "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların toplumsal etkinliklerde bulunma düzeyleri göz önüne alındığında gençlerin büyük bir kısmının her seçimde oy verdiği tespit edilmiştir. Erkeklerin toplumsal katılımının kadınlara nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca; haberlerin takip edilmesi ve siyasal iletişim amacıyla sosyal medyanın kullanılmasının toplumsal katılıma olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir.

Kurt ve Tıngöy (2016)'ün "Dijital Ortamlarda Toplumsal Katılım Anlayışı: Sosyal Eylem Platformları Üzerine Bir İnceleme" isimli makalesinde amaç, sosyal eylem platformlarından yapılan kampanyalara katılım sağlayan kişilerin, toplumsal katılım seviyelerinde yaşadıkları değişimi ve yaşadıkları bu değişimin kişiler üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 18-55 yaş aralığındaki 15 kişi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, katılımcıların toplumsal katılım kavramına ilişkin vurguladıkları noktalardan bazılarının; birlik ve beraberlik, farkındalık oluşturma, toplum yararı ve örgütlü faaliyetler olduğu görülmüştür. Katılımcıların toplumsal katılım faaliyetlerinde yer almasının "mutluluk, cesaret, farkındalık, aidiyet" gibi pozitif duygular sağladığı ve yalnızlaşmanın önüne geçilerek bir arada hareket edilmesini ve yaşanan topluma katkıda bulunma olanağı verdiği tespit edilmiştir. Katılımcılar sosyal eylem platformlarının toplumsal faaliyetlere katılım gösterilmesi bakımından kolaylık sağladığını ve katılımı arttırdığını ifade etmiştir. Ayrıca; belirttikleri ifadelerle paralel olarak sosyal eylem platformlarının toplumsal katılım seviyesinde artış sağladığını da belirtmişlerdir.

Bengiç-Çolak (2015)'in "Sosyal Bilgiler Dersinde Hizmet Ederek Öğrenme Yaklaşımının Vatandaşlık Eğitimindeki Rolü" adlı doktora tezinde, sosyal bilgiler dersi içerisinde HEÖ yaklaşımının ne şekilde uygulanabileceğinin, bu süreç boyunca yaşanan sorunların, bu yaklaşımın öğrencilerin gelişimlerine olan katkısının ve vatandaşlık eğitimi açısından rolünün ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan eylem araştırması kullanılmıştır. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında özel bir okulun 6. sınıfında öğrenim gören her biri 7 öğrenciden oluşan 15 ayrı proje grubu, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğrencilerin hizmet ederek öğrenme kavramına yönelik algılarının, araştırmanın öncesi ve sonrasında önemli bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu yaklaşımının öğrencilerin akademik, kişisel ve sosyal gelişimlerine olumlu olarak katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca; bu yaklaşımın, öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olduğu, vatandaşlık eğitimlerine farklı açılardan katkı sağladığı gibi sebeplerle vatandaşlık eğitiminde yerinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ersoy (2014)'un "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Etkin Vatandaşlık Deneyimleri: Sivil Toplum Kuruluşları Örneği" isimli makalesinde amaç, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının STK'larda gerçekleştirdikleri etkin vatandaşlık deneyimlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, sosyal bilgiler öğretmenliği 2. sınıftaki toplam 47 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, katılımcıların STK'da bulunma deneyiminden; toplumsal dayanışma ve örgütlenmenin öneminin fark edilmesi, STK'lara duyarlık gösterilmesi, STK hakkında bilgi edinilmesi ve STK'lara duyulan ön yargıların ortadan kalkması gibi bazı kazanımlara ulaştığı görülmüştür. STK deneyiminin iletişim, sosyalleşme, kendilerini ifade etme ve özgüven kazandırdığı da ortaya çıkmıştır. STK deneyiminde yaşadıkları bazı sorunların ise katılımcıların çekingen bir tutum sergilemesi ve katılımcıların ailelerinin bu deneyime tepki göstermesi olduğu tespit edilmiştir.

Kartal (2013)'ın "Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile Aktif Vatandaşlık Bağlamında Toplum Yaşamına Katılma Düzeyleri Arasındaki İlişki" adlı doktora tezinde amaç, "öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık düzeyleri (sosyal ve bireysel katılım) ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığının" ortaya çıkarılmasıdır. Karma yöntem kullanılan araştırmanın nicel kısmında ilişkisel tarama modelinden; nitel kısmında ise odak grup görüşmesinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, ÇOMÜ Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 1033; çalışma grubunu ise altışar kişilik gruplardan oluşan ve toplamda dört odak grup çalışması yapılan 24 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın nicel kısmında "Yaşamı Ölçme Aracı", "Medya Okuryazarlığı Anketi"; nitel kısmında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bununla birlikte, katılımcıların sosyal ve bireysel katılımlarına etki eden faktörlerin ortaya çıkarılması amacıyla gömülü teori çalışması yapılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının sosyal katılım düzeylerinin çok pasif ve pasif düzeyde olduğu ve sosyal katılım bağlamında aktif bir vatandaş olarak adlandırılan katılımcı sayısının çok fazla sayıda olmadığı görülmüştür. Medya okuryazarlığıyla sosyal- bireysel katılım arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Önal (2012)'ın "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılımla İlgili Hakların Kullanımına İlişkin Görüşleri" isimli yüksek lisans tezinin amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılımı ilgili haklarını

kullanmalarına yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, Abant İzzet Baysal Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği 4.sınıf öğrencilerinden toplam 80 kişi oluşturmuştur. Araştırmada, " Toplumsal Katılımla İlgili Hakları Kullanma Durumu" adlı anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının toplumsal katılım biçimlerini oy kullanarak, vakıf veya derneğe üye olarak gerçekleştirdiği görülmüştür. Ayrıca; katılımcılar toplumsal katılımını kişisel (sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzey), kurumsal (yönetim/otoritenin tavrı) ve toplumsal (sosyal ve kültürel baskı) durumların engellediğini ifade etmiştir.

2.2.1.3 Sosyal Katılım Becerisine İlişkin Araştırmalar

Coşkun, Kodal ve Ersoy (2022)'un "Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde ve Okul Uygulamalarında Sosyal Katılım Becerisinin Geliştirilmesi Sürecinin Değerlendirilmesi" isimli makalesinde, sosyal bilgiler dersi ve okul uygulamaları çerçevesinde 5. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerilerini nasıl kazandıklarını açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, bir il merkezindeki üst sosyo-ekonomik seviyedeki ortaokulda öğrenim gören 34 5. sınıf öğrencisi ile sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda öğretmen ve öğrencilerin sosyal katılımı; 1) toplumsal katılım, 2) eğitsel/sosyal etkinlikler, 3) akademik katılım, 4) iletişim becerileri ve 5) haklar boyutunda algıladıkları görülmüştür. Sosyal bilgiler alanının kapsamı, ders kitabının içeriği, öğretmenin tutum-davranışlarının, öğrencilerin sosyal katılım becerisinin gelişiminde destekleyici olduğu görülmüştür. Engelleyici unsurların ise "öğretmen tutum, inanç ve davranışları, öğrenci eğilim, inanç ve davranışları ile veli ve okul etkisi" olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kara (2022)'nın "Ortaokul Öğrencilerinde ADDIE Öğretim Tasarım Modeli Temelli Sosyal Katılım Becerisinin Geliştirilmesi" isimli doktora tezinde, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin ADDIE öğretim tasarım modeli temelinde sosyal katılım becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Belirtilen kapsam doğrultusunda, öğretim tasarım modelinin aşamaları 1) Analiz, 2) Tasarım, 3) Geliştirme, 4) Uygulama ve 5) Değerlendirme süreçleri izlenmiştir. Karma yöntemi kullanılan araştırmanın analiz ve değerlendirme aşamalarında durum çalışmasından; tasarım,

geliştirme ve uygulama aşamalarında ise etkinlik temelli ve sorun merkezli öğretim tasarım modellerinden yararlanılmıştır. Kocaeli'nin Gölcük ilçesindeki 48 sosyal bilgiler öğretmeni ve ortaokul seviyesindeki 537 5. sınıf öğrencisi, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada ölçek, yarı yapılandırılmış gözlem formu, ön bilgi soru formu, sosyal sosyal katılım beceri testi, öğrenci etkinlik değerlendirme formu ve rubrikten yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, ADDIE öğretim tasarım modeli temelinde sosyal katılım becerisi ile ilgili yapılan etkinlikler neticesinde 5. sınıf öğrencilerinin farkındalıklarında artış olduğu, toplumsal sorunlara karşı bilinç kazandığı ve STK'lara olan bakış açılarının pozitif olarak değiştiği görülmüştür. Bununla birlikte, öğrencilerin sosyal katılım becerisi testlerinden elde edilen verilerde, ön test ve son test puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Şahin (2020)'in "İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerisi Kazanma Durumlarının İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım beceri seviyesinin çeşitli değişkenler bakımından tespit edilmesi, öğretmenlerin sosyal katılım becerisi ve öğrencilerinin sosyal katılım becerisini kazanma durumlarına ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Karma yöntem kullanılan çalışmanın nicel boyutunu 1103 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisi, nitel boyutunu ise 48 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Nicel boyutta kişisel bilgi formu ve "Sosyal Katılım Becerilerini Belirleme Ölçeği"; nitel boyutta ise öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, 4. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerisine yüksek düzeyde sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin sosyal katılım beceri seviyelerinin okulun türüne, cinsiyete, anne-babanın eğitim durumuna ve annenin çalışma durumu göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitimi, kitap okuma sıklığı, televizyon seyretme, dijital teknolojileri kullanma değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerine uygulanan görüşme formu sonuçlarına göre, öğretmenlerin sosyal katılım becerisini daha fazla iletişim ve sosyalleşme boyutunda algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Alabaş (2018)'in "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında (1968-2018) Sosyal Katılım Becerisinin Yerinin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasının amacı, 1968-2018 yılları arasında yayımlanmış SBÖP'lerde sosyal

katılım becerisinin yerini analiz etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. "1968 İlkokul, 1970 Ortaokul, 1998 ve 2005 İlköğretim ile 2018 İlkokul ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları" çalışmanın dokümanlarını oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; sosyal katılım becerisinin ilk önce 2005 programında sosyal bilgiler dersine özgü olan becerilerden biri olarak yer aldığı, 2018 programında da bu yerini koruduğu görülmüştür. 2005'ten önceki programlarda sosyal katılım kavramı doğrudan yer almamasına rağmen, sosyal katılım becerisinin içinde değerlendirilen ifadeler veya örneklerin programda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan biri de tüm programlardaki genel hedeflerde sosyal katılım becerisinin, etkin vatandaşlık kazandırma ve toplumsal katılım amaçlı katılım boyutları olduğu saptanmıştır.

Kara-Yılmaz (2017)'ın "İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisi" isimli yüksek lisans tezinde, 5. sınıf sosyal bilgiler dersindeki "Toplum İçin Çalışanlar" adlı ünitenin öğrencilere öğretiminde, işbirlikli ve klasik öğrenme yöntemlerinin öğrenci başarısına olan etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı deneysel araştırmadan yararlanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Muğla Yatağan'a bağlı Bencik beldesinde bulunan bir ortaokulda 5.sınıflarda öğrenim gören toplam 46 öğrenci oluşturmaktadır. Başarının ölçülebilmesi amacıyla 5/A sınıfı kontrol grubu (23 öğrenci), 5/B sınıfı ise deney grubu (23 öğrenci) olarak seçilmiştir. İki gruba da "Çoktan Seçmeli Başarı Testi" ve "Sosyal Beceri Ölçeği" ön test ve son test olarak uygulanmıştır. 5/B sınıfında işbirlikli öğrenme yöntemlerinden biri olan birlikte öğrenme, 5/A sınıfında ise klasik öğrenme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın son test sonucundan elde edilen bulgulara göre deney grubunun, kontrol grubuna nazaran daha başarılı olduğu görülmüştür. Birlikte öğrenme tekniklerinin "Toplum İçin Çalışanlar" adlı ünitenin öğretimini sağlamada pozitif katkıları olduğu ve düz anlatıma nazaran başarıyı daha fazla yükselttiği ortaya çıkarmıştır.

Sömen ve Bilgili (2017)'nin "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Sosyal Katılım Becerisi Kazandırma Durumları" isimli makalesinin amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin 6. sınıf öğrencilerine sosyal katılım becerisini kazandırma durumlarını ortaya çıkarmaktır. Kars il merkezindeki ortaokullarda görev yapan 10

sosyal bilgiler öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada görüşme tekniği kullanılmış, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme yoluyla öğretmenlerden elde edilen yanıtlar, içerik analizi ile çözümlenerek bulgular elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda, öğretmenlerin, öğrencilere sosyal katılım becerisine ilişkin tutum, davranış ve becerilerin bir kısmını (yapılan faaliyetlerde yalnız çalışma, toplumsal konular için sorumluluk alma, "toplumu ilgilendiren konularda grup oluşturma becerisi") yeterli seviyede kazandıramadıkları görülmüştür.

Sömen, Göksu ve Taşyürek (2017)'in " Demokrasinin Serüveni Ünitesinde Sosyal Katılım Becerisinin Yeri " makalesinde, 6. sınıf sosyal bilgiler ders, öğrenci ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki sosyal katılım becerisinin yerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Doküman analizinden yararlanılarak yapılan çalışmada, 'Demokrasinin Serüveni' adlı ünite incelenmiştir. Veriler, betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, 6. sınıf sosyal bilgiler ders, öğrenci ve öğretmen kılavuz kitaplarında, sosyal katılım becerisine ilişkin becerilerin (... "toplumsal konularda sorumluluk alma, sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olma, toplumsal sorunlarla ilgilenme, toplumu ilgilendiren konularda bir grup oluşturma"...) büyük bir kısmının yer almadığı saptanmıştır.

Memişoğlu (2016)'nın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Katılıma İlişkin Görüşleri" isimli makalesinin amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. 30 sosyal bilgiler öğretmenin çalışma grubunu oluşturduğu araştırmada, görüşme tekniği kullanılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formunu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler sosyal katılımı; toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunmak olarak tanımlamıştır. Katılım haklarında en fazla verilen cevapların; "seçme-seçilme" ve "düşünce-ifade özgürlüğü" olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler, sosyal bilgiler dersi bakımından sosyal katılımın aktif ve duyarlı vatandaşların yetiştirilmesinin sağlaması açısından önemli olduğunun üstünde durmuşlardır. Öğretmenler, programda sosyal katılıma yönelik bilgi düzeyinin yeterli olduğu buna karşın etkinlik bakımından yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin, sosyal katılımı daha çok gönüllülük ve medya aracılığıyla gerçekleştirdikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler, sosyal katılımın gerçekleştirilmesinde yaşanan sorunların; zamanın yetersiz olması, "konu

yoğunluğu", yeterince bilgi sahibi olunmaması, ekonomik sebepler, "prosedür", aile, yaş ve cinsiyet gibi faktörler olduğunu belirtmiştir.

Dinç ve Üztemur (2016)'un "Afiş Çalışmalarıyla Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Farkındalıkları ve Sosyal Katılım Becerilerinin Geliştirilmesi" isimli makalesinde, tasarımı yapılan ders dışı etkinliklerle ortaokul öğrencilerinin sosyal ve çevresel farkındalıklarının arttırılması ve bu süreç boyunca yaşadıkları deneyimlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirtilen amaç kapsamında yapılan etkinlikler, öğrencilerin yaşadıkları sosyal çevreyi gözlemesini, çevre sakinleriyle görüşerek mühim çevre problemlerini belirlemesini ve bu konular hakkında afiş ve posterlerin hazırlanmasını içerir. Araştırmanın tasarlanmasında, keşfedici araştırma deseninden yararlanılmıştır. 2014-2015 öğretim yılında Manisa'nın Yunusemre ilçesindeki bir ortaokulda öğrenim gören toplam 34 7. sınıf öğrencisi çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğrenciler, Manisa'nın çevre sorunlarının belirlenmesi hedefiyle yakınlarındaki kişiler ile mülakat yapmıştır. Mülakat sonuçları sınıfça oylanmış ve en önemli çevre sorunlarının: "Çöp sorunu", "park ve yeşil alan eksikliği" ve "hava kirliliği" olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, gruplara ayrılarak afiş konularına karar vermiş ve hazırlamış oldukları afişleri projeden sonra okullarında sergilemiştir. Sürecin sonunda her bir grupta yer alan öğrencilerle odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme sonucunda ortaya çıkan veriler doğrultusunda yapılan etkinliklerin öğrencilerin bazı becerilerinde ("çevresel farkındalık, iş birliği içinde çalışma ve sosyal katılım becerilerinde") pozitif yönde bir gelişme sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karatekin, Kuş ve Merey (2014)'in "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarının Çözümünde Sosyal Katılımları" isimli makalesinde, katılımcıların çevre sorunlarının çözümüne ilişkin sosyal katılımlarında etkili olan faktörlerin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Veriler, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılarak toplanmıştır. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören on iki öğretmen adayı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında; katılımcıların, çevre sorunlarının çözümüne ilişkin sosyal katılımlarının çok düşük olduğu görülmüştür. Katılımın düşük olma nedenlerinin; öğretmen adaylarının çevreye karşı ilgi-bilgi-duyarlılık ve farkındalıklarının az olması, sosyal katılım için gerekli

bilişsel beceriye sahip olmamaları, sosyal katılımı sağlayacak ortam ve fırsatların yetersizliği ve sosyal katılıma ilişkin öğretmen adaylarının gereksinim duyduğu yönlendirmenin yapılmaması, olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seyhan (2014)'ın " 'Sosyal Katılım' Kavramına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Metafor Durumları" isimli makalesinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "sosyal katılım" becerisi hakkında sahip oldukları algıların metaforlar yardımıyla açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal katılım hakkında sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıkladıkları ve bu metaforların ortak özellikleri açısından hangi kategoriler altında toplandığı, sorularına cevap aranmıştır. Olgubilim deseninden yararlanılan çalışmanın araştırma grubunu, 2012–2013 eğitim-öğretim yılında, Ahi Evran Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde öğrenim gören toplam 70 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada öğretmen adaylarından "Sosyal katılım..... gibidir; çünkü....."cümlesini tamamlamaları istenmiş ve elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucuna bakıldığında, öğretmen adaylarının sosyal katılım hakkında toplam 43 tane metafor ürettiği ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının sosyal katılım kavramına yönelik çok sayıda metafor üretmesi algılarının tek bir noktada toplanmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, sosyal katılımın bir bütün halinde açıklanabilmesi için sayıca daha çok metafordan yararlanılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Altınok (2012)'un "Sosyal Katılım Faaliyetlerinin 12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Sosyal Problemlere Olan Duyarlılıklarına Etkisi" isimli yüksek lisans tezinde, sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubundaki öğrencilerde sosyal problem duyarlılıklarına olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Aksaray'ın Ortaköy ilçesinde bulunan iki ilköğretim okulunda öğrenim gören 12-14 yaş grubundaki toplam 160 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın nicel boyutunda ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen; nitel boyutunda ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmanın deney grubundaki öğrenciler bazı sosyal katılım etkinliklerini gerçekleştirmiş, kontrol grubundakiler ise herhangi bir faaliyete katılım sağlamamışlardır. Süreçte ön test ve son test olarak "Sosyal Problem Duyarlılık Ölçeği" kullanılarak sosyal duyarlılık gelişiminin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler ışığında, sosyal katılım etkinliklerine katılım sağlayan

öğrenciler ile katılım sağlamayan öğrenciler arasında sosyal problemlere duyarlılık açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal katılım etkinliklerinin, cinsiyet, haber takip etme durumu ve STK'ya üye olma durumu bağlamında sosyal duyarlılıklar üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu faaliyetlerin, öğrencilerin kişilik-sosyal gelişimleri ve sosyal duyarlılıkları üzerinde pozitif etkiler bıraktığı görülmüştür.

2.2.2 Yurt Dışı Araştırmaları

Grasso ve Giugni (2022)'nin "Intra-Generational Inequalities In Young People's Political Participation In Europe: The Impact Of Social Class On Youth Political Engagement" isimli makalesinde, sosyal sınıf geçmişinin dokuz Avrupa ülkesindeki siyasal katılım ve aktivizmin genç yaştaki gruplar arasında nasıl farklılaştığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2018 yılında dokuz Avrupa ülkesinde 18-34 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, 18-34 yaş aralığındaki gençlerin sosyal geçmişlerinin, siyasal katılımları için bir engel oluşturduğu ortaya çıkmıştır.

Saud, Ida ve Mashud (2020)'un "Democratic Practices and Youth In Political Participation: A Doctoral Study" isimli makalesinde, gençlerin Pakistan'daki parlamento ve siyasi faaliyetlere katılım durumunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Pakistan'ın Punjab ve Khyber Pakhtunkhwa eyaletlerindeki 400 genç oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, gençlerin siyasete karşı çok ilgilerinin olduğu ve büyük bir kısmının siyasi görüşlerini başkalarıyla paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

Kitanova (2020)'nın "Youth Political Participation In The EU: Evidence From A Cross-National Analysis" isimli makalesinde, gençlerin siyasal katılımının sosyo-demografik-bağlamsal faktörler ve siyasi faaliyetler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve Eurobarometer (375 2013) adlı anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, 27 Avrupa ülkesi ve Hırvatistan'dan 15-30 yaş aralığındaki toplam 11.213 kişi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, gençlerin siyasi katılımının ülkeler arasında

farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. 25-30 yaş arasındaki gençlerin 18-24 yaş aralığındaki gençlere nazaran resmi siyasete daha fazla katıldığı ve yaş ilerledikçe her türlü faaliyete katılma ihtimalinin de o kadar yüksek olduğu görülmüştür.

Omotayo ve Folorunso (2020) 'nın "Use of Social Media for Political Participation by Youths in Oyo State, Nigeria" isimli makalesinde amaç, Nijerya'nın Oyo Eyaleti'nde yaşayan gençlerin siyasal katılımlarında sosyal medyayı nasıl kullandıklarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Nijerya'daki üç üniversite (İbadan Üniversitesi, Ladoke Akintola Üniversitesi, Ajayi Crowther Üniversitesi) öğrenim gören 322 genç oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, gençlerin sosyal medyayı siyasal katılım için yüksek oranda kullandıkları görülmüştür. En fazla kullanılan sosyal medya uygulamalarının sırasıyla; Facebook, Whatsapp, Instagram, Twitter ve Yahoo Messenger olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca; gençlerin siyasal katılım için sosyal medyayı kullanma amaçlarından bazılarının; politikacılarla iletişim kurmak, siyasi tartışmalara katılım sağlamak ve siyasi konulara ilişkin blog yazmak gibi faaliyetler olduğu görülmüştür.

Levy ve Akiva (2019)'nın "Motivating Political Participation Among Youth: An Analysis of Factors Related to Adolescents' Political Engagement" isimli makalesinde, siyasi ilgi ve siyasi yeterlilik arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve katılımcılara siyasi katılım ölçekleri uygulanmıştır. Veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini, ABD'nin Orta batı eyaletlerindeki 422 lise öğrencisi (10-11 ve 12. sınıf öğrencileri) oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğer sınıflara nazaran siyasi katılım beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca; ergenlerin siyasi olarak yasal oy verme yaşına yaklaştıkça katılımlarının arttığı da ortaya çıkmıştır.

Ahmad, Alvi ve Ittefaq (2019)'ın "The Use of Social Media on Political Participation Among University Students: An Analysis of Survey Results From Rural Pakistan" adlı makalesinde, çevrim içi olarak yapılan siyasi parti aktivitelerinin Pakistan'ın kırsal kesiminde öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerindeki siyasi yeterlilik ve gerçek hayattaki siyasal katılıma yönelik etkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve çevrimiçi anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Pakistan'ın Narowal

Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 200 lisans ve yüksek lisans öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çevrim içi ve çevrim dışı siyasi olaylara katılım sağlamak için sosyal medyayı çok aktif kullandıkları görülmüştür. Çevrim içi olarak yürütülen ve gerçek hayatta olan siyasi aktiviteler arasında güçlü ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Albanesi, Zani ve Cicognani (2012)'nin "Youth Civic And Political Participation Through The Lens Of Gender: The Italian Case" isimli makalesinde, siyasi ve sivil katılım bağlamında cinsiyet farklılığına yönelik bazı hipotezleri test etmek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini, İtalya'nın farklı bölgelerindeki (Emilia Romagna, Toscana ve Campania) lise ve üniversitelerde öğrenim gören 414 erkek ve 421 kadından oluşan toplam 835 genç oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, gençlerin en çok gerçekleştirdiği siyasi eylemin oy vermek olduğu görülmüştür. Kadınların "sivil eyleme", erkeklerin ise "açık siyasi faaliyetlere" daha çok katıldıkları ortaya çıkmıştır.

3.YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Araştırmada nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması ile ortaya çıkan karma desen (mixed method) kullanılmıştır. Karma araştırma yönteminde araştırmacı, araştırma problemine yanıt ararken hem nicel hem de nitel verileri toplayarak bütünleştirir. Elde edilen verileri bütünleştirerek bir sonuca ulaşır (Creswell, 2017:2). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım düzeylerinin ve demokratik katılıma ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla nicel ve nitel yöntemlere gerek duyulduğu için araştırmada karma yöntem kullanılmıştır.

Araştırmada karma araştırma yöntemlerinden yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Bu desende nitel ve nicel veriler eş zamanlı toplanır, verilerin çözümlenmesi ayrı ayrı yapılır. Yapılan analizlerin sonuçları yorumlama yaparken bütünleştirilir (Creswell ve Plano Clark, 2015:84). Verilerin birleştirilmesi sayesinde araştırma problemine farklı perspektiften bakılması sağlanır.

Araştırmanın nicel bölümünde tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konu veya olay ile alakalı katılımcılarının görüşlerinin veya ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi farklı özelliklerinin ortaya çıkarılmasını sağlayan ve diğer araştırmalara nazaran daha büyük örneklemelerle yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017:184). Tarama modeli kullanılarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım düzeyleri ortaya çıkarılmıştır.

Araştırmanın nitel bölümünde ise olgubilim (fenemonoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkettiğimiz fakat kapsamlı ve detaylı olarak kavrayamadığımız olgulara odaklanır. Bu olgular; algılar, deneyimler, yönelimler ve kavramlar olarak karşımıza çıkabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:69). Olgubilim deseni kullanılarak, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılıma ilişkin görüşleri alınarak çözümlemeler yapılmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Amaçlı (amaçsal) örneklem, çalışmanın hedefine bağlı olarak bilgi bakımından zengin durumların seçilip derinlemesine araştırma yapılmasına imkan sağlar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017:92).

Amaçlı örnekleme yöntemleri: Aşırı veya aykırı durum, maksimum çeşitlilik, benzeşik, tipik durum, kritik durum, kartopu veya zincir, ölçüt, doğrulayıcı veya yanlışlayıcı durum ve kolay ulaşılabilir (convenient) durum örnekleme gibi farklı türlere ayrılmıştır (Patton, 1987; akt: Yıldırım ve Şimşek, 2018:118)

Araştırmanın nicel kısmı için kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir. Nicel kısımda kolay ulaşılabilir durum örnekleme araştırma hız kazandırmak ve araştırmacının örnekleme daha kolay ulaşılabilmesi amacıyla seçilmiştir. Nicel kısımda araştırmacının kolay ulaşabildiği üniversitelerden; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören 882 sosyal bilgiler öğretmen adayına ulaşılmıştır.

Nitel kısımda ölçüt örneklemden yararlanılmıştır. Nitel kısım verileri, Kastamonu Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'nde sosyal bilgiler öğretmenliği ana bilim dalında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin görüşleri ile toplanmıştır (40 öğretmen adayı). 4. sınıf düzeyindeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının seçilme nedeni ise demokratik katılıma ilişkin diğer sınıf seviyelerine nazaran daha fazla bilgiye sahip oldukları düşüncesidir.

3.2.1 Nicel Boyuta Ait Örneklem

Nicel verilerin toplanması için kullanılan "Demokratik Katılım Ölçeği"nin uygulanması için kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminde, araştırmacı ulaşılabilmesi kolay ve yakın olan bir durumu seçtiği için araştırma hız ve pratiklik kazanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018:123). Bu nedenle araştırmacının kolay ulaşabileceği 7 üniversite tercih

edilmiştir. 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarına ölçek uygulanmıştır. Belirtilen üniversitelerdeki sosyal bilgiler öğretmen adayları araştırmanın nicel boyutunu oluşturmaktadır. Nicel boyutta dört sınıf seviyesinin seçilme nedeni, demokratik katılımın sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmanın nicel kısmındaki sosyal bilgiler öğretmen adaylarına ait demografik özellikler ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda gösterilmiştir.

Örneklemin üniversitelere göre dağılımı Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 1. Örneklemin öğrenim görülen üniversiteye göre dağılımı

Öğrenim Görülen Üniversite	f	%
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	165	18,7
Kastamonu Üniversitesi	164	18,6
Afyon Kocatepe Üniversitesi	150	17,0
Gazi Üniversitesi	112	12,7
Uludağ Üniversitesi	109	12,4
Sakarya Üniversitesi	101	11,5
Akdeniz Üniversitesi	81	9,2
Toplam	882	100,0

Tablo 3.1.'e bakıldığında; katılımcıların 165'i (%18,7) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde, 164'ü (%18,6) Kastamonu Üniversitesi'nde, 150'si (%17,0) Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde, 112'si (%12,7) Gazi Üniversitesi'nde ,109'u (% 12,4) Uludağ Üniversitesi'nde, 101'i (11,5) Sakarya Üniversitesi'nde ve 81'i (%9,2) de Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 882 sosyal bilgiler öğretmen adaydır.

Örneklemin cinsiyete göre dağılımı Tablo 3.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 2. Örneklemin cinsiyetine göre dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	620	70,3
Erkek	262	29,7
Toplam	882	100.0

Tablo 3.2.'ye bakıldığında, katılımcıların 620'sinin kadın (%70,3), 262'sinin ise erkek (%29,7) olduğu görülmektedir.

Örneklemin sınıf düzeyine göre dağılımı Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Örneklemin sınıf düzeyine göre dağılımı

Sınıf Düzeyi	f	%
1.sınıf	220	24,9
2.sınıf	233	26,4
3.sınıf	227	25,7
4.sınıf	202	22,9
Toplam	882	100,0

Tablo 3.3.'e bakıldığında, katılımcıların 220'sinin (%24,9) 1. sınıf, 233'ünün (%26,4) 2. sınıf, 227'sinin (%25,7) 3. sınıf ve 202'sinin de (%22,9) 4. sınıf düzeyinde olduğu görülmektedir.

Örneklemin yaşanılan bölgeye göre dağılımı Tablo 3.4.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Örneklemin yaşanılan bölgeye göre dağılımı

Yaşanılan Bölge	f	%
Akdeniz	99	11,2
Doğu Anadolu	29	3,3
Ege	103	11,7
Güneydoğu Anadolu	53	6,0
İç Anadolu	180	20,4
Karadeniz	199	22,6
Marmara	219	24,8
Toplam	882	100,0

Tablo 3.4.'e bakıldığında; katılımcıların 99'unun (%11,2) Akdeniz Bölgesi'nde, 29'unun (%3,3) Doğu Anadolu Bölgesi'nde, 103'ünün (%11,7) Ege Bölgesi'nde, 53'ünün (%6,0) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, 180'inin (%20,4) İç Anadolu Bölgesi'nde, 199'unun (%22,6) Karadeniz Bölgesi'nde ve 219'unun da (%24,8) Marmara Bölgesi'nde yaşadığı görülmektedir.

Örneklemin ailelerinin yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı Tablo 3.5.'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 5. Örneklemin ailelerinin yaşadığı yerleşim birimine göre dağılımı

Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi	f	%
Köy	104	11,8
Kasaba	26	2,9
İlçe	221	25,1
Şehir	209	23,7
Büyükşehir	322	36,5
Toplam	882	100,00

Tablo 3.5.'e bakıldığında; katılımcıların ailelerinin 104'ünün (%11,8) köyde, 26'sının (2,9) kasabada, 221'inin (%25,1) ilçede, 209'unun (%23,7) şehirde ve 322'sinin de (36,5) büyükşehirde yaşadığı görülmektedir.

Örneklemin anne eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 3.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 3. 6. Örneklemin anne eğitim durumuna göre dağılımı

Anne Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar Değil	64	7,3
Okuryazar	26	2,9
İlkokul	345	39,1
Ortaokul	222	25,2
Lise	151	17,1
Ön lisans	35	4,0
Lisans	34	3,9
Lisansüstü	5	,6
Toplam	882	100,00

Tablo 3.6.'da katılımcıların anne eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında; 64'ünün (%7,3) okuryazar olmadığı, 26'sının (%2,9) okuryazar olduğu görülmektedir. 345'inin (%39,1) ilkokul; 222'sinin (%25,2) ortaokul; 151'inin (%17,1) lise; 35'inin (4,0) ön lisans; 34'ünün (3,9) lisans ve 5'inin de (,6) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Örneklemin baba eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 3.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 7. Örneklemin baba eğitim durumuna göre dağılımı

Baba Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar Değil	12	1,4
Okuryazar	18	2,0
İlkokul	230	26,1
Ortaokul	257	29,1

Tablo 3. 7. (devam)

Lise	191	21,7
Ön lisans	66	7,5
Lisans	95	10,8
Lisansüstü	13	1,5
Toplam	882	100,00

Tablo 3.7.'de katılımcıların baba eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında; 12'sinin (%1,4) okuryazar olmadığı, 18'inin (%2,0) okuryazar olduğu görülmektedir. 230'unun (%26,1) ilkokul; 257'sinin (%29,1) ortaokul; 191'inin (%21,7) lise; 66'sının (7,5) ön lisans; 95'inin (10,8) lisans ve 13'ünün de (1,5) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Örneklemin ailelerinin ekonomik durumuna göre dağılımı Tablo 3.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 8. Örneklemin ailelerinin ekonomik durumuna göre dağılımı

Aile Ekonomik Durumu	f	%
1000 TL altı	22	2,5
1.000 -2.000 TL	64	7,3
2.001-3.000 TL	216	24,5
3.001-4.000 TL	226	25,6
4.001 TL ve üstü	354	40,1
Toplam	882	100,0

Tablo 3.8.'e bakıldığında; katılımcıların ailelerinin 22'sinin (2,5) 1000 TL altı, 64'ünün (%7,3) 1.000 -2.000 TL, 216'sının (%24,5) 2.001-3.000 TL, 226'sının (%25,6) 3.001-4.000 TL, 354'ünün ise (%40,1) 4.001 TL ve üstü ekonomik duruma sahip olduğu görülmektedir.

Örneklemin sosyal medya kullanım sıklığına göre dağılımı Tablo 3.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 3. 9. Örneklemin sosyal medya kullanım sıklığına göre dağılımı

Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	f	%
Hiç	9	1,0
Nadiren	62	7,0
Orta Sıklıkta	345	39,1
Sık Sık	270	30,6
Çok Sık	196	22,2
Toplam	882	100,00

Tablo 3.9. ‘da katılımcıların 9’unun (%1,0) hiç, 62’sinin (%7,0) nadiren, 345’inin (%39,1) orta sıklıkta, 270’inin (%30,6) sık sık, 196’sının ise (%22,2) çok sık sosyal medya kullandığı görülmektedir.

3.2.2 Nitel Boyuta Ait Çalışma Grubu

Nitel boyutta katılımcılar belirli ölçütlere göre seçildiği için amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede, araştırmadaki belli niteliklere sahip olan kişi, olay, nesne ya da zaman oluşturur ve örneklem için belirlenen ölçüte karşılık gelen birimler (nesneler, olaylar vb.) örnekleme dahil edilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017:95). Ölçüt, araştırmacı tarafından veya önceden hazırlanmış olan ölçütler listesi ile belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:122). Araştırmanın çalışma grubunu, sosyal bilgiler öğretmenliği ana bilim dalında eğitim gören 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. 4. sınıf düzeyindeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarının seçilme nedeni, aldıkları dersler itibarıyla demokratik katılıma ilişkin diğer sınıf seviyelerine nazaran daha fazla bilgiye sahip oldukları düşüncesidir.

Nitel soruların yer aldığı görüşme formunun uygulanması için; 2021-2022 eğitim - öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi’nde 13, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde 7, Gazi Üniversitesi’nde 6, Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde 5, Uludağ Üniversitesi’nde 5 ve Sakarya Üniversitesi’nde 4 toplam 40 kişiden oluşan 4.sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarından veri toplanmıştır.

3.3 Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada nicel (Demokratik Katılım Ölçeği) ve nitel (yarı yapılandırılmış görüşme formu) veri toplama araçları birlikte kullanılmıştır.

3.3.1 Nicel Boyuta Ait Veri Toplama Aracı

Araştırmadaki nicel veriler Keçe ve Dinç (2015) tarafından geliştirilmiş olan "Demokratik Katılım Ölçeği" ile elde edilmiştir. Ölçek üç kısımdan oluşmaktadır: İlk kısımda katılımcıların öğrenim gördükleri üniversite, cinsiyet, sınıf düzeyi gibi farklı bilgileri içeren demografik özellikleri yer almaktadır. İkinci kısımda siyasal

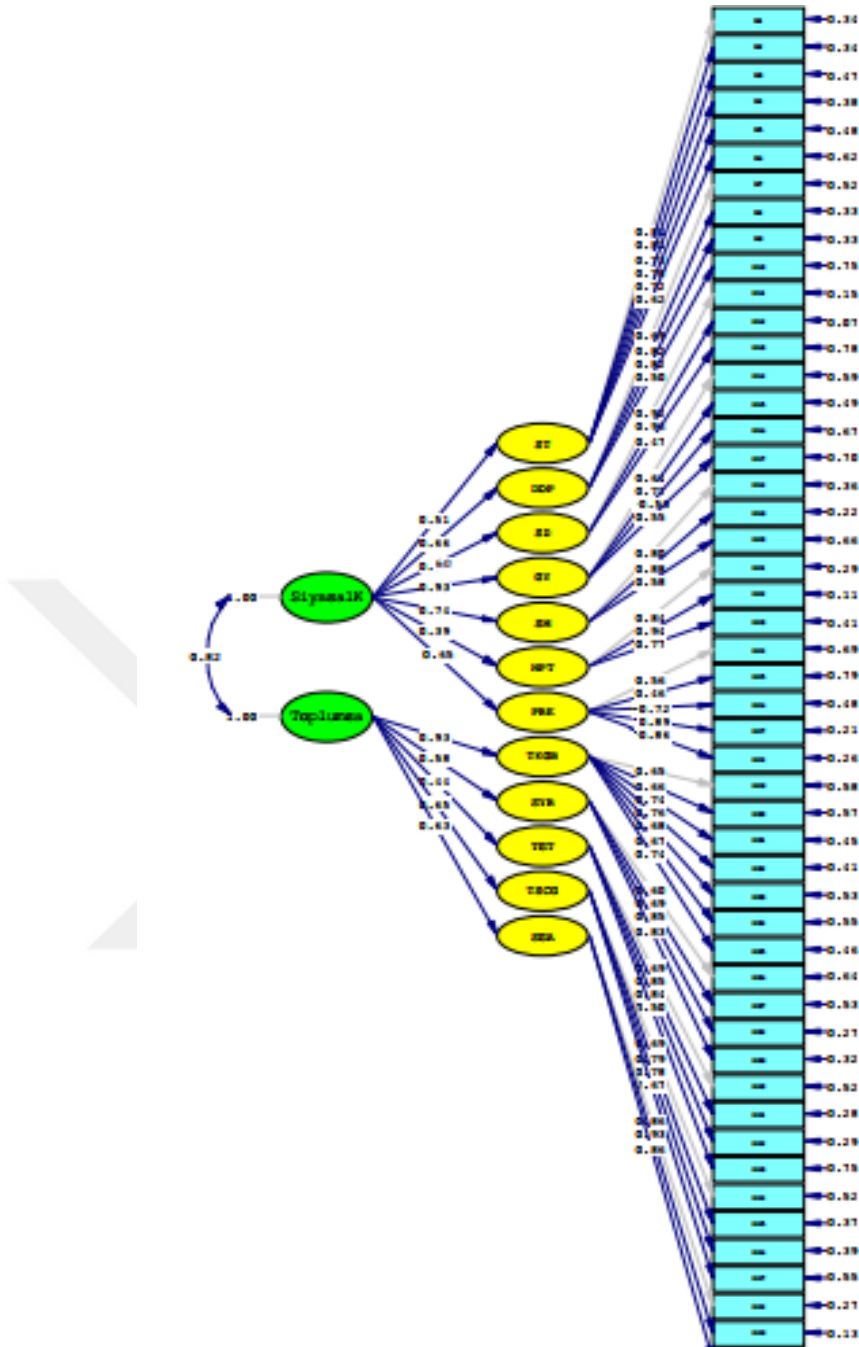
katılıma, üçüncü kısımda ise toplumsal katılıma yönelik maddeler bulunmaktadır. Ölçeğin siyasal katılım boyutunun; "siyasi tartışmalar", "düşünce ve önerileri paylaşma", "seçimlere duyarlılık", "gösteri ve yürüyüşler", "seçim mitingleri", "hizmet ve politika takibi", "propaganda, boykot ve eylemler" olarak yedi alt boyutu bulunmakta ve toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplumsal katılım boyutunun; "toplumsal konularda görüş belirtme", "STK'lara yardımda bulunma", "toplumsal gündemi takip etme", "toplumsal sorunların çözümü için girişim" ve "STK'larda görev alma" olarak beş alt boyutu bulunmakta ve toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Toplam 50 maddeden oluşan ölçeğin yanıtları, 'her zaman', 'genellikle', 'ara sıra', 'nadiren' ve 'hiçbir zaman' şeklinde olup, 5'li likert tipindedir.

3.3.1.1 Nicel Veri Toplama Aracı Geçerlik ve Güvenirliliği

Araştırmada yararlanılan ölçme araçlarının yapı geçerliğinin sağlanması için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. DFA, önceden oluşturulan bir model aracılığıyla gözlenen değişkenlerden yola çıkarak örtük değişken oluşturmaya yönelik bir süreçtir (Schumaker ve Lomax, 1996).

Tablo 3. 10.Yapısal eşitlik modelinde uyum indeksleri için kesme noktaları (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010)

Uyum İndeksleri	Kriterler	Kesme Noktaları
χ^2 χ^2/sd	$p > 0,05$	≤ 2 = Mükemmel Uyum $\leq 2,5$ = Mükemmel Uyum (küçük örneklerde) ≤ 3 = Mükemmel Uyum (büyük örneklerde) ≤ 5 = Orta Uyum Düzeyi
GFI AGFI CFI NNFI(TLI)		$\geq 0,90$ = Mükemmel Uyum
RMSEA		$\leq 0,080$ = Kabul Edilebilir Uyum $\leq 0,050$ = Mükemmel Uyum

Şekil 3. 1. İkinci düzey demokratik katılım ölçeğine ilişkin DFA diyagramı

Gözlenen değişkenlerin faktör yük değerlerine bakıldığında, bütün maddelerin 0,30 değerinden yüksek ve bağlı oldukları faktörlerin iyi birer temsilcisi olduğu görülmektedir. Bütün maddelerin faktör yük değerlerinin 0,50 ile 0,92 arasında değişim gösterdiği görülmüştür. Bütün maddelerin hata varyanslarına bakıldığında 0,90 değerini geçen bir değer görülmemiştir. Hata değerleri 0,51 ile

0,90 arasında değişmektedir. Faktör yük değeri ve hata değerleri dışında model veri uyum indeksleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. 11. İki faktörlü demokratik katılım ölçeğinin DFA analiz sonuçları

	$\chi^2(sd)$	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NNFI	λ	ε
2. Düzey	5145,85	0,062	0,86	0,84	0,95	0,94	0,50-	0,51-
2 Faktörlü	(1163)						0,92	0,90
ML								

Tablo 3.11.'deki ki-kare değeri ile başladığında bu uyum indeksinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Örneklem büyüklüğünden etkilenen bu indeks serbestlik derecesine bölündüğünde (5145,85/1163) 4,46 değeri elde edilmiştir. Bu sonuç, ki kare uyum indeksinin model veri uyumunu desteklemediğini göstermektedir.

Yapısal eşitlik modellemelerinde oldukça mühim olarak değerlendirilen RMSEA değerine bakıldığında 0,062 değeri, Tablo 3.10.'da gösterilen kriter değerden daha düşük bir değer olduğu için model veri uyumunu desteklemektedir.

Model veri uyum indekslerinden GFI, AGFI, CFI ve NNFI tek tek incelenmiştir. CFI ve NNFI değerlerinden 0,90 üzerinde değerler elde edilirken, GFI ve AGFI değerlerinde 0,90 değerinden daha düşük değerler bulunmuştur. Bütüncül olarak model uyum indeksleri incelendiğinde yapı geçerliği sağlanmıştır.

Güvenirlilik Kanıtı

Ölçekte 50 madde bulunmaktadır. 50 madde üzerinden hesaplanan Cronbach alfa katsayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. 12. Demokratik katılım ölçeğine ilişkin güvenirlik katsayısı

Demokratik Katılım Ölçeğine Dair	Güvenirlilik Katsayısı (α)
1. Siyasal Katılım Alt Boyutu	0,844
1.a. Siyasi Tartışmalar	0,883
1.b Düşünce ve Öneri Paylaşma	0,736
1.c Seçimlere Duyarlılık	0,792
1.d Gösteri ve Yürüyüşler	0,752
1.e Seçim Mitingleri	0,784
1.f Hizmet ve Politika Takibi	0,887
1.g Propaganda Boykot ve Eylemler	0,800
2. Toplumsal Katılım Alt Boyutu	0,908
2.a Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	0,869
2.b STK'lara Yardımda Bulunma	0,831

Tablo 3. 12. (devam)

2.c Toplumsal Gündemi Takip Etme	0,809
2.d Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	0,808
2.e STK'larda Görev Alma	0,912
3. Ölçeğin Bütünü	0,923

Tablo 3.12.'de ölçeğin tümü için güvenilirlik hesabı yapılmış ve Cronbach alfa değerleri gösterilmiştir. Cronbach alfa katsayılarının tümünün 0,70'in üzerinde olduğu görülmüştür ($\alpha(\text{Siyasal Katılım})=0,844$; $\alpha(\text{Toplumsal Katılım})=0,908$; $\alpha(\text{Ölçeğin Bütünü})=0,923$). Bu durum, ölçme aracının (Demokratik Katılım Ölçeği) az hata ile ölçüm yaptığını ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu gösterebilir. Ölçek maddelerin kendi içinde yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu Tablo 3.12.'de yer alan güvenilirlik katsayıları ile görülmektedir. Likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerekmektedir (Tezbaşaran, 1997). Bahsi geçen sonuçlara göre, araştırmada kullanılan ölçme aracının (Demokratik Katılım Ölçeği) güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.2 Nitel Boyuta Ait Veri Toplama Aracı

Araştırmadaki nitel veriler, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılıma ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmada, görüşme formundaki soruların önceden belirlenmiş olması ve gerektiğinde ayrıntılı açıklamalar istenmesi nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan soruların hazırlanması amacıyla ilk olarak ilgili literatür taranmış, ardından problem durumunu en iyi şekilde yansıtacak olan sorular araştırmacı tarafından oluşturularak üç alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda uzman görüşüne başvurulmuş ve ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamadan sonra son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; öğrenim gördükleri üniversite, cinsiyet sınıf düzeyi gibi demografik özellikleri yer almaktadır. İkinci kısımda ise 11 soru bulunmaktadır. Bu sorular, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; siyasal katılım kavramına ve siyasal katılımın önemine, siyasal katılım gösterilen konulara, siyasal katılımı engelleyen durumlara, toplumsal katılım kavramına ve

toplumsal katılımın önemine, toplumsal katılım gösterilen konulara, toplumsal katılımı engelleyen durumlara, siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken bilgi, beceri ve değerlere, siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için yapılması gereken uygulamalara ve siyasal ve toplumsal katılım sürecindeki sorunlara yönelik önerilere ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla sorulmuştur.

3.3.2.1 Nitel Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirliliği

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliğin sağlanması amacıyla çeşitli yöntemlerden yararlanılmaktadır. Bu araştırmada geçerliğin sağlanması amacıyla alan uzmanının görüşü alınmış ve sık sık doğrudan alıntılardan yararlanılmıştır.

Güvenirliliğin sağlanması amacıyla veriler dikkatli bir şekilde bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Veriler kodlanırken ve verilerin analizi yapılırken objektif ve dikkatli olmaya çalışılmıştır. Veriler, alan uzmanı tarafından da analize tabi tutulmuştur. Araştırmacının ve alan uzmanının oluşturduğu kategoriler arasında karşılaştırmalar yapılarak uzlaşma yüzdesi hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'a göre uzlaşma yüzdesi, $[Uzlaşma\ yüzdesi = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} \times 100]$ formülünden yararlanılarak hesaplanmaktadır.

Araştırmacının ve alan uzmanının oluşturduğu kategoriler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. "Görüş birliği" aynı olan kategorileri, "Görüş ayrılığı" farklı olan kategorileri belirtmektedir. Tüm soruların güvenirliliği ayrı ayrı olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplaması yapılmış olan tüm sorulara ilişkin uzlaşma yüzdesi %80'in üzerindedir.

Soruların güvenirlilik yüzdeleri Tablo 3.13.'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 13. Nitel sorular için güvenirlilik analizi

Soru Numarası	Görüş Birliği	Görüş Ayrılığı	Uzlaşma Yüzdesi (%)
1	53	0	100,00
2	39	1	97,5
3	127	0	100,00
4	62	0	100,00
5	40	0	100,00
6	40	0	100,00
7	114	0	100,00

Tablo 3.13. (devam)

8	52	0	100,00
9	258	0	100,00
10	46	0	100,00
11	48	0	100,00
Toplam	879	1	99.88

Tablo 3.13.'de nitel soruların güvenilirlik analize bakıldığında, 1,3,4,5,6,7,8,9,10 ve 11. sorularda uzlaşma yüzdesinin %100; 2. soruda ise uzlaşma yüzdesinin %97,5 olduğu görülmüştür. Güvenirliği hesaplanmış olan tüm soruların toplam uzlaşma yüzdesinin % 99.88 olduğu ortaya çıkmıştır. Tüm soruların ve toplam uzlaşma yüzdesinin %80'in üzerinde olması, nitel verilerin yüksek oranda güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4 Verilerin Toplanması

Öncelikle araştırma esnasında kullanılan ölçek ve görüşme formlarının belgeleri hazırlanmıştır. Ardından araştırmanın etik kurul raporu ve verilerin toplanacağı üniversitelerden gerekli araştırma izinleri alınmıştır. Ölçme araçlarının (ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme formu) uygulanabilmesi için ders saatinden önce gerekli izinler alınmıştır. Veriler toplanmadan önce öğretmen adaylarına gerekli açıklamalar yapılmış ve ölçme araçları gönüllük esasına dayalı olarak uygulanmıştır. Veriler, 3 Ekim 2021 - 27 Haziran 2022 (pandemi dönemi) tarihleri arasında yüz yüze toplanmıştır.

Nicel veriler, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarından ölçek aracılığıyla elde edilmiştir. Ölçeğin uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Ölçek, 1008 katılımcıya uygulanmış ve eksik işaretleme yapılan ölçekler geçersiz sayılmıştır. Bu neticede de araştırmanın nicel bölümünü 882 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Nitel veriler, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarından yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun yanıtlanması için bir ders saati (40) verilmiş ve nicel kısımda

olduğu gibi gönüllülük esas alınmıştır. Görüşme formu, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına dağıtılarak açık uçlu soruların cevaplanması istenmiş ve ilgili genel açıklamalar yapılmıştır. Görüşme formu 76 katılımcıya uygulanmış ve eksik cevap verilen ya da boş bırakılan sorular geçersiz sayılmıştır. Sonuç olarak; 13'ü Kastamonu Üniversitesi'nde, 7'si Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde, 6'sı Gazi Üniversitesi'nde, 5'i Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde, 5'i Uludağ Üniversitesi'nde ve 4'ü de Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 40 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayına ulaşılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada nicel ve nitel veri toplama araçları birlikte kullanılmıştır.

3.5.1 Nicel Boyuta Ait Veri Analizi

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına "Demokratik Katılım Ölçeği" uygulanmıştır. Nicel veriler tekrar gözden geçirilmiş ve verilerin analizinde SPSS 22 (Statistical package for the social sciences) ve LISREL 8.7 programından yararlanılmıştır.

İlk olarak, "Demokratik Katılım Ölçeği"nin geçerlik düzeyleri LISREL 8.7 programı kullanarak incelenmiş ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Daha sonra veriler SPSS programına girilmiş ve ölçekte yer alan 16, 24 ve 25. maddeler ters kodlanmıştır. Ölçek maddelerinin Cronbach Alpha güvenirlik analizi (α) hesaplanmıştır. Veriler programa girildikten sonra betimsel istatistikler ve verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır. Değişkenlere göre ise Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri yapılmıştır.

"Demokratik Katılım Ölçeği" beşli likert tipinde bir ölçektir. Veri aralıkları; 5.00-4.20 "her zaman", 4.19-3.40 "genellikle", 3.39-2.60 "ara sıra", 2.59-1.80 "nadiren" ve 1.79-1.00 "hiçbir zaman" şeklindedir. Bulgular kısmında yer alan birinci ve ikinci alt problemler, belirtilen aralıklara göre yorumlanmıştır.

3.5.2 Nitel Boyuta Ait Veri Analizi

Araştırma sonucu elde edilen nitel veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi kalıp, tema ve anlamları vb. ortaya çıkarma hedefi ile belirlenen materyalin, dikkatli, ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenip yorumlanmasıdır (Berg ve Lune, 2015:380).

Öncelikle görüşme formları dikkatli şekilde okunmuş ve sorulara ilgisiz cevap veren formlar araştırmadan çıkarılmıştır. Daha sonra cevapları uygun görülen görüşme formlarına "Ö1, Ö2, Ö3..." şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Verilerin bir bütün halinde görülmesini sağlamak için yanıtların hepsi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilen bütün yanıtlar defalarca okunmuş ve önemli ifadeler belirli temalar altında toplanmıştır. Oluşturulan temalar, alan uzmanı tarafından da incelenmiştir. Araştırmacının ve alan uzmanının oluşturduğu temalar karşılaştırılmış ve temaların son hali oluşturulmuştur.

Analiz sonucu ortaya çıkarılan temalar şekil haline getirilmiş ve frekans değerleri gösterilmiştir. Ayrıca; şekillerin altında temalara ilişkin gerekli açıklama ve yorumlara yer verilmiş, doğrudan alıntılardan da yararlanılmıştır.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasal katılım boyutlarına ilişkin bulgular tablolastırılarak yorumlanmıştır.

Öğretmen adaylarının siyasal katılım boyutlarına ilişkin bulgular Tablo 4.1. 'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1. Öğretmen adaylarının siyasal katılım boyutlarına ilişkin bulgular

Ölçek Boyut	Alt Boyutlar	Yanıtlar										Betimsel İstatistikler			
		Hiçbir Zaman		Nadiren		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman		M	M	Ort	Ss
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
Siyasal Katılım	Siyasi Tartışmalar	61	6,9	287	32,5	318	36,1	158	17,9	58	6,6	1	5	2,85	1,01
	Düşünce ve Önerileri Paylaşma	515	58,4	264	29,9	78	8,8	23	2,6	2	0,2	1	5	1,56	0,78
	Seçimlere Duyarlılık	38	4,3	19	2,2	35	4	142	16,1	648	73,5	1	5	4,52	0,99
	Gösteri ve Yürüyüşler	498	56,5	254	28,8	96	10,9	30	3,4	4	0,5	1	5	1,63	0,84
	Seçim Mitingleri	594	67,3	208	23,6	61	6,9	15	1,7	4	0,5	1	5	1,44	0,74
	Hizmet ve Politika Takibi	139	15,8	181	20,5	218	24,7	204	23,1	140	15,9	1	5	3,03	1,30
	Propaganda , Boykot ve Eylemler	775	87,9	64	7,3	35	4	6	0,7	2	0,2	1	5	1,18	0,54

Tablo 4.1.'de demokratik katılım ölçeğinde yer alan siyasal katılım boyutuna ilişkin verilen yanıtların frekans, yüzde ve betimsel istatistikleri verilmiştir. Ölçekteki siyasal katılım boyutu kendi içinde yedi alt boyut altında incelenmektedir. Belirtilen yedi alt boyut için yanıtların dağılımı yüzde-frekans olarak raporlaştırılırken yanıtlamalardaki minimum, maksimum değerler, genel eğilimi göstermek için aritmetik ortalamalar ve yanıtlamadaki farklılığı vurgulamak için standart sapma değerleri raporlaştırılmıştır.

Siyasal katılım boyutunda yer alan "siyasi tartışmalar" alt boyutuna 318 kişi (%36,1) ile en fazla 'ara sıra' yanıtı verilirken, 58 kişi (%6,6) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{x}=2,85$) ile siyasal tartışmalar için 'ara sıra' kararının verildiği söylenebilir.

Siyasal katılım boyutunda yer alan "düşünce ve önerileri paylaşma" alt boyutuna 515 kişi (%58,4) ile en fazla 'hiçbir zaman' yanıtı verilirken, 2 kişi (% 0,2) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=1,56$) ile düşünce ve önerileri paylaşma için '**hiçbir zaman**' kararının verildiği söylenebilir. "Seçimlere duyarlılık" alt boyutuna 648 kişi (%73,5) ile en fazla 'her zaman' yanıtı verilirken, 19 kişi (% 2,2) ile en az yanıt 'nadiren' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=4,52$) ile seçimlere duyarlılık için "**her zaman**" kararının verildiği söylenebilir. "Gösteri ve yürüyüşler" alt boyutuna 498 kişi (%56,5) ile en fazla 'hiçbir zaman' yanıtı verilirken, 4 kişi (% 0,5) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=1,63$) ile gösteri ve yürüyüşler için '**hiçbir zaman**' kararının verildiği söylenebilir. "Seçim mitingleri" alt boyutuna 594 kişi (%67,3) ile en fazla 'hiçbir zaman' yanıtı verilirken, 4 kişi (% 0,5) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=1,44$) ile seçim mitingleri için '**hiçbir zaman**' kararının verildiği söylenebilir. "Hizmet ve politika takibi " alt boyutuna 218 kişi (%24,7) ile en fazla 'ara sıra' yanıtı verilirken, 139 kişi (%15,8) ile en az yanıt 'hiçbir zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=3,03$) hizmet ve politika takibi için '**ara sıra**' kararının verildiği söylenebilir. "Propaganda, boykot ve eylemler" alt boyutuna 775 kişi (%87,9) ile en fazla 'hiçbir zaman' yanıtı verilirken, 2 kişi (% 0,2) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=1,18$) propaganda boykot ve eylemler için '**hiçbir zaman**' kararının verildiği söylenebilir.

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılım boyutlarına ilişkin bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Öğretmen adaylarının toplumsal katılım boyutlarına ilişkin bulgular Tablo 4.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2. Öğretmen adaylarının toplumsal katılım boyutlarına ilişkin bulgular

Ölçek Boyutu	Alt Boyutlar	Yanıtlar										Betimsel İstatistikler			
		Hiçbir Zaman		Nadiren		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman		M	M	O	Ss
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	n	x	t	
Toplumsal Katılım	Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	297	33,7	338	38,3	172	19,5	63	7,1	12	1,4	1	5	2,04	0,97
	STK'lara Yardımda Bulunma	252	28,6	334	37,9	208	23,6	66	7,5	22	2,5	1	5	2,17	1,01
	Toplumsal Gündemi Takip Etme	34	3,9	128	14,5	247	28	309	35	164	18,6	1	5	3,50	1,07
	Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	481	54,5	243	27,6	121	13,7	29	3,3	8	0,9	1	5	1,68	0,89
	STK'larda Görev Alma	250	28,3	242	27,4	183	20,7	133	15,1	74	8,4	1	5	2,48	1,27

Tablo 4.2.'de demokratik katılım ölçeğinde yer alan toplumsal katılım boyutuna verilen yanıtların frekans, yüzde ve betimsel istatistikleri verilmiştir. Ölçekteki toplumsal katılım boyutu kendi içinde beş alt boyut altında incelenmektedir. Belirtilen beş alt boyut için yanıtların dağılımı yüzde-frekans olarak raporlaştırılırken yanıtlamalardaki minimum, maksimum değerler, genel eğilimi göstermek için aritmetik ortalamalar ve yanıtlamadaki farklılığı vurgulamak için standart sapma değerleri raporlaştırılmıştır.

Toplumsal katılım boyutunda yer alan "toplumsal konularda görüş belirtme" alt boyutuna 338 kişi (%38,3) ile en fazla 'nadiren' yanıtı verilirken, 12 kişi (%1,4) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=2,04$) ile toplumsal konularda görüş belirtme için '**nadiren**' kararının verildiği söylenebilir. Toplumsal katılım boyutunda yer alan "STK'lara yardımda bulunma" alt boyutuna 334 kişi (%37,9) ile en fazla 'nadiren' yanıtı verilirken, 22 kişi (%2,5) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\bar{\chi}=2,17$) ile STK'lara yardımda bulunma için '**nadiren**' kararının verildiği söylenebilir. Toplumsal katılım boyutunda yer alan "toplumsal gündemi takip etme" alt boyutuna 309 kişi (%35) ile en fazla 'genellikle' yanıtı verilirken, 34 kişi (%3,9) ile en az yanıt 'hiçbir zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların

ortalama değeri ($\chi^2=3,50$) ile toplumsal gündemi takip etme için '**genellikle**' kararının verildiği söylenebilir. Toplumsal katılım boyutunda yer alan "toplumsal sorunların çözümü için girişim" alt boyutuna 481 kişi (%54,5) ile en fazla 'hiçbir zaman' yanıtı verilirken, 8 kişi (%0,9) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\chi^2=1,68$) ile toplumsal sorunların çözümü için girişim için '**hiçbir zaman**' kararının verildiği söylenebilir. Toplumsal katılım boyutunda yer alan "STK'larda görev alma" alt boyutuna 250 kişi (28,3) ile en fazla 'hiçbir zaman' yanıtı verilirken, 74 kişi (%8,4) ile en az yanıt 'her zaman' ifadesidir. Alt boyuta verilen yanıtların ortalama değeri ($\chi^2=2,48$) ile STK'larda görev alma için '**nadiren**' kararının verildiği söylenebilir.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.3.1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları öğrenim görülen üniversiteye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? " sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının öğrenim görülen üniversiteye göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 3. Öğretmen adaylarının öğrenim görülen üniversiteye göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları	Üniversite	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	,045	165	,200*	,993	165	,633
	Kastamonu Üniversitesi	,050	164	,200*	,988	164	,176
	Gazi Üniversitesi	,079	112	,085	,962	112	,003
	Uludağ Üniversitesi	,097	109	,013	,962	109	,003

Tablo 4.3.

(devam)

Toplumsal Katılım	Afyon Kocatepe Üniversitesi	,069	150	,078	,981	150	,039
	Sakarya Üniversitesi	,132	101	,000	,932	101	,000
	Akdeniz Üniversitesi	,056	81	,200*	,967	81	,034
	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	,114	165	,000	,952	165	,000
	Kastamonu Üniversitesi	,058	164	,200*	,982	164	,028
	Gazi Üniversitesi	,088	112	,033	,970	112	,013
	Uludağ Üniversitesi	,090	109	,029	,964	109	,004
	Afyon Kocatepe Üniversitesi	,059	150	,200*	,987	150	,161
	Sakarya Üniversitesi	,170	101	,000	,931	101	,000
	Akdeniz Üniversitesi	,095	81	,065	,966	81	,032
Ölçeğin Bütünü	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	,070	165	,049	,978	165	,011
	Kastamonu Üniversitesi	,042	164	,200*	,983	164	,046
	Gazi Üniversitesi	,077	112	,099	,961	112	,002
	Uludağ Üniversitesi	,078	109	,097	,954	109	,001
	Afyon Kocatepe Üniversitesi	,081	150	,019	,984	150	,086
	Sakarya Üniversitesi	,141	101	,000	,918	101	,000
	Akdeniz Üniversitesi	,055	81	,200*	,958	81	,009

Tablo 4.3. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.4.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 4. Öğrenim görülen üniversiteye göre demokratik katılım ölçek puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Üniversite	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark	η
Siyasi Tartışmalar	BAİBÜ	165	430,59	6	8,955	0,176	-	-
	KÜ	164	429,94					
	GÜ	112	395,75					
	BUÜ	109	432,95					
	AKÜ	150	465,1					
	SAÜ	101	475,46					
	AKDÜ	81	475,85					

Tablo 4. 4.
(devam)

Düşünce ve Öneri	BAİBÜ	165	457,44	6	17,991	0,006*	GÜ, AKDÜ	0,020
Paylaşma	KÜ	164	468,34					
	GÜ	112	384,76				BAİBÜ	
	BUÜ	109	489,76					
	AKÜ	150	424,57					
	SAÜ	101	451,33					
	AKDÜ	81	387,3				BAİBÜ	
Seçimlere Duyarlılık	BAİBÜ	165	460,74	6	8,438	0,208	-	-
	KÜ	164	457,09					
	GÜ	112	410,79					
	BUÜ	109	448,52					
	AKÜ	150	422,85					
	SAÜ	101	459,74					
	AKDÜ	81	415,56					
Gösteri ve Yürüyüşler	BAİBÜ	165	453,15	6	7,845	0,25	-	-
	KÜ	164	466,14					
	GÜ	112	404,53					
	BUÜ	109	458,86					
	AKÜ	150	435,86					
	SAÜ	101	447,65					
	AKDÜ	81	398,4					
Seçim Mitingleri	BAİBÜ	165	444,63	6	28,872	0,000*	AKDÜ	0,033
	KÜ	164	430,8					
	GÜ	112	402,33					
	BUÜ	109	526,63					
	AKÜ	150	430,96					
	SAÜ	101	475,69					
	AKDÜ	81	373,29				BAİBÜ	
Hizmet Politika Takibi	BAİBÜ	165	438,85	6	7,497	0,277	-	-
	KÜ	164	421,42					
	GÜ	112	396,67					
	BUÜ	109	469,04					
	AKÜ	150	462,81					
	SAÜ	101	458,9					
	AKDÜ	81	451,33					
Propaganda, Boykot ve Eylemler	BAİBÜ	165	436,32	6	2,695	0,846	-	-
	KÜ	164	441,36					
	GÜ	112	427,08					
	BUÜ	109	454,29					
	AKÜ	150	455,26					
	SAÜ	101	443,24					
	AKDÜ	81	427,4					
Siyasal Katılım	BAİBÜ	165	459,73	6	11,636	0,071	-	-
	KÜ	164	403,19					
	GÜ	112	415,96					
	BUÜ	109	426,33					
	AKÜ	150	471,07					
	SAÜ	101	432,71					
	AKDÜ	81	493,87					
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	BAİBÜ	165	468,96	6	13,33	0,038*	GÜ,AKDÜ	0,015
	KÜ	164	456,22				BAİBÜ	
	GÜ	112	400,05					
	BUÜ	109	474,32					
	AKÜ	150	429,63					
	SAÜ	101	453,94					
	AKDÜ	81	375,38				BAİBÜ	

Tablo 4. 4.

(devam)

STK'lara	BAİBÜ	165	458,58	6	8,528	0,202	-	-
Yardımda	KÜ	164	442,6					
Bulunma	GÜ	112	395,77					
	BUÜ	109	478,56					
	AKÜ	150	433,64					
	SAÜ	101	458,57					
	AKDÜ	81	411,1					
Toplumsal	BAİBÜ	165	445,31	6	9,172	0,164	-	-
Gündemi	KÜ	164	439,3					
Takip Etme	GÜ	112	400,82					
	BUÜ	109	412,08					
	AKÜ	150	444,52					
	SAÜ	101	492,64					
	AKDÜ	81	464,65					
Toplumsal	BAİBÜ	165	446,87	6	16,688	0,01*	GÜ, AKDÜ	0,019
Sorunların	KÜ	164	456,83					
Çözümü	GÜ	112	380,33				BAİBÜ	
İçin Girişim	BUÜ	109	473,4					
	AKÜ	150	456,02					
	SAÜ	101	470,05					
	AKDÜ	81	378,67				BAİBÜ	
STK'larda	BAİBÜ	165	455,29	6	6,227	0,398	-	-
Görev Alma	KÜ	164	462,52					
	GÜ	112	412,39					
	BUÜ	109	441,62					
	AKÜ	150	419,16					
	SAÜ	101	469,24					
	AKDÜ	81	417,72					
Toplumsal	BAİBÜ	165	435,89	6	16,76	0,01*	AKÜ	0,019
Katılım	KÜ	164	420,67				AKÜ	
	GÜ	112	414,02				AKÜ	
	BUÜ	109	428,80				AKÜ	
	AKÜ	150	514,86				BAİBÜ;KÜ; GÜ; BUÜ;SAÜ;AKDÜ	
	SAÜ	101	411,24				AKÜ	
	AKDÜ	81	452,07					
Ölçeğin	BAİBÜ	165	449,71	6	15,141	0,019*		0,017
Bütünü	KÜ	164	409,91				AKÜ	
	GÜ	112	409,21				AKÜ	
	BUÜ	109	428,62				AKÜ	
	AKÜ	150	500,95				KÜ;GÜ;BUÜ;SAÜ	
	SAÜ	101	416,04				AKÜ	
	AKDÜ	81	472,39					

BAİBÜ: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi; KÜ: Kastamonu Üniversitesi; GÜ: Gazi Üniversitesi; BUÜ: Bursa Uludağ Üniversitesi; AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi; SAÜ: Sakarya Üniversitesi; AKDÜ: Akdeniz Üniversitesi.

* p<0,05

Bu araştırmada öğretmen adaylarının üniversitelere göre demokratik katılım ölçek puanları arasındaki manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmada ikiden fazla bağımsız grubun bulunması ve normallik varsayımının sağlanmaması gerekçesi ile Kruskal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Katılımcıların demokratik katılım ölçek puanları incelendiğinde; "siyasi tartışmalar", " seçimlere duyarlılık", "gösteri ve yürüyüşler", "hizmet ve politika takibi", "propaganda boykot ve eylemler", "siyasal katılım ", "STK'lara yardımda bulunma", "toplumsal gündemi takip etme", "STK'larda görev alma" boyut puanlarında üniversitelere göre manidar bir farklılık görülmemiştir [$H_6(\text{Siyasal katılım})=11,636$; $H_6(\text{Siyasi tartışmalar})=8,955$; $H_6(\text{Seçimlere duyarlılık})=8,438$; $H_6(\text{Gösteri ve yürüyüşler})=7,845$; $H_6(\text{Hizmet ve politika takibi})=7,497$; $H_6(\text{Propaganda ,boykot ve eylemler})=2,695$; $H_6(\text{STK'lara yardımda bulunma})=8,528$; $H_6(\text{Toplumsal gündemi takip etme})=9,172$; $H_6(\text{STK'larda görev alma})=6,227$; $p>0,05$].

Katılımcıların demokratik katılım ölçek puanlarının bazı boyutlarında üniversitelere göre manidar bir farklılık görülmüştür [$H_6(\text{Düşünce ve öneri paylaşma})=17,991$; $H_6(\text{Seçim mitingleri})=28,872$; $H_6(\text{Toplumsal konularda görüş belirtme})=13,33$; $H_6(\text{Toplumsal sorunların çözümü için girişim})=16,688$; $H_6(\text{Toplumsal katılım})=16,76$; $H_6(\text{Ölçeğin bütünü})=15,141$; $p<0,05$]. Farklı üniversitelere göre demokratik katılım puanlarının değiştiği görülmüştür. Elde edilen bu manidar farkın hangi gruplar arasında olduğu tespit edebilmek için Post hoc test olarak Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Mann Whitney U testinde sınıf düzeyleri ikili ikili olarak karşılaştırılmıştır.

"Düşünce ve öneri paylaşma" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında manidar farklılıklar incelendiğinde, BAİBÜ öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{(BAİÜ)}=457,44$), Akdeniz ve Gazi Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{(GÜ)}=384,76$; $\bar{\chi}_{(AKDÜ)}=387,3$) daha yüksektir. "Seçim mitingleri" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında manidar farklılıklar incelendiğinde, BAİBÜ öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}_{(BAİÜ)}=444,63$), Akdeniz Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{(AKDÜ)}=373,29$) daha yüksektir.

"Toplumsal konularda görüş belirtme" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında manidar farklılıklar incelendiğinde, BAİBÜ öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{(BAİÜ)}=468,96$), Akdeniz ve Gazi Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{(GÜ)}=400,05$; $\bar{\chi}_{(AKDÜ)}=375,38$) daha yüksektir. "Toplumsal sorunların çözümü için girişim" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında manidar farklılıklar incelendiğinde, BAİBÜ öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{(BAİÜ)}=446,87$), Akdeniz ve Gazi Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{(GÜ)}=380,33$; $\bar{\chi}_{(AKDÜ)}=378,67$) daha yüksektir. Demokratik katılım puanlarının üniversitelere göre karşılaştırılmasına bakıldığında "toplumsal katılım" boyutu için Afyon

Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{(AKÜ)}=514,86$), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin puanlarından daha yüksektir ($\bar{\chi}_{(BAİÜ)}=435,89$; $\bar{\chi}_{(KÜ)}=420,67$; $\bar{\chi}_{(GÜ)}=414,02$; $\bar{\chi}_{(BUÜ)}=428,80$; $\bar{\chi}_{(SAÜ)}=411,24$).

"Ölçeğin bütünü" boyutu için toplam puanlarının üniversitelere göre karşılaştırılmasına bakıldığında, Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{(AKÜ)}=500,95$) Kastamonu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi'ndeki öğrencilerin puanlarından daha yüksektir ($\bar{\chi}_{(KÜ)}=409,91$; $\bar{\chi}_{(GÜ)}=409,21$; $\bar{\chi}_{(BUÜ)}=428,62$; $\bar{\chi}_{(SAÜ)}=416,04$).

Üniversiteler arasındaki bu manidar farklılığın nedeni, üniversitelerdeki demokratik tutumu etkileyecek derslerin farklı şekilde işlenmesi ve üniversitelerdeki öğretmen adaylarının siyasete karşı algılarının farklı olmasından kaynaklı olabilir.

4.3.2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? " sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.5.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 5. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları Cinsiyet		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	P	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Kadın	,061	620	,000	,973	620	,000
	Erkek	,049	262	,200*	,992	262	,173
Toplumsal Katılım	Kadın	,085	620	,000	,969	620	,000
	Erkek	,077	262	,001	,971	262	,000
Ölçeğin Bütünü	Kadın	,060	620	,000	,970	620	,000
	Erkek	,083	262	,000	,984	262	,005

Tablo 4.5. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p<0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 6. Cinsiyet değişkenine göre demokratik katılım puanlarının mann-whitney u testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	U	P	η
Siyasi Tartışmalar	Kadın	620	447,62	77428,5	0,272	-
	Erkek	262	427,03			
	Kadın	620	442,55	80569,5	0,844	
	Erkek	262	439,02			-
Düşünce ve Öneri Paylaşma	Kadın	620	434,65	76974,5	0,126	-
Seçimlere Duyarlılık	Erkek	262	457,7			
Gösteri ve Yürüyüşler	Kadın	620	436,9	78369	0,389	-
	Erkek	262	452,38			
Seçim Mitingleri	Kadın	620	443,01	80285	0,762	-
	Erkek	262	437,93			
Hizmet Politika Takibi	Kadın	620	436,02	77824	0,323	-
	Erkek	262	454,46			
Propaganda, Boykot ve Eylemler	Kadın	620	442,12	80835	0,877	
	Erkek	262	440,03			-
	Kadın	620	411,46	62593	0,000*	0,181
	Erkek	262	512,6			
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	Kadın	620	438,7	79486	0,615	-
	Erkek	262	448,12			
	Kadın	620	439,67	78464	0,424	
	Erkek	262	445,84			-
STK'lara Yardımda Bulunma	Kadın	620	445,95	80083,00	0,741	-
	Erkek	262	430,98			
Toplumsal Gündemi Takip Etme	Kadın	620	445,52	78730,5	0,455	-
	Erkek	262	432			
Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	Kadın	620	441,52	81210,5	0,998	-
	Erkek	262	441,46			
STK'larda Görev Alma	Kadın	620	440,94	80872	0,92	-
	Erkek	262	442,83			
Toplumsal Katılım	Kadın	620	425,57	71346	0,004*	0,096
	Erkek	262	479,19			

*p<0,05

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre demokratik katılım puanlarında manidar farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada iki bağımsız grubun bulunması ve normallik varsayımının sağlanmaması gerekçesi ile Mann-Whitney U testi ile analiz yapılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre demokratik katılım ölçeğinin bazı alt boyut puanlarında anlamlı fark olduğu görülmemektedir; [U_{(Siyasi}

tartışmalar)=77428,5;U(Düşünce ve öneri paylaşma)=80569,5;U(Seçimlere duyarlılık)= 76974,5;U(Gösteri ve yürüyüşler)= 78369; U(Seçim mitingleri)= 80285; U(Hizmet ve politika takibi)= 77824;U(Propaganda, boykot ve eylemler)=80835;U(Toplumsal konularda görüş belirtme)=79486;U(STK'lara yardımda bulunma)=78464;U(Toplumsal gündemi takip etme)= 80083,00;U(Toplumsal sorunların çözümü için girişim)=78730,5;U(STK'larda görev alma)= 81210,5;U(Toplumsal katılım)=80872, p>0,05].

"Siyasal katılım" ve "ölçeğin bütünü"ne ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre manidar farklılığa sahip olduğu görülmüştür; [U(Siyasal katılım)=62593; U(Ölçeğin bütünü)=71346; p<0,05]. Sıra ortalamaları incelendiğinde, erkek öğrencilerin puanları ($\bar{X}_{Siyasal Katılım} = 512,6$; $\bar{X}_{Ölçeğin Bütünü} = 479,19$), kadın öğrencilerin puanlarından ($\bar{X}_{Siyasal Katılım} = 411,46$; $\bar{X}_{Ölçeğin Bütünü} = 425,57$) daha yüksektir. Cinsiyete göre manidar farklılığın nedeni, kadınların siyasete karşı mesafeli olması ve siyasete ilgi duymamalarından kaynaklı olabilir (Diğer nedenler için bkz. Şekil 4.4.)

Farklı örneklem gruplarıyla yapılan araştırmalarda erkeklerin siyasal katılımçılık düzeyinin, kadınların siyasal katılım düzeyine göre daha yüksek olması, bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir (Doğanay ve diğerleri, 2007; Kartal, 2013; Kalkan, 2019; Süvari ve Tangülü, 2020; Çolak, 2021).

Farklı örneklem ve çalışma gruplarıyla yapılan bazı araştırmalarda erkeklerin kadınlara nazaran siyasete (politikaya) daha fazla ilgi duyduğu (Akhan, 2013; Kaya, 2013; Tosun, 2018), daha fazla siyasal faaliyette bulunduğu (Şahinbaş, 2016; Canbaz ve diğerleri, 2019), daha fazla siyasette aktif görev aldığı (Çakmak, 2011) ve arkadaşları-aile üyeleriyle daha fazla politik tartışmalara katılım sağladığı (Kaya, 2013) sonuçları, bu araştırmayı desteklemektedir.

Özyurt (2010)'un çalışmasında, kadın ve erkek öğrencilerin seçimlere katılım gösterme oranının birbirine çok yakın olması ve istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemesi, Yıldırım ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık algısının, politik katılım ve politik ilgilerine göre anlamlı bir farklılık göstermemesi ve Uslu ve Geçgel (2021) 'in çalışmasının bazı sonuçları da bu araştırmanın sonucu ile çelişmektedir.

4.3.3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 7. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları	Sınıf Düzeyi	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	P	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	1.sınıf	,103	220	,000	,952	220	,000
	2.sınıf	,075	233	,003	,962	233	,000
	3.sınıf	,055	227	,090	,986	227	,030
	4.sınıf	,049	202	,200*	,990	202	,165
Toplumsal Katılım	1.sınıf	,085	220	,001	,945	220	,000
	2.sınıf	,113	233	,000	,961	233	,000
	3.sınıf	,062	227	,035	,977	227	,001
	4.sınıf	,120	202	,000	,970	202	,000
Ölçeğin Bütünü	1.sınıf	,081	220	,001	,942	220	,000
	2.sınıf	,074	233	,003	,973	233	,000
	3.sınıf	,043	227	,200*	,982	227	,005
	4.sınıf	,075	202	,008	,982	202	,011

Tablo 4.7. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 8. Sınıf düzeyi değişkenine göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark	η
Siyasi Tartışmalar	1.sınıf	220	433,5	3	1,326	0,723	-	-
	2.sınıf	233	430,82					
	3.sınıf	227	453,94					
	4.sınıf	202	448,55					

Tablo 4. 8.

(devam)

Düşünce ve Öneri Paylaşma	1.sınıf	220	450,05	3	7,106	0,069	-	-
	2.sınıf	233	415,78					
	3.sınıf	227	430,15					
	4.sınıf	202	474,6					
Seçimlere Duyarlılık	1.sınıf	220	416,43	3	9,199	0,027*	4	0,010
	2.sınıf	233	437,44				4	
	3.sınıf	227	439,25					
	4.sınıf	202	476,02				1;2	
Gösteri ve Yürüyüşler	1.sınıf	220	432,7	3	6,256	0,1	-	-
	2.sınıf	233	417,73					
	3.sınıf	227	444,99					
	4.sınıf	202	474,57					
Seçim Mitingleri	1.sınıf	220	478,14	3	9,291	0,026*	2;3	0,011
	2.sınıf	233	422,08				1	
	3.sınıf	227	421,35				1	
	4.sınıf	202	446,63					
Hizmet ve Politika Takibi	1.sınıf	220	442,87	3	0,128	0,988	-	-
	2.sınıf	233	436,43					
	3.sınıf	227	443,51					
	4.sınıf	202	443,6					
Propaganda, Boykot ve Eylemler	1.sınıf	220	454,45	3	5,263	0,154	-	-
	2.sınıf	233	418,63					
	3.sınıf	227	444,6					
	4.sınıf	202	450,29					
Siyasal Katılım	1.sınıf	220	362,44	3	36,611	0,000*	2;3;4	0,042
	2.sınıf	233	428,92				1; 3;4	
	3.sınıf	227	489,13				1;2	
	4.sınıf	202	488,59				1;2	
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	1.sınıf	220	451,77	3	11,587	0,009*		0,013
	2.sınıf	233	405,26				4	
	3.sınıf	227	429,77				4	
	4.sınıf	202	485,3				2;3	
STK'lara Yardımda Bulunma	1.sınıf	220	470,81	3	6,304	0,098	-	-
	2.sınıf	233	413,67					
	3.sınıf	227	433,2					
	4.sınıf	202	451,01					
Toplumsal Gündemi Takip Etme	1.sınıf	220	436,91	3	2,579	0,461	-	-
	2.sınıf	233	421,92					
	3.sınıf	227	454,87					
	4.sınıf	202	454,06					
Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	1.sınıf	220	450,16	3	4,945	0,176	-	-
	2.sınıf	233	412,18					
	3.sınıf	227	445,79					
	4.sınıf	202	461,07					
STK'larda Görev Alma	1.sınıf	220	457,28	3	7,694	0,053	-	-
	2.sınıf	233	408,65					
	3.sınıf	227	433,99					
	4.sınıf	202	470,65					
Toplumsal Katılım	1.sınıf	220	384,57	3	25,398	0,000*	2;3;4	0,029
	2.sınıf	233	423,77				1;3	
	3.sınıf	227	501,42				1;2	
	4.sınıf	202	456,63				1	
Ölçeğin Bütünü	1.sınıf	220	368,2	3	33,931	0,000*	3;4	0,039
	2.sınıf	233	426,8				3	
	3.sınıf	227	499,83				1;2	
	4.sınıf	202	472,75				1	

*p<0,05

Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre demokratik katılım puanlarında manidar farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada ikiden fazla bağımsız grubun bulunması ve normallik varsayımının sağlanmaması gerekçesi ile Kruskal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Sınıf düzeyi değişkenine göre demokratik katılım ölçeğinin bazı alt boyut puanlarında anlamlı fark olduğu görülmemektedir; [$H_3(\text{Siyasi tartışmalar}) = 1,326$; $H_3(\text{Düşünce ve öneri paylaşma}) = 7,106$; $H_3(\text{Gösteri ve yürüyüşler}) = 6,256$; $H_3(\text{Hizmet ve politika takibi}) = 0,128$; $H_3(\text{Propaganda, boykot ve eylemler}) = 5,263$; $H_3(\text{STK'lara yardımda bulunma}) = 6,304$; $H_3(\text{Toplumsal gündemi takip etme}) = 2,579$; $H_3(\text{Toplumsal sorunların çözümü için girişim}) = 4,945$; $H_3(\text{STK'larda görev alma}) = 7,694$, $p > 0,05$].

Sınıf düzeylerine göre demokratik katılım ölçeğinin "seçimlere duyarlılık", "seçim mitingleri", "siyasal katılım", "toplumsal konularda görüş belirtme", "toplumsal katılım" alt boyut puanlarında ve "ölçeğin bütünü"ne ilişkin puanlarda anlamlı fark olduğu görülmüştür [$H_3(\text{Seçimlere duyarlılık}) = 9,199$; $H_3(\text{Seçim mitingleri}) = 9,291$; $H_3(\text{Siyasal katılım}) = 36,611$; $H_3(\text{Toplumsal konularda görüş belirtme}) = 11,587$; $H_3(\text{Toplumsal katılım}) = 25,398$; $H_3(\text{Ölçeğin bütünü}) = 33,931$; $p < 0,05$]. Sınıf düzeyi değişkenine göre manidar farklılığın nedeni, öğretmen adaylarının sınıf seviyesine bağlı olarak demokratik katılıma ilişkin algılarının ve bilgi seviyelerinin artması olabilir.

"Seçimlere duyarlılık" alt boyut puanları incelendiğinde, 4. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{4.sınıf} = 476,02$), 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($\bar{\chi}_{1.sınıf} = 416,43$; $\bar{\chi}_{2.sınıf} = 437,44$) daha yüksektir. "Seçim mitingleri" alt boyut puanları incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{1.sınıf} = 478,14$), 2. ve 3. sınıf öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 422,08$; $\bar{\chi}_{3.sınıf} = 421,35$) daha yüksektir. Sıra ortalamaları incelendiğinde, "siyasal katılım" boyut puanlarında 1. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{1.sınıf} = 362,44$), 2. 3.ve 4. sınıf öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 428,92$; $\bar{\chi}_{3.sınıf} = 489,13$; $\bar{\chi}_{4.sınıf} = 488,59$) daha düşüktür. 2. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 428,92$), 3. ve 4. sınıf öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{3.sınıf} = 489,13$; $\bar{\chi}_{4.sınıf} = 488,59$) daha düşüktür.

"Toplumsal konularda görüş belirtme" alt boyut puanları incelendiğinde, 4. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{4.sınıf} = 485,3$), 2. ve 3. sınıf öğrencilerin

puanlarından ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 405,26$; $\bar{\chi}_{3.sınıf} = 429,77$) daha yüksektir. ‘‘Toplumsal katılım’’ boyutunun puanları incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{1.sınıf} = 384,57$), 2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 423,77$; $\bar{\chi}_{3.sınıf} = 501,42$; $\bar{\chi}_{4.sınıf} = 456,63$) daha düşüktür. 2. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 423,77$), 3. sınıf öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}_{3.sınıf} = 501,42$) daha düşüktür.

"Ölçeğin bütünü"nün toplam puanları incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{1.sınıf} = 368,2$), 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($\bar{\chi}_{3.sınıf} = 499,83$; $\bar{\chi}_{4.sınıf} = 472,75$) daha düşüktür. 2. sınıf öğrencilerinin puanları ($\bar{\chi}_{2.sınıf} = 426,8$), 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($\bar{\chi}_{3.sınıf} = 499,83$) daha düşüktür.

Çakmak (2011)’ın çalışmasında, 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin siyasetin tartışılması ve siyasette aktif görev alma oranlarının 1. sınıflara göre daha yüksek olduğu, aynı zamanda sınıf düzeyinin yükselmesine paralel olarak, bireylerin siyaseti takip etme sıklığının da artış gösterdiği, Özyurt (2010)’un çalışmasında, öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe katılım oranının da yükselmesi ve Levy ve Akiva (2019)’nın çalışmasının bazı sonuçları, bu araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Kaya (2013)’nın çalışmasında, öğretmen adaylarının politik ilgi durumlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, Uslu ve Geçgel (2021)’in çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ile sınıf değişkeninin katılım faktöründe anlamlı bir fark göstermemesi ve Altıntaş ve Kozaner (2016) tarafından yapılan çalışmanın bazı sonuçları da bu araştırmanın sonuçlarıyla çelişmektedir.

4.3.4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Yaşanılan Bölge Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları yaşanılan bölgeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının yaşanılan bölge değişkenine göre dağılımlarının normal olup olmadığı

Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 9. Öğretmen adaylarının yaşadıkları bölge değişkenine göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları Yaşanılan Bölge		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Akdeniz	,095	99	,028	,952	99	,001
	Doğu Anadolu	,157	29	,067	,937	29	,086
	Ege	,053	103	,200*	,996	103	,985
	Güneydoğu Anadolu	,093	53	,200*	,953	53	,035
	İç Anadolu	,078	180	,010	,977	180	,005
	Karadeniz	,060	199	,079	,984	199	,027
	Marmara	,072	219	,007	,979	219	,003
Toplumsal Katılım	Akdeniz	,059	99	,200*	,977	99	,080
	Doğu Anadolu	,111	29	,200*	,952	29	,211
	Ege	,081	103	,090	,976	103	,055
	Güneydoğu Anadolu	,077	53	,200*	,952	53	,033
	İç Anadolu	,105	180	,000	,947	180	,000
Ölçeğin Bütünü	Karadeniz	,077	199	,006	,970	199	,000
	Marmara	,107	219	,000	,963	219	,000
	Akdeniz	,071	99	,200*	,956	99	,002
	Doğu Anadolu	,113	29	,200*	,957	29	,272
	Ege	,083	103	,076	,984	103	,261
	Güneydoğu Anadolu	,100	53	,200*	,935	53	,006
	İç Anadolu	,109	180	,000	,960	180	,000
	Karadeniz	,056	199	,200*	,979	199	,005
	Marmara	,066	219	,021	,971	219	,000

Tablo 4.9. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.10.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 10. Yaşanılan bölgelere göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Yaşanılan Bölge	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	Anlamlı Fark	p
Siyasi Tartışmalar	Akdeniz	99	428,67	6	11,914	-	0,064
	Doğu Anadolu	29	578,86				
	Ege	103	451,22				
	G. Anadolu	53	423,89				

Tablo 4. 10.
(devam)

	İç Anadolu	180	413,64				
	Karadeniz	199	437,99				
	Marmara	219	454,88				
Düşünce ve Öneri Paylaşma	Akdeniz	99	395,7	6	4,448	-	0,235
	Doğu Anadolu	29	441,84				
	Ege	103	398,86				
	G. Anadolu	53	429,95				
	İç Anadolu	180	424,39				
	Karadeniz	199	464,33				
	Marmara	219	478,33				
Seçimlere Duyarlılık	Akdeniz	99	420,84	6	7,877	-	0,261
	Doğu Anadolu	29	513,38				
	Ege	103	391,09				
	G. Anadolu	53	448,79				
	İç Anadolu	180	410,26				
	Karadeniz	199	453,34				
	Marmara	219	478,18				
Gösteri ve Yürüyüşler	Akdeniz	99	421,8	6	3,008	-	0,643
	Doğu Anadolu	29	522,81				
	Ege	103	399,62				
	G. Anadolu	53	431,29				
	İç Anadolu	180	413,46				
	Karadeniz	199	462,71				
	Marmara	219	465,58				
Seçim Mitingleri	Akdeniz	99	394,15	6	6,198	-	0,602
	Doğu Anadolu	29	453,02				
	Ege	103	424,88				
	G. Anadolu	53	405,48				
	İç Anadolu	180	423,19				
	Karadeniz	199	435,62				
	Marmara	219	498,3				
	Akdeniz	99	460,92	6	5,728	-	0,105
Hizmet-Politika Takibi	Doğu Anadolu	29	601,36				
	Ege	103	450,18				
	G. Anadolu	53	414,23				
	İç Anadolu	180	437,79				
	Karadeniz	199	411,41				
	Marmara	219	444,46				
Propaganda Boykot ve Eylemler	Akdeniz	99	392,18	6	6,307	-	0,102
	Doğu Anadolu	29	433,4				
	Ege	103	438,94				
	G. Anadolu	53	469,11				
	İç Anadolu	180	420,1				
	Karadeniz	199	450,33				
	Marmara	219	468,96				
Siyasal Katılım	Akdeniz	99	443,9	6	3,019	-	0,806
	Doğu Anadolu	29	381,95				
	Ege	103	455,68				
	G. Anadolu	53	429,17				
	İç Anadolu	180	440,49				
	Karadeniz	199	430,83				
	Marmara	219	455,14				
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	Akdeniz	99	394,34	6	6,212	-	0,213
	Doğu Anadolu	29	539,29				
	Ege	103	397,5				
	G. Anadolu	53	463,21				
	İç Anadolu	180	417,27				
	Karadeniz	199	465,18				
	Marmara	219	463,71				

Tablo 4. 10.

(devam)

STK'lara Yardımda Bulunma	Akdeniz	99	432,05	6	7,311	-	0,293
	Doğu Anadolu	29	482,98				
	Ege	103	391,5				
	G. Anadolu	53	442,12				
	İç Anadolu	180	429,94				
	Karadeniz	199	452,28				
	Marmara	219	463,34				
Toplumsal Gündemi Takip Etme	Akdeniz	99	469,21	6	12,541	-	0,051
	Doğu Anadolu	29	581,6				
	Ege	103	444,45				
	G. Anadolu	53	455,97				
	İç Anadolu	180	431,7				
	Karadeniz	199	415,97				
	Marmara	219	436,79				
Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	Akdeniz	99	387,48	6	7,207	-	0,079
	Doğu Anadolu	29	463,45				
	Ege	103	414,99				
	G. Anadolu	53	450,49				
	İç Anadolu	180	409,86				
	Karadeniz	199	455,96				
	Marmara	219	486,17				
STK'larda Görev Alma	Akdeniz	99	437,26	6	5,366	-	0,618
	Doğu Anadolu	29	515,9				
	Ege	103	395,52				
	G. Anadolu	53	457,25				
	İç Anadolu	180	398,02				
	Karadeniz	199	469,91				
	Marmara	219	461,3				
Toplumsal Katılım	Akdeniz	99	462,7	6	10,464	-	0,106
	Doğu Anadolu	29	438,6				
	Ege	103	506,27				
	G. Anadolu	53	416,53				
	İç Anadolu	180	414,79				
	Karadeniz	199	443,49				
	Marmara	219	428,03				
Ölçeğin Bütünü	Akdeniz	99	454,71	6	5,135	-	0,527
	Doğu Anadolu	29	412,86				
	Ege	103	487,64				
	G. Anadolu	53	422,39				
	İç Anadolu	180	425,1				
	Karadeniz	199	436,61				
	Marmara	219	440,17				

 $p>0,05$

Bu araştırmada öğretmen adaylarının yaşadıkları bölgeye göre demokratik katılım ölçek puanları arasındaki manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmancının bağımsız gruplarının ikiden fazla olması ve normallik varsayımı sağlamaması gerekçesi ile Kruskal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Katılımcıların demokratik katılım ölçek puanlarında yaşadıkları bölgelere göre manidar bir farklılık görülmemiştir [$H_6(\text{Siyasi tartışmalar})=11,914$; $H_6(\text{Düşünce ve öneri})$]

paylaşma)=4,448; H_6 (Seçimlere duyarlılık)=7,877; H_6 (Gösteri ve yürüyüşler)= 3,008; H_6 (Seçim mitingleri)= 6,198; H_6 (Hizmet ve politika takibi)= 5,728; H_6 (Propaganda ,boykot ve eylemler)= 6,307; H_6 (Siyasal katılım)= 3,019; H_6 (Toplumsal konularda görüş belirtme)= 6,212; H_6 (STK'lara yardımda bulunma)= 7,311; H_6 (Toplumsal gündemi takip etme)= 12,541; H_6 (Toplumsal sorunların çözümü için girişim)= 7,207; H_6 (STK'larda görev alma)= 5,366; H_6 (Toplumsal katılım)= 10,464; H_6 (Ölçeğin bütünü)=5,135; $p>0,05$]. Yaşanılan bölge değişkenine göre manidar bir farklılığın görülmemesi nedeni, öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılıma ilişkin bilgilere sosyal medya ve internet aracılığıyla daha kolay erişebilmesi olabilir.

Kaya (2013)'nın çalışmasında, katılımcıların politik ilgilerinin, üniversiteye gelmeden önce yaşadıkları bölgeye göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, bu araştırmayı desteklemektedir.

4.3.5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları ailenin yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Ailenin yaşadığı yerleşim birimi değişkenine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.11.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 11. Öğretmen adaylarının ailenin yaşadığı yerleşim birimine göre normallik testi sonucu

Ölçek Boyutları	Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Köy	,091	104	,032	,973	104	,030
	Kasaba	,172	26	,047	,930	26	,079
	İlçe	,069	221	,012	,990	221	,116
	Şehir	,034	209	,200*	,988	209	,067
	Büyükşehir	,073	322	,000	,970	322	,000
Toplumsal Katılım	Köy	,069	104	,200*	,987	104	,389
	Kasaba	,182	26	,027	,910	26	,026
	İlçe	,086	221	,000	,963	221	,000
	Şehir	,081	209	,002	,970	209	,000
	Büyükşehir	,092	322	,000	,967	322	,000

Tablo 4. 11.

(devam)

Ölçeğin	Köy	,076	104	,158	,983	104	,211
Bütünü	Kasaba	,199	26	,010	,902	26	,017
	İlçe	,062	221	,036	,981	221	,005
	Şehir	,051	209	,200*	,984	209	,020
	Büyükşehir	,069	322	,001	,963	322	,000

Tablo 4.11. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.12.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 12. Ailenin yaşadığı yerleşim birimine göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Ailenin Yaşadığı Yerleşim Birimi	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Siyasi Tartışmalar	Köy	104	415,25	4	5,186	0,269	-
	Kasaba	26	424,69				
	İlçe	221	454,56				
	Şehir	209	467,22				
	Büyükşehir	322	425,68				
Düşünce ve Öneri Paylaşma	Köy	104	423,78	4	3,410	0,492	-
	Kasaba	26	421,44				
	İlçe	221	462,56				
	Şehir	209	425,04				
	Büyükşehir	322	445,07				
Seçimlere Duyarlılık	Köy	104	398,83	4	7,579	0,108	-
	Kasaba	26	462,25				
	İlçe	221	431,22				
	Şehir	209	445,36				
	Büyükşehir	322	458,16				
Gösteri ve Yürüyüşler	Köy	104	430,67	4	1,354	0,852	-
	Kasaba	26	467,33				
	İlçe	221	441,94				
	Şehir	209	454,31				
	Büyükşehir	322	434,3				
Seçim Mitingleri	Köy	104	431,5	4	1,644	0,801	-
	Kasaba	26	428,69				
	İlçe	221	429,25				
	Şehir	209	445,08				
	Büyükşehir	322	451,85				
Hizmet ve Politika Takibi	Köy	104	406,21	4	5,689	0,224	-
	Kasaba	26	421,42				
	İlçe	221	472,01				
	Şehir	209	441,34				
	Büyükşehir	322	433,69				
Propaganda, Boykot ve Eylemler	Köy	104	461,43	4	1,606	0,808	-
	Kasaba	26	436,31				
	İlçe	221	435,06				
	Şehir	209	438,01				

Tablo 4. 12.

(devam)

Siyasal Katılım	Büyükşehir	322	442,17				
	Köy	104	408,47	4	9,24	0,055	-
	Kasaba	26	374,12				
	İlçe	221	421,43				
	Şehir	209	477,02				
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	Büyükşehir	322	448,33				
	Köy	104	463,66	4	1,988	0,738	-
	Kasaba	26	440,21				
	İlçe	221	441,69				
	Şehir	209	451,1				
STK'lara Yardımda Bulunma	Büyükşehir	322	428,08				
	Köy	104	441,86	4	0,323	0,988	-
	Kasaba	26	457,02				
	İlçe	221	436,92				
	Şehir	209	447,72				
Toplumsal Gündemi Takip Etme	Büyükşehir	322	439,24				
	Köy	104	411,51	4	3,133	0,536	-
	Kasaba	26	394,88				
	İlçe	221	456,29				
	Şehir	209	445,7				
Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	Büyükşehir	322	442,07				
	Köy	104	449,46	4	4,36	0,359	-
	Kasaba	26	380,37				
	İlçe	221	464,73				
	Şehir	209	436,68				
STK'larda Görev Alma	Büyükşehir	322	431,05				
	Köy	104	454,55	4	1,673	0,796	-
	Kasaba	26	451,06				
	İlçe	221	437,21				
	Şehir	209	424,86				
Toplumsal Katılım	Büyükşehir	322	450,26				
	Köy	104	484,79	4	6,975	0,137	-
	Kasaba	26	413,65				
	İlçe	221	413,76				
	Şehir	209	458,78				
Ölçeğin Bütünü	Büyükşehir	322	437,59				
	Köy	104	450,98	4	6,041	0,196	-
	Kasaba	26	386,79				
	İlçe	221	416,95				
	Şehir	209	470,16				
	Büyükşehir	322	441,1				

p>0,05

Bu araştırmada öğretmen adaylarının ailelerinin yaşadığı yerleşim birimine göre demokratik katılım ölçek puanları arasındaki manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmanın bağımsız gruplarının ikiden fazla olması ve normallik varsayımı sağlamaması gerekçesi ile Kruskal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Katılımcıların demokratik katılım ölçek puanlarında ailenin yerleşim birimlerine göre manidar bir farklılık görülmemiştir. [$H_4(\text{Siyasi tartışmalar})= 5,186$; $H_4(\text{Düşünce ve öneri paylaşma})=3,410$; $H_4(\text{Seçimlere duyarlılık})= 7,579$; $H_4(\text{Gösteri ve yürüyüşler})=1,354$; $H_4(\text{Seçim mitingleri})= 1,644$; $H_4(\text{Hizmet ve politika takibi})= 5,689$; $H_4(\text{Propaganda ,boykot ve eylemler})=$

1,606; $H_4(\text{Siyasal katılım}) = 9,24$; $H_4(\text{Toplumsal konularda görüş belirtme}) = 1,988$; $H_4(\text{STK'lara yardımda bulunma}) = 0,323$; $H_4(\text{Toplumsal gündemi takip etme}) = 3,133$; $H_4(\text{Toplumsal sorunların çözümü için girişim}) = 4,36$; $H_4(\text{STK'larda görev alma}) = 1,673$; $H_4(\text{Toplumsal katılım}) = 6,975$; $H_4(\text{Ölçeğin bütünü}) = 6,041$; $p > 0,05$].

Farklı örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalarda, siyasal katılım düzeyinin ailenin yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, bu araştırmayı desteklemektedir (Doğanay ve diğerleri, 2007; Kalkan, 2019). Ayrıca; Kaya (2013)'nın araştırmasında, öğretmen adaylarının politik ilgilerinin üniversiteye gelmeden önce yaşadıkları yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu da bu araştırmanın sonucuyla paralellik göstermektedir.

4.3.6 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Anne eğitim durumu değişkenine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.13.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 13. Öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna göre normallik testi sonucu

Ölçek Boyutları	Anne Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Okuryazar Değil	,163	64	,000	,938	64	,003
	Okuryazar	,176	26	,038	,928	26	,069
	İlkokul	,043	345	,200*	,994	345	,168
	Ortaokul	,077	222	,003	,984	222	,012
	Lise	,059	151	,200*	,961	151	,000
	Ön lisans	,148	35	,050	,957	35	,182
	Lisans	,092	34	,200*	,966	34	,364
	Lisansüstü	,247	5	,200*	,930	5	,593
Toplumsal Katılım	Okuryazar Değil	,075	64	,200*	,978	64	,317
	Okuryazar	,110	26	,200*	,952	26	,265
	İlkokul	,072	345	,000	,981	345	,000
	Ortaokul	,084	222	,001	,970	222	,000
	Lise	,114	151	,000	,950	151	,000
	Ön lisans	,154	35	,034	,939	35	,050
	Lisans	,137	34	,106	,954	34	,157
	Lisansüstü	,160	5	,200*	,973	5	,894
Ölçeğin Bütünü	Okuryazar Değil	,074	64	,200*	,974	64	,193
	Okuryazar	,145	26	,167	,914	26	,033
	İlkokul	,050	345	,037	,990	345	,018

Tablo 4. 13. (devam)	Ortaokul	,072	222	,008	,967	222	,000
	Lise	,056	151	,200*	,962	151	,000
	Ön lisans	,116	35	,200*	,967	35	,358
	Lisans	,119	34	,200*	,944	34	,079
	Lisansüstü	,197	5	,200*	,972	5	,887

Tablo 4.13. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p<0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.14.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 14. Anne eğitim durumuna göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Siyasi Tartışmalar	Okur. Değil	64	377,3	7	8,087	0,325	-
	Okuryazar	26	404,98				
	İlkokul	345	433,36				
	Ortaokul	222	451,32				
	Lise	151	451,76				
	Ön lisans	35	444,27				
	Lisans	34	462,97				
	Lisansüstü	5	602,1				
Düşünce ve Öneri Paylaşma	Okur. Değil	64	463,38	7	4,164	0,761	-
	Okuryazar	26	491,54				
	İlkokul	345	424,53				
	Ortaokul	222	445,48				
	Lise	151	447,78				
	Ön lisans	35	446,3				
	Lisans	34	476,24				
	Lisansüstü	5	436,2				
Seçimlere Duyarlılık	Okur. Değil	64	445,2	7	5,465	0,603	-
	Okuryazar	26	446,81				
	İlkokul	345	436,2				
	Ortaokul	222	447,01				
	Lise	151	440,84				
	Ön lisans	35	470,63				
	Lisans	34	448,99				
	Lisansüstü	5	252,6				
Gösteri ve Yürüyüşler	Okur. Değil	64	384,41	7	9,215	0,238	-
	Okuryazar	26	438,77				
	İlkokul	345	430,45				
	Ortaokul	222	451,61				
	Lise	151	470,83				
	Ön lisans	35	408,1				
	Lisans	34	493,22				
	Lisansüstü	5	496,2				
Seçim Mitingleri	Okur. Değil	64	411,45	7	4,773	0,688	-
	Okuryazar	26	480,37				
	İlkokul	345	429,41				
	Ortaokul	222	444,63				
	Lise	151	458,25				
	Ön lisans	35	456,39				

Tablo 4.14. (devam)

	Lisans	34	473,94					
	Lisansüstü	5	489,2					
Hizmet ve Politika Takibi	Okur. Değil	64	403	7	10,718	0,151	-	
	Okuryazar	26	405,44					
	İlkokul	345	424,56					
	Ortaokul	222	442,7					
	Lise	151	474,61					
	Ön lisans	35	530,1					
	Lisans	34	462,88					
	Lisansüstü	5	471,7					
Propaganda, Boykot ve Eylemler	Okur.Değil	64	402,14	7	8,677	0,277	-	
	Okuryazar	26	424,17					
	İlkokul	345	433					
	Ortaokul	222	454,65					
	Lise	151	450,88					
	Ön lisans	35	461,44					
	Lisans	34	447,09					
	Lisansüstü	5	577,5					
Siyasal Katılım	Okur.Değil	64	377,3	7	8,087	0,325	-	
	Okuryazar	26	404,98					
	İlkokul	345	447,21					
	Ortaokul	222	438,5					
	Lise	151	440,33					
	Ön lisans	35	492,6					
	Lisans	34	500,01					
	Lisansüstü	5	472,4					
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	Okur.Değil	64	456,53	7	2,56	0,922	-	
	Okuryazar	26	443,25					
	İlkokul	345	427,39					
	Ortaokul	222	444,7					
	Lise	151	450,98					
	Ön lisans	35	444,87					
	Lisans	34	482,29					
	Lisansüstü	5	484,4					
STK'lara Yardımda Bulunma	Okur. Değil	64	428,69	7	5,785	0,565	-	
	Okuryazar	26	520,9					
	İlkokul	345	425,83					
	Ortaokul	222	446,55					
	Lise	151	455,93					
	Ön lisans	35	422,26					
	Lisans	34	482,4					
	Lisansüstü	5	470,5					
Toplumsal Gündemi Takip Etme	Okur. Değil	64	445,34	7	3,698	0,814	-	
	Okuryazar	26	395,9					
	İlkokul	345	429,43					
	Ortaokul	222	443,15					
	Lise	151	457,63					
	Ön lisans	35	490,66					
	Lisans	34	457,28					
	Lisansüstü	5	450,4					
Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	Okur.Değil	64	431,33	7	2,925	0,892	-	
	Okuryazar	26	465,92					
	İlkokul	345	436,85					
	Ortaokul	222	436,34					
	Lise	151	457,6					
	Ön lisans	35	408,4					
	Lisans	34	484,68					
	Lisansüstü	5	446,5					

Tablo 4.14. (devam)

STK'larda Görev Alma	Okur.Değil	64	441,06	7	3,681	0,816	-
	Okuryazar	26	454,88				
	İlkokul	345	434,6				
	Ortaokul	222	436,08				
	Lise	151	469,47				
	Ön lisans	35	395,2				
	Lisans	34	455,26				
	Lisansüstü	5	480,3				
Toplumsal Katılım	Okur.Değil	64	394,7	7	6,967	0,432	-
	Okuryazar	26	456,29				
	İlkokul	345	438,74				
	Ortaokul	222	446,96				
	Lise	151	428,76				
	Ön lisans	35	482,64				
	Lisans	34	508,87				
	Lisansüstü	5	549,9				
Ölçeğin Bütünü	Okur.Değil	64	385,45	7	6,845	0,445	-
	Okuryazar	26	434,27				
	İlkokul	345	443,21				
	Ortaokul	222	441,98				
	Lise	151	434,58				
	Ön lisans	35	490,5				
	Lisans	34	501,87				
	Lisansüstü	5	512,9				

$p > 0,05$

Bu araştırmada öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna göre demokratik katılım ölçek puanları arasındaki manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmamanın bağımsız grubunun ikiden fazla olması ve normallik varsayımı sağlamaması gerekçesi ile Kruscal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Katılımcıların demokratik katılım ölçek puanlarında anne eğitim durumuna göre manidar bir farklılık görülmemiştir [$H_7(\text{Siyasi tartışmalar}) = 8,087$; $H_7(\text{Düşünce ve öneri paylaşma}) = 4,164$; $H_7(\text{Seçimlere duyarlılık}) = 5,465$; $H_7(\text{Gösteri ve yürüyüşler}) = 9,215$; $H_7(\text{Seçim mitingleri}) = 4,773$; $H_7(\text{Hizmet ve politika takibi}) = 10,718$; $H_7(\text{Propaganda, boykot ve eylemler}) = 8,677$; $H_7(\text{Siyasal katılım}) = 8,087$; $H_7(\text{Toplumsal konularda görüş belirtme}) = 2,56$; $H_7(\text{STK'lara yardımda bulunma}) = 5,785$; $H_7(\text{Toplumsal gündemi takip etme}) = 3,698$; $H_7(\text{Toplumsal sorunların çözümü için girişim}) = 2,925$; $H_7(\text{STK'larda görev alma}) = 3,681$; $H_7(\text{Toplumsal katılım}) = 6,967$; $H_7(\text{Ölçeğin bütünü}) = 6,845$; $p > 0,05$]. Anne eğitim durumuna göre manidar bir farklılığın görülmemesi nedeninin, öğretmen adaylarının katılımlarında kişisel ve çevresel etkenlerin etkisi olması olabilir. Nitel araştırma kısmındaki arkadaş ve aile etkeni gibi görüşler bu varsayımı destekler niteliktedir (bkz. Şekil 4. 4. ve Şekil 4. 8.).

Doğanay ve diğerlerinin (2007) araştırmasında, öğretmen adaylarının siyasal katılım düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, Şahin (2020)'in çalışmasında, annelerin eğitim durumunun öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucu, bu araştırmayı desteklemektedir.

Özyurt (2010)'un çalışmasında anne eğitim düzeyine paralel olarak seçimlere katılım gösterme oranının arttığı ve Canbaz ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada, eğitim düzeyi yükseldikçe katılım seviyesinin de yükseldiği sonucu, bu araştırmanın sonucu ile çelişmektedir.

4.3.7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Baba eğitim durumu değişkenine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.15.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 15. Öğretmen adaylarının baba eğitim durumuna göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları	Baba Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Okuryazar Değil	,209	12	,155	,873	12	,071
	Okuryazar	,114	18	,200*	,973	18	,856
	İlkokul	,049	230	,200*	,992	230	,211
	Ortaokul	,063	257	,014	,982	257	,003
	Lise	,093	191	,000	,975	191	,002
	Ön lisans	,089	66	,200*	,991	66	,906
	Lisans	,078	95	,194	,954	95	,002
	Lisansüstü	,239	13	,041	,899	13	,131
	Okuryazar Değil	,181	12	,200*	,913	12	,235
	Okuryazar	,134	18	,200*	,980	18	,955
Toplumsal Katılım	İlkokul	,083	230	,001	,976	230	,001
	Ortaokul	,070	257	,004	,978	257	,001
	Lise	,114	191	,000	,946	191	,000

Tablo 4. 15.
(devam)

Ölçeğin Bütünü	Ön lisans	,070	66	,200*	,973	66	,166
	Lisans	,103	95	,015	,968	95	,020
	Lisansüstü	,156	13	,200*	,956	13	,697
	Okuryazar Değil	,166	12	,200*	,928	12	,360
	Okuryazar	,110	18	,200*	,956	18	,524
	İlkokul	,058	230	,056	,984	230	,012
	Ortaokul	,063	257	,015	,977	257	,000
	Lise	,095	191	,000	,959	191	,000
	Ön lisans	,046	66	,200*	,988	66	,761
	Lisans	,071	95	,200*	,970	95	,026
	Lisansüstü	,171	13	,200*	,930	13	,343

Tablo 4.15. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.16.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 16. Baba eğitim durumuna göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Siyasi Tartışmalar	Okur. Değil	12	414,83	7	4,487	0,722	-
	Okuryazar	18	499,67				
	İlkokul	230	431,05				
	Ortaokul	257	440,8				
	Lise	191	438,51				
	Ön lisans	66	456,57				
	Lisans	95	440,54				
	Lisansüstü	13	558,81				
Düşünce ve Öneri Paylaşma	Okur. Değil	12	360,42	7	3,194	0,866	-
	Okuryazar	18	469,83				
	İlkokul	230	439,08				
	Ortaokul	257	448,66				
	Lise	191	442,97				
	Ön lisans	66	433,04				
	Lisans	95	426,82				
	Lisansüstü	13	506,92				
Seçimlere Duyarlılık	Okur. Değil	12	399,88	7	4,55	0,715	-
	Okuryazar	18	437,33				
	İlkokul	230	440,03				
	Ortaokul	257	442,99				
	Lise	191	451,95				
	Ön lisans	66	461,23				
	Lisans	95	423,85				
	Lisansüstü	13	357,54				
Gösteri ve Yürüyüşler	Okur. Değil	12	427,58	7	6,294	0,423	-
	Okuryazar	18	491,83				
	İlkokul	230	396,43				
	Ortaokul	257	439,17				
	Lise	191	459,41				
	Ön lisans	66	486,62				
	Lisans	95	464,49				
	Lisansüstü	13	567,85				

Tablo 4.16. (devam)

Seçim Mitingleri	Okur. Değil	12	366,21	7	7,354	0,393	-
	Okuryazar	18	501,14				
	İlkokul	230	428,69				
	Ortaokul	257	437,21				
	Lise	191	438,24				
	Ön lisans	66	472,6				
	Lisans	95	453,83				
	Lisansüstü	13	539,81				
Hizmet ve Politika Takibi	Okur. Değil	12	433,63	7	14,471	0,053	-
	Okuryazar	18	514,19				
	İlkokul	230	416,06				
	Ortaokul	257	418,28				
	Lise	191	486,05				
	Ön lisans	66	479,64				
	Lisans	95	428,21				
	Lisansüstü	13	506,15				
Propaganda Boykot ve Eylemler	Okur. Değil	12	467,04	7	8,898	0,26	-
	Okuryazar	18	360,56				
	İlkokul	230	424,32				
	Ortaokul	257	453,28				
	Lise	191	446,69				
	Ön lisans	66	434,15				
	Lisans	95	449,09				
	Lisansüstü	13	506,5				
Siyasal Katılım	Okur. Değil	12	464,92	7	10,517	0,161	-
	Okuryazar	18	494,11				
	İlkokul	230	410,04				
	Ortaokul	257	424,97				
	Lise	191	475,71				
	Ön lisans	66	457,58				
	Lisans	95	460,87				
	Lisansüstü	13	504,58				
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	Okur. Değil	12	374,54	7	2,934	0,891	-
	Okuryazar	18	456,64				
	İlkokul	230	434,94				
	Ortaokul	257	448,92				
	Lise	191	434,6				
	Ön lisans	66	437,86				
	Lisans	95	447,69				
	Lisansüstü	13	526,46				
STK'lara Yardımda Bulunma	Okur. Değil	12	371,17	7	4,326	0,742	-
	Okuryazar	18	477,5				
	İlkokul	230	423,14				
	Ortaokul	257	437,85				
	Lise	191	453,73				
	Ön lisans	66	464,05				
	Lisans	95	449,59				
	Lisansüstü	13	500,27				
Toplumsal Gündemi Takip Etme	Okur. Değil	12	469,83	7	0,706	0,998	-
	Okuryazar	18	453,33				
	İlkokul	230	435,44				
	Ortaokul	257	445,96				
	Lise	191	441,44				
	Ön lisans	66	438,63				
	Lisans	95	445,46				
	Lisansüstü	13	404,5				

Tablo 4.16. (devam)

Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	Okur. Değil	12	298,13	7	10,592	0,157	-
	Okuryazar	18	521,56				
	İlkokul	230	429,91				
	Ortaokul	257	460,14				
	Lise	191	440,52				
	Ön lisans	66	453,72				
	Lisans	95	407,96				
	Lisansüstü	13	496,96				
STK'larda Görev Alma	Okur. Değil	12	556,29	7	9,095	0,246	-
	Okuryazar	18	464,36				
	İlkokul	230	436,99				
	Ortaokul	257	459,98				
	Lise	191	426,53				
	Ön lisans	66	452,83				
	Lisans	95	395,76				
	Lisansüstü	13	514,88				
Toplumsal Katılım	Okur. Değil	12	349,79	7	6,857	0,444	-
	Okuryazar	18	468,78				
	İlkokul	230	414,24				
	Ortaokul	257	455,61				
	Lise	191	441,57				
	Ön lisans	66	466,22				
	Lisans	95	448,91				
	Lisansüstü	13	511,04				
Ölçeğin Bütünü	Okur. Değil	12	408,21	7	6,507	0,482	-
	Okuryazar	18	481,44				
	İlkokul	230	411,22				
	Ortaokul	257	439,86				
	Lise	191	458,79				
	Ön lisans	66	468,82				
	Lisans	95	453,85				
	Lisansüstü	13	502,12				

$p>0,05$

Bu araştırmada öğretmen adaylarının baba eğitim durumuna göre demokratik katılım ölçek puanları arasında manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmanın bağımsız grubunun ikiden fazla olması ve normallik varsayımı sağlamaması gerekçesi ile Kruscal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Katılımcıların demokratik katılım ölçek puanlarında baba eğitim durumlarına göre manidar bir farklılık görülmemiştir [$H_7(\text{Siyasi tartışmalar})= 4,487$; $H_7(\text{Düşünce ve öneri paylaşma}) = 3,194$; $H_7(\text{Seçimlere duyarlılık})= 4,55$; $H_7(\text{Gösteri ve yürüyüşler})= 6,294$; $H_7(\text{Seçim mitingleri})= 7,354$; $H_7(\text{Hizmet ve politika takibi})= 14,471$; $H_7(\text{Propaganda, boykot ve eylemler})= 8,898$; $H_7(\text{Siyasal katılım})= 10,517$; $H_7(\text{Toplumsal konularda görüş belirtme})= 2,934$; $H_7(\text{STK'lara yardımda bulunma}) = 4,326$; $H_7(\text{Toplumsal gündemi takip etme})= 0,706$; $H_7(\text{Toplumsal sorunların çözümü için girişim})= 10,592$; $H_7(\text{STK'larda görev alma})= 9,095$; $H_7(\text{Toplumsal katılım})= 6,857$; $H_7(\text{Ölçeğin bütünü})= 6,507$; $p>0,05$]. Baba eğitim durumuna göre manidar bir farklılığın görülmemesi nedeni, öğretmen

adaylarının katılımlarında çevresel etkenlerin önemli bir yere sahip olması olabilir. Araştırmanın nitel bölümünde yer alan görüşlere bakıldığında, çevresel faktörlerin (toplum, aile ve arkadaş etkeni) önemli olduğu görülmektedir (bkz. Şekil 4. 4. ve Şekil 4. 8.).

Doğanay ve diğerlerinin (2007) araştırmasında öğretmen adaylarının siyasal katılım düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, Şahin (2020)'in çalışmasında, baba eğitim durumunun öğrencilerin sosyal katılım becerileri üzerinde etkisi olmadığı sonucu, bu araştırmayı desteklemektedir.

Özyurt (2010)'un çalışmasında, baba eğitim düzeyi yükseldikçe, seçimlere katılım gösterme oranının da yükselmesi, bu araştırmanın sonuçlarıyla çelişmektedir.

4.3.8 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Ailenin Ekonomik Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Aile ekonomik durumu değişkenine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.17.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 17. Öğretmen adaylarının ailenin ekonomik durumuna göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları	Ailenin Ekonomik Durumu	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	1000 TL altı	,135	22	,200*	,976	22	,852
	1.000 - 2.000 TL	,060	64	,200*	,975	64	,222

Tablo 4. 17.
(devam)

Toplumsal Katılım	2.001-3.000 TL	,049	216	,200*	,988	216	,058
	3.001-4.000 TL	,090	226	,000	,967	226	,000
	4.001 TL ve üstü	,051	354	,025	,984	354	,001
	1000 TL altı	,134	22	,200*	,948	22	,286
	1.000 - 2.000 TL	,064	64	,200*	,979	64	,330
Ölçeğin Bütünü	2.001-3.000 TL	,052	216	,200*	,980	216	,004
	3.001-4.000 TL	,095	226	,000	,959	226	,000
	4.001 TL ve üstü	,097	354	,000	,961	354	,000
	1000 TL altı	,095	22	,200*	,983	22	,954
	1.000 - 2.000 TL	,066	64	,200*	,978	64	,300
	2.001-3.000 TL	,065	216	,028	,982	216	,006
	3.001-4.000 TL	,081	226	,001	,964	226	,000
	4.001 TL ve üstü	,056	354	,010	,973	354	,000

Tablo 4.17. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.18.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 18. Ailenin ekonomik durumuna göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Ailenin Ekonomik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlam-lı Fark	η
Siyasi Tartışmalar	1000 TL altı	22	457,59	4	8,125	0,087	-	
	1001-2000 TL	64	355,78					
	2001-3000 TL	216	452,75					
	3001-4000 TL	226	440,98					
	4001 + TL	354	449,46					
Düşünce ve Öneri Paylaşma	1000 TL altı	22	441,39	4	8,206	0,084	-	
	1001-2000 TL	64	399,38					
	2001-3000 TL	216	471,65					
	3001-4000 TL	226	414,74					
	4001 + TL	354	447,81					
Seçimlere Duyarlılık	1000 TL altı	22	403,05	4	4,971	0,29	-	
	1001-2000 TL	64	422,61					
	2001-3000 TL	216	441,75					

Tablo 4. 18.

(devam)

	3001-4000 TL	226	425,15						
	4001 + TL	354	457,59						
Gösteri ve Yürüyüşler	1000 TL altı	22	420,09	4	7,329	0,119	-		
	1001-2000 TL	64	405,91						
	2001-3000 TL	216	431,96						
	3001-4000 TL	226	422,02						
	4001 + TL	354	467,52						
Seçim Mitingleri	1000 TL altı	22	486,89	4	8,71	0,213	-		
	1001-2000 TL	64	388,19						
	2001-3000 TL	216	448,55						
	3001-4000 TL	226	409,43						
	4001 + TL	354	464,49						
Hizmet ve Politika Takibi	1000 TL altı	22	398,82	4	4,48	0,345	-		
	1001-2000 TL	64	405,45						
	2001-3000 TL	216	432,77						
	3001-4000 TL	226	433,69						
	4001 + TL	354	460,98						
Propaganda, Boykot ve Eylemler	1000 TL altı	22	384,82	4	8,629	0,071	-		
	1001-2000 TL	64	414,84						
	2001-3000 TL	216	422,85						
	3001-4000 TL	226	447,36						
	4001 + TL	354	457,48						
Siyasal Katılım	1000 TL altı	22	289,86	4	24,6242	0,000*	4;5	0,0279	
	1001-2000 TL	64	401,17				5		
	2001-3000 TL	216	392,61				4; 5		
	3001-4000 TL	226	467,10				1; 3		
	4001 + TL	354	471,7				1; 2; 3		
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	1000 TL altı	22	505,75	4	4,785	0,31	-		
	1001-2000 TL	64	396,9						
	2001-3000 TL	216	457,73						
	3001-4000 TL	226	429,47						
	4001 + TL	354	443,35						
STK'lara Yardımda Bulunma	1000 TL altı	22	488,5	4	1,106	0,893	-		
	1001-2000 TL	64	433,03						
	2001-3000 TL	216	433,51						
	3001-4000 TL	226	445,4						
	4001 + TL	354	442,5						
Toplumsal Gündemi Takip Etme	1000 TL altı	22	367,82	4	3,769	0,438	-		
	1001-2000 TL	64	410,77						
	2001-3000 TL	216	457,62						
	3001-4000 TL	226	437,28						
	4001 + TL	354	444,49						
Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	1000 TL altı	22	462,75	4	1,82	0,769	-		
	1001-2000 TL	64	462,02						
	2001-3000 TL	216	454,45						
	3001-4000 TL	226	434,9						
	4001 + TL	354	432,79						
STK'larda Görev Alma	1000 TL altı	22	577,34	4	8,483	0,075	-		
	1001-2000 TL	64	475,91						
	2001-3000 TL	216	441,83						
	3001-4000 TL	226	426,85						
	4001 + TL	354	435,99						
Toplumsal Katılım	1000 TL altı	22	314,34	4	6,786	0,147	-		
	1001-2000 TL	64	436,57						
	2001-3000 TL	216	436,66						
	3001-4000 TL	226	460,06						
	4001 + TL	354	441,39						
Ölçeğin Bütünü	1000 TL altı	22	291,59	4	14,13684	0,006871	2;3; 4;5	0,016046	
	1001-2000 TL	64	423,3			*	1		

Tablo 4. 18.

(devam)

2001-3000 TL	216	412,37
3001-4000 TL	226	467,19
4001 + TL	354	455,48

1; 4

1; 3

1

*p>0,05

Bu araştırmada öğretmen adaylarının aile ekonomik durumlarına göre demokratik katılım ölçek puanları arasında manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmanın bağımsız grubunun ikiden fazla olması ve normallik varsayımı sağlamaması gerekçesi ile Kruscal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Demokratik katılım ölçeğinin bazı alt boyut puanlarında aile ekonomik durumlarına göre manidar bir farklılık görülmemiştir [H_4 (Siyasi tartışmalar)= 8,1258; H_4 (Düşünce ve öneri paylaşma)=8,206; H_4 (Seçimlere duyarlılık)=4,971; H_4 (Gösteri ve yürüyüşler)= 7,329; H_4 (Seçim mitingleri)= 8,71; H_4 (Hizmet ve politika takibi)= 4,48; H_4 (Propaganda ,boykot ve eylemler)= 8,629; H_4 (Toplumsal konularda görüş belirtme)= 4,785; H_4 (STK'lara yardımda bulunma)= 1,106; H_4 (Toplumsal gündemi takip etme)= 3,769; H_4 (Toplumsal sorunların çözümü için girişim)= 1,82; H_4 (STK'larda görev alma)= 8,483; H_4 (Toplumsal katılım)=6,786, p>0,05].

Katılımcıların demokratik katılım ölçeğinin "siyasal katılım" ve "ölçeğin bütünü" boyut puanlarında aile ekonomik durumlarına göre manidar bir farklılık görülmüştür [H_4 (Siyasal katılım) = 24,624; H_4 (Ölçeğin bütünü) = 14,137; p<0,05].

Farklı aile ekonomik durumlarına göre demokratik katılım puanlarının değiştiği görülmüştür. Elde edilen bu manidar farkın hangi gruplar arasında olduğu tespit edebilmek için Post hoc test olarak Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Mann Whitney U testinde aile ekonomik durumları ikili ikili olarak karşılaştırılmıştır.

Demokratik katılım puanlarının aile ekonomik durumlarına göre karşılaştırılmasına bakıldığında, "siyasal katılım" boyutu için 1000 TL ve altı ekonomik duruma sahip olan öğrencilerin puanları ($\bar{x}$ =289,86), 1000-2000 TL, 2001-3000 TL, 3001-4000 TL, 4001 TL ve üzeri ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanlarından daha düşüktür ($\bar{x}$ =401,17; $\bar{x}$ =392,61; $\bar{x}$ =467,10; $\bar{x}$ =471,7). Siyasal alt boyut puanları incelendiğinde, 1000-2000 TL arası ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanları ($\bar{x}$ =401,17), 4001 TL ve üzeri ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}$ =471,7) daha düşüktür. 2001- 3000TL

arası ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanları ($\bar{x}$ =392,61), 3001- 400TL ve 4001 TL ve üzeri ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}$ =467,1; $\bar{x}$ =471,7) daha düşüktür. "Ölçeğin bütünü" boyutu için toplam puanlar incelendiğinde, 1000 TL ve altı ekonomik duruma sahip olan öğrencilerin puanları ($\bar{x}$ =291,59), 1000-2000 TL, 2001-3000 TL, 3001-4000 TL, 4001 TL ve üzeri ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanlarından daha düşüktür ($\bar{x}$ =423,3; $\bar{x}$ =412,37; $\bar{x}$ =467,19; $\bar{x}$ =455,48). 2001- 3000TL arası ekonomik duruma sahip öğrencilerin ölçekteki toplam puanları ($\bar{x}$ =412,37), 3001-400TL ekonomik duruma sahip öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}$ =467,19) daha düşüktür.

Etki büyüklüğü hesaplandığında aile ekonomik durumu değişkeni, demokratik katılım ölçeği siyasal katılım alt boyut puanlarının %2,8'ini, ölçeğin toplam puanlarının %1,6'sını açıklamaktadır. Bu etki oldukça küçüktür.

Pekkaya ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada, gelir düzeyi artış gösterdikçe, siyasete katılımın da artış gösterdiği sonucu, bu araştırmayı desteklemektedir.

Farklı örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalarda siyasal katılım düzeyinin ailelerin gelir düzeyine göre farklılık göstermemesi, araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir (Doğanay ve diğerleri, 2007; Özyurt, 2010; Kaya, 2013; Kalkan, 2019; Çolak, 2021). Canbaz ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada, gelir seviyesinin arttıkça katılım seviyesinin düşmesi, Şahinbaş (2016)'ın çalışmasında, orta gelir grubunda bulunan ailelerin öğrencilerinin katılım oranının daha yüksek olması ve Özyurt (2010) 'un çalışmasının bazı sonuçları da bu araştırmayla çelişmektedir.

Aile ekonomik durumu değişkeni, uygulamaya başlanılan yılın (2021-2022) ekonomik koşullarına göre belirlenmiştir.

4.3.9 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılım Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Sıklığı Değişkenine İlişkin Bulguları

"Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılım puanları sosyal medya kullanım sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusunun yanıtını bulabilmek için öncelikli olarak normallik testi yapılmıştır. Sosyal medya kullanım sıklığı değişkenine göre dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4.19.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 19. Öğretmen adaylarının sosyal medya kullanım sıklığına göre normallik testi sonuçları

Ölçek Boyutları	Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	N	p	İstatistik	N	p
Siyasal Katılım	Hiç	,136	9	,200*	,962	9	,821
	Nadiren	,075	62	,200*	,987	62	,752
	Orta Sıklık	,061	345	,004	,988	345	,005
	Sık Sık	,063	270	,010	,974	270	,000
	Çok Sık	,057	196	,200*	,981	196	,009
Toplumsal Katılım	Hiç	,273	9	,052	,830	9	,045
	Nadiren	,105	62	,084	,946	62	,009
	Orta Sıklık	,073	345	,000	,977	345	,000
	Sık Sık	,101	270	,000	,963	270	,000
	Çok Sık	,089	196	,001	,968	196	,000
Ölçeğin Bütünü	Hiç	,212	9	,200*	,919	9	,387
	Nadiren	,068	62	,200*	,977	62	,279
	Orta Sıklık	,055	345	,014	,982	345	,000
	Sık Sık	,059	270	,023	,972	270	,000
	Çok Sık	,076	196	,008	,971	196	,000

Tablo 4.19. incelendiğinde, verilerin normal dağılmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.20.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 20. Sosyal medya kullanım sıklığına göre demokratik katılım puanlarının kruskal wallis h testi sonucu

Ölçeğin Boyutları	Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark	η^2
Siyasi Tartışmalar	Hiç	9	489,94	4	0,972	0,914	-	-
	Nadiren	62	449,44					
	Orta Sıklık	345	432,53					
	Sık Sık	270	446,28					
	Çok Sık	196	445,97					
Düşünce ve Öneri Paylaşma	Hiç	9	429,11	4	0,368	0,985	-	-
	Nadiren	62	424,48					
	Orta Sıklık	345	443,79					
	Sık Sık	270	441,59					
	Çok Sık	196	443,3					
Seçimlere Duyarlılık	Hiç	9	479,33	4	3,248	0,517	-	-
	Nadiren	62	481,19					
	Orta Sıklık	345	433,36					
	Sık Sık	270	443,34					
	Çok Sık	196	438,99					
Gösteri ve Yürüyüşler	Hiç	9	450,67	4	1,166	0,884	-	-
	Nadiren	62	415,32					
	Orta Sıklık	345	440,78					
	Sık Sık	270	439,88					
	Çok Sık	196	452,86					
Seçim Mitingleri	Hiç	9	334,28	4	7,231	0,124	-	-
	Nadiren	62	448,92					
	Orta Sıklık	345	431,34					
	Sık Sık	270	432,58					
	Çok Sık	196	474,24					
Hizmet ve Politika Takibi	Hiç	9	536,56	4	2,852	0,583	-	-
	Nadiren	62	441,4					
	Orta Sıklık	345	433,09					
	Sık Sık	270	456,23					
	Çok Sık	196	431,68					
Propaganda, Boykot ve Eylemler	Hiç	9	442,83	4	2,508	0,643	-	-
	Nadiren	62	450,9					
	Orta Sıklık	345	429,43					
	Sık Sık	270	447,89					
	Çok Sık	196	450,91					
Siyasal Katılım	Hiç	9	160,33	4	26,917	0,000*	2; 3; 4; 5	0,030553
	Nadiren	62	388,94				1; 4; 5	
	Orta Sıklık	345	412,27				1; 4; 5	
	Sık Sık	270	482,1				1; 2; 3	
	Çok Sık	196	466,56				1; 2; 3	
Toplumsal Konularda Görüş Belirtme	Hiç	9	407,89	4	1,701	0,791	-	-
	Nadiren	62	415					
	Orta Sıklık	345	437,1					
	Sık Sık	270	442,85					
	Çok Sık	196	457,3					
STK'lara Yardımda Bulunma	Hiç	9	492,61	4	3,162	0,531	-	-
	Nadiren	62	417,56					
	Orta Sıklık	345	439,4					
	Sık Sık	270	459,77					
	Çok Sık	196	425,26					
Toplumsal Gündemi Takip Etme	Hiç	9	449,83	4	1,615	0,806	-	-
	Nadiren	62	409,63					

Tablo 4.20. (devam)

Toplumsal Sorunların Çözümü için Girişim	Orta Sıklık	345	442	4	1,172	0,883	-	-
	Sık Sık	270	452,5					
	Çok Sık	196	435,17					
	Hiç	9	437,06					
	Nadiren	62	439,69					
	Orta Sıklık	345	450,81					
STK'larda Görev Alma	Sık Sık	270	429,3	4	3,782	0,436	-	-
	Çok Sık	196	442,7					
	Hiç	9	442,33					
	Nadiren	62	414,57					
	Orta Sıklık	345	459,03					
	Sık Sık	270	423,35					
Toplumsal Katılım	Çok Sık	196	444,13	4	17,127	0,002*	2; 3; 4; 5	0,01944
	Hiç	9	167,28					
	Nadiren	62	396,46					
	Orta Sıklık	345	426,63					
	Sık Sık	270	464,58					
	Çok Sık	196	462,72					
Ölçeğin Bütünü	Hiç	9	136,39	4	24,592	0,000*	2; 3; 4; 5	0,027914
	Nadiren	62	395,65					
	Orta Sıklık	345	417,41					
	Sık Sık	270	475,76					
	Çok Sık	196	465,23					

*p<0,05

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal medya kullanım sıklıklarına göre demokratik katılım ölçek puanları arasında manidar farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmanın bağımsız grubunun ikiden fazla olması ve normallik varsayımı sağlamaması gerekçesi ile Kruscal Wallis H testi ile analiz yapılmıştır.

Demokratik katılım ölçeğinin bazı alt boyut puanlarında sosyal medya kullanım sıklığına göre manidar bir farklılık görülmemiştir [$H_4(\text{Siyasi tartışmalar})=0,972$; $H_4(\text{Düşünce ve öneri paylaşma})=0,368$; $H_4(\text{Seçimlere duyarlılık})=3,248$; $H_4(\text{Gösteri ve yürüyüşler})=1,166$; $H_4(\text{Seçim mitingleri})=7,231$; $H_4(\text{Hizmet ve politika takibi})=2,852$; $H_4(\text{Propaganda, boykot ve eylemler})=2,508$; $H_4(\text{Toplumsal konularda görüş belirtme})=1,701$; $H_4(\text{STK'lara yardımda bulunma})=3,162$; $H_4(\text{Toplumsal gündemi takip etme})=1,615$; $H_4(\text{Toplumsal sorunların çözümü için girişim})=1,172$; $H_4(\text{STK'larda görev alma})=3,782$, $p>0,05$].

Demokratik katılım ölçeğinin "siyasal katılım", "toplumsal katılım" ve "ölçeğin bütünü" boyut puanlarında sosyal medya kullanım sıklığına göre manidar bir farklılık görülmüştür [$H_4(\text{Siyasal katılım})=26,917$; $H_4(\text{Toplumsal katılım})=17,127$; $H_4(\text{Ölçeğin bütünü})=24,592$; $p<0,05$]. Sosyal medya kullanım sıklığına göre manidar bir farklılığın görülme nedeni, öğretmen adaylarının sosyal medya kullanımı arttıkça siyasal ve toplumsal gündeme daha kolay ulaşabilmesi, yorum yapabilmesi olabilir.

Sosyal medya kullanım sıklıklarına göre demokratik katılım puanlarının değiştiği görülmüştür. Elde edilen bu manidar farkın hangi gruplar arasında olduğu tespit edebilmek için Post hoc test olarak Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Mann Whitney U testinde sosyal medya kullanım durumları ikili ikili olarak karşılaştırılmıştır.

Demokratik katılım puanlarının sosyal medya kullanım sıklıklarına göre karşılaştırılmasına bakıldığında, "siyasal katılım" boyutu için 'hiç' yanıtını veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=160,33$), 'nadiren', 'orta sıklıkta', 'sık sık' ve 'çok sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından daha düşüktür ($\bar{\chi}=388,94$; $\bar{\chi}=412,27$; $\bar{\chi}=482,1$; $\bar{\chi}=466,56$). "Siyasal katılım" boyut puanları incelendiğinde, sosyal medyayı kullanma sıklığı için 'nadiren' yanıtını veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=388,94$), 'sık sık' ve 'çok sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}=482,1$; $\bar{\chi}=466,56$) daha düşüktür. "Siyasal katılım" boyut puanları incelendiğinde, sosyal medyayı kullanma sıklığı için 'orta sıklıkta' yanıtını veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=412,27$), 'sık sık' ve 'çok sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}=482,1$; $\bar{\chi}=466,56$) daha düşüktür. "Toplumsal katılım" boyutu için sosyal medya kullanma sıklığı incelendiğinde, 'hiç' yanıtı veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=167,28$), 'nadiren', 'orta sıklıkta', 'sık sık' ve 'çok sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından daha düşüktür ($\bar{\chi}=396,46$; $\bar{\chi}=426,63$; $\bar{\chi}=464,58$; $\bar{\chi}=462,72$).

"Ölçeğin bütünü" boyutu için sosyal medya kullanma sıklığı incelendiğinde, 'hiç' yanıtı veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=136,39$), 'nadiren', 'orta sıklıkta', 'sık sık' ve 'çok sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından daha düşüktür ($\bar{\chi}=395,65$; $\bar{\chi}=417,41$; $\bar{\chi}=475,76$; $\bar{\chi}=465,23$). Ölçeğin toplam puanları incelendiğinde, sosyal medyayı kullanma durumu için 'nadiren' yanıtını veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=395,65$), 'sık sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}=475,76$) daha düşüktür. "Ölçeğin bütünü" boyut puanları incelendiğinde, sosyal medyayı kullanma durumu için 'orta sıklıkta' yanıtını veren öğrencilerin puanları ($\bar{\chi}=417,41$), 'sık sık' ve 'çok sık' yanıtını veren öğrencilerin puanlarından ($\bar{\chi}=475,76$; $\bar{\chi}=465,23$) daha düşüktür.

Etki büyüklüğü hesaplandığında sosyal medyayı kullanma sıklığı değişkeni, demokratik katılım ölçeği siyasal katılım alt boyut puanlarının %3,1'ini, toplumsal

katılım alt boyut puanlarının %1,9'unu, ölçeğin toplam puanlarının %2,8'ini açıklamaktadır. Bu etki oldukça küçüktür.

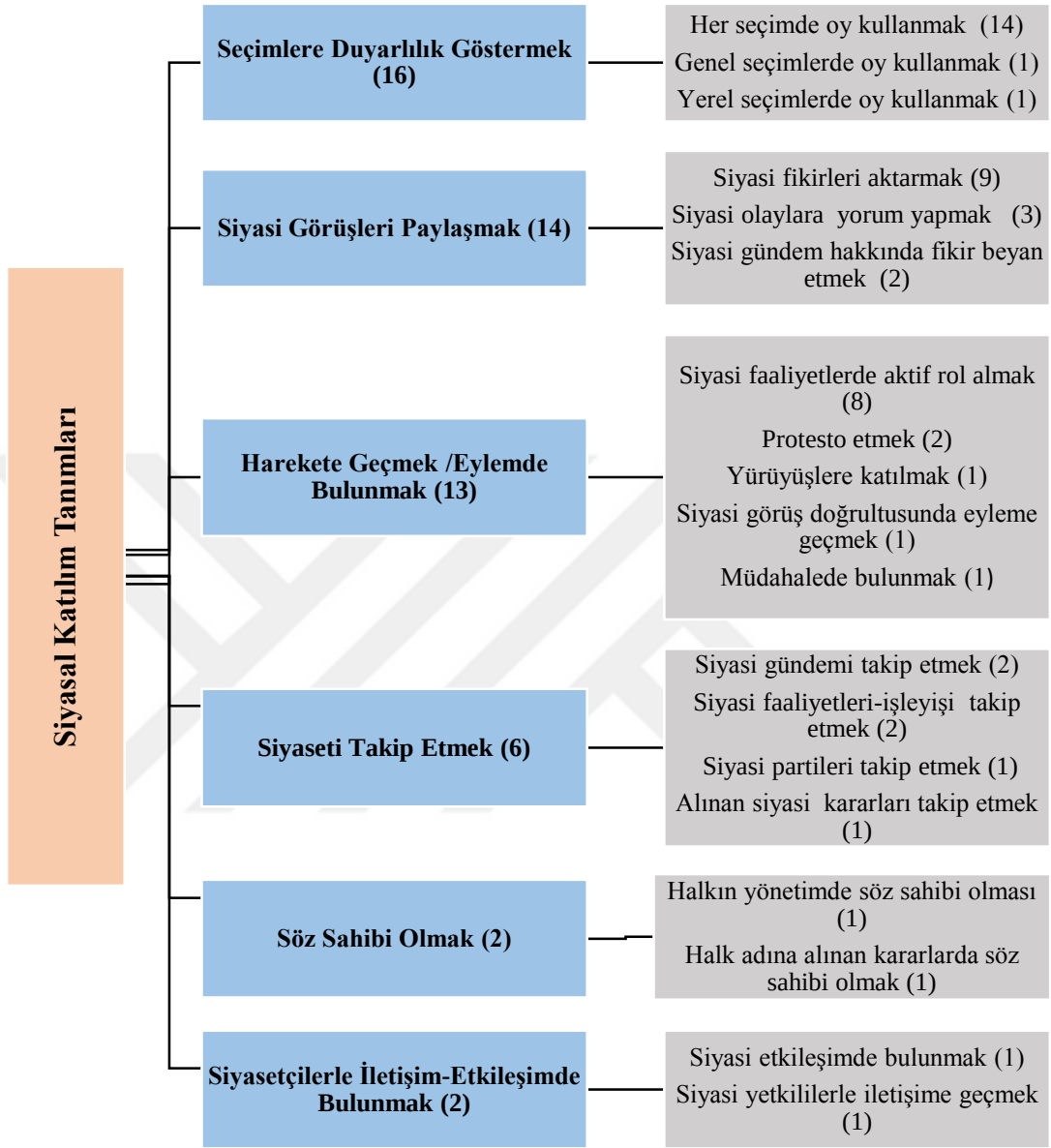
Çolak (2021) 'ın çalışmasında sık olarak kullanılan sosyal medya araçları ve siyasal katılım arasında istatistiki olarak bir farklılık olduğunun görülmesi ve Kurt ve Tıngöy (2016)'ün çalışmasında, katılımcıların sosyal eylem platformlarının toplumsal etkinliklere katılım sağlamak için kolaylık sağladığı ve toplumsal katılım düzeyini de arttırdığı sonucu, bu araştırmayı desteklemektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt problem ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılıma yönelik görüşleri ortaya koyulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen veriler içerik analizinden yararlanılarak belirli temalara ayrılmış ve yorumlanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılıma ilişkin görüşleri her bir soruda şekil olarak gösterilmiş ve alıntılardan yararlanılmıştır.

4.4.1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılım Kavramına İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal katılım kavramı"na ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 1. Öğretmen adaylarının siyasal katılım tanımları

Şekil 4. 1.'e bakıldığında, öğretmen adayları siyasal katılım kavramını;" seçimlere duyarlılık göstermek" (16), " siyasi görüşleri paylaşmak "(14), " harekete geçmek/eylemde bulunmak"(13), "siyaseti takip etmek "(6), " söz sahibi olmak"(2) ve " siyasetçilerle iletişim- etkileşimde bulunmak " (2) şeklinde tanımlamıştır.

Öğretmen adaylarının siyasal katılıma yönelik bazı tanımları kategorilere ayrılarak gösterilmiştir. Bu görüşler şunlardır: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük bir kısmı siyasal katılımı "seçimlere duyarlılık göstermek" (16) olarak tanımlamıştır. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Ülkemiz için en iyi seçimleri yaparak oy kullanmayı ifade eder."* (Ö.1). *"Ülkenin siyaseti konusunda kendimize doğru geleni seçip, oy kullanarak onu irdelemektir."* (Ö.11). *"Bütün halkın özgürce oy kullanabildiği katılımı ifade etmektedir."* (Ö.38).

Siyasal katılım kavramını "siyasi görüşleri paylaşmak" (14) olarak tanımlayan öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: *"Herkesin siyasi fikirlerine uygun görüş belirtmesi..."* (Ö.4). *"Siyasi fikirleri hiç çekinmeden uygun dille insanlara aktarma."* (Ö.15). *"Toplumun dinamiğini oluşturan insanların siyasi gündem hakkında fikir beyan etmesi..."* (Ö.18).

Siyasal katılım kavramını "harekete geçmek/eylemde bulunmak" (13) olarak tanımlayan öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: *"Ülkedeki mevcut siyasi olay ve durumlara karşı bireyin kendi fikirlerinden esinlenerek fiili adımlar atarak katılım sağlamasıdır. Protesto, yürüyüşlere katılmak."* (Ö.2). *"Siyasi bir partiye girme ve bu konuda faaliyetler gerçekleştirme..."* (Ö.27). *"Bireylerin fikir ve görüşleri doğrultusunda eyleme geçebilecekleri ilk unsurdur."* (Ö.32).

Siyasal katılım kavramını "siyaseti takip etmek" (6) olarak tanımlayan öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: *"Yaşanılan ülkedeki siyasi işleyişi takip edip dahil olmaktır."* (Ö.5). *"...siyasi katılım sağlayan kişi gündemi takip eder..."* (Ö.40).

Farklı örneklem ve çalışma grubuyla yapılan araştırmalarda en fazla siyasal katılım gösterilen konunun oy vermek olduğunun görülmesi, bu çalışmayı desteklemektedir (Doğanay ve diğerleri, 2007; Çakmak, 2011; Albanesi ve diğerleri 2012; Önal, 2012; Kaya, 2013; Yıldız, 2014; Akman-Özdemir, 2018; Tosun, 2018; Saud ve diğerleri 2020, Çolak, 2021; Yılmaz, 2021; Acar ve Becel, 2021).

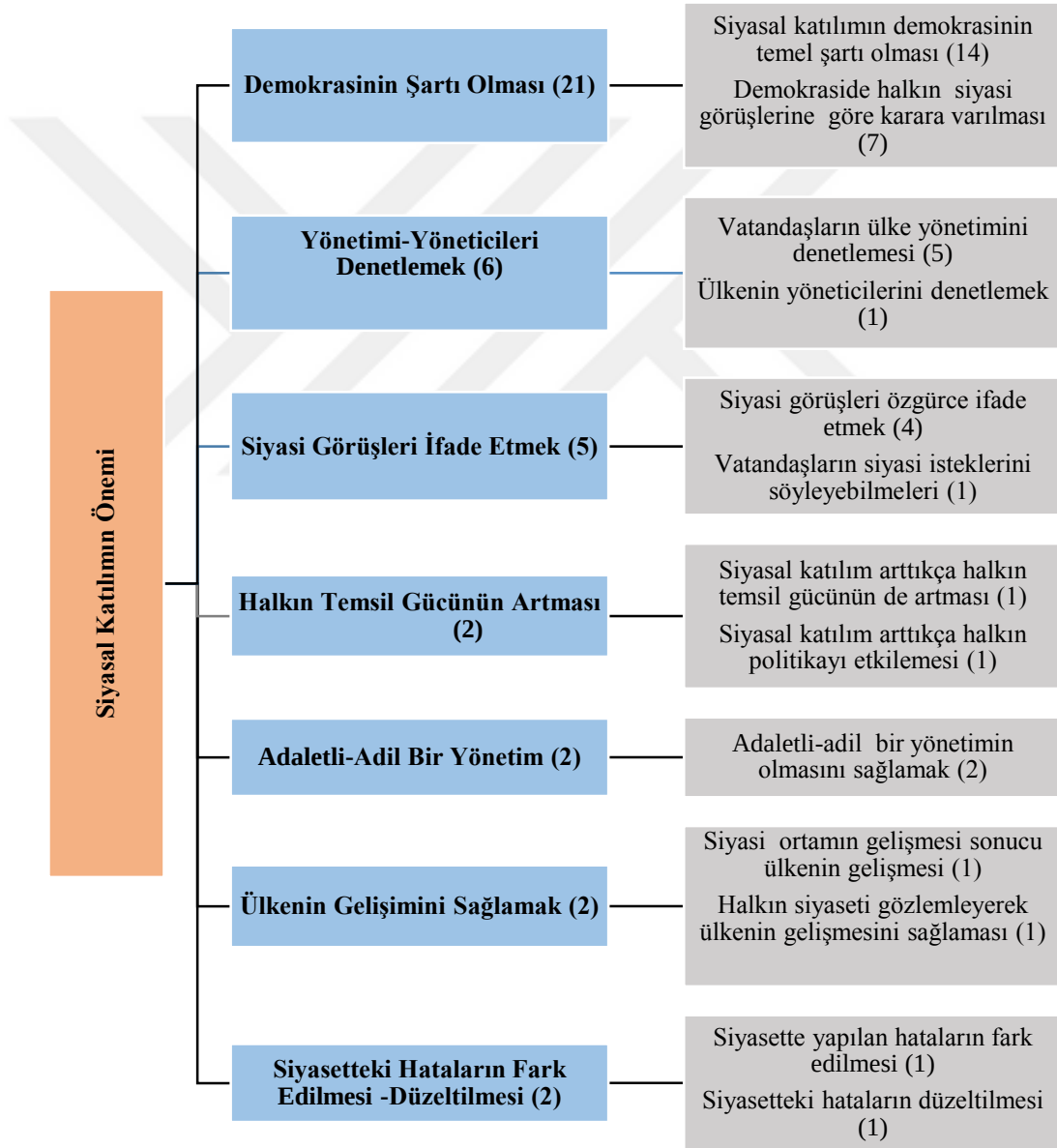
Çakmak (2011)'ın çalışmasında, bazı katılımcıların siyasal katılım kavramına yönelik; oy kullanmak, "siyasi bir görüşe sahip olmak" ve "siyasette aktif rol almak" gibi tanımlar yapması da bu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir

Doğanay ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların "Basında güncel siyaset ile ilgili haberleri izleme" oranının yüksek olması, Gökçe ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların büyük bir kısmının

ülkedeki siyasal gelişmeler ve devlet politikaları ile ilgili bilgi sahibi olması da araştırma sonuçlarıyla çelişmektedir.

4.4.2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımın Önemine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal katılımın önemine" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.2.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 2. Öğretmen adaylarının siyasal katılımın önemine ilişkin görüşleri

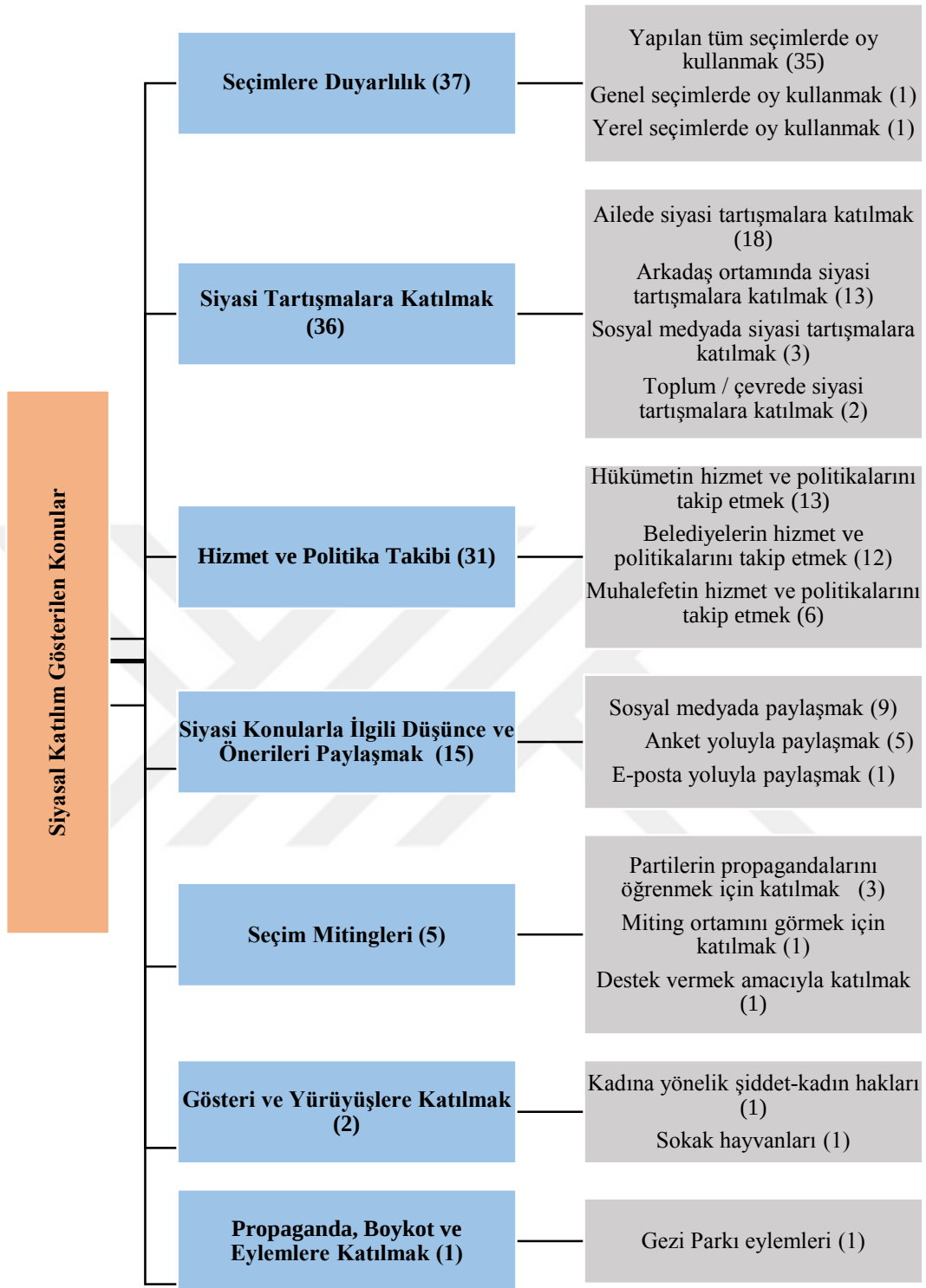
Şekil 4.2.'ye bakıldığında, öğretmen adayları siyasal katılımın;" demokrasinin şartı olması"(21), "yönetimi-yöneticileri denetlemek" (6), "siyasi görüşleri ifade etmek" (5), "halkın temsil gücünün artması "(2), "adaletli-adil bir yönetim" (2), " ülkenin gelişimini sağlamak" (2) ve "siyasetteki hataların fark edilmesi-düzeltilmesi" (2) gibi durumlardan dolayı önemli olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen adaylarının siyasal katılımın önemine ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Siyasal katılımın "demokrasinin şartı olması" (21) nedeniyle önemli olduğunu belirten öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: *"Siyasal katılım olmazsa demokratik bir yaşam biçimi olamaz. "* (Ö.8). *"Çünkü demokratik bir ülkede halkın siyasi katılımı gerekli, bu olmadığında demokrasinden bahsedemeyiz. "* (Ö.19). *"Çünkü demokraside halkın görüşlerinin alınması ve ona göre karara varılması gerektiği için. Yani insanlar oy kullanmadan kendi düşüncelerini belirtmeden demokrasinin varlığı kabul edilemez. "* (Ö.31).

Sosyal bilgiler öğretmen adayları; "yönetimi-yöneticileri denetlemek" (6), "halkın temsil gücünün artması"(2), "adaletli-adil bir yönetim" (2), "ülkenin gelişimini sağlamak" (2) ve "siyasetteki hataların fark edilmesi -düzeltilmesi" (2) nedenleriyle de siyasal katılımın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Adaletli bir yönetimin olması için önemlidir. "*(Ö.3). *"Herkes fikrini belirtirse siyasette yapılan hatalar kolay fark edilir ve düzeltilir. Bu nedenle önemli. "*(Ö.15). *"Demokrasinin temeli vatandaşların yönetimi denetlemesi ...sorumlu olduğu için önemlidir. "*(Ö.17). *"Siyasal katılım ne kadar fazla olursa halkın temsil gücü o oranda artar. "*(Ö.18).

4.4.3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılım Gösterilen Konulara İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal katılım gösterilen konulara" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.3.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 3. Öğretmen adaylarının siyasal katılım gösterilen konulara ilişkin görüşleri

Şekil 4.3.'e bakıldığında, öğretmen adaylarının büyük bir kısmı "seçimlere duyarlılık" (37), "siyasi tartışmalara katılmak" (36) ve "hizmet ve politika takibi" (31) gibi konularda siyasal katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının siyasal katılım gösterilen konulara ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasal katılım gösterdiği konulara bakıldığında, büyük bir kısmının "seçimlere duyarlılık" (37) gösterdiği görülmektedir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"18 yaşından itibaren ülkede düzenlenen her seçime katılım sağladım."* (Ö.2). *"Yerel ve genel seçimlere katılırım."* (Ö.11). *"Yapılan seçimlere mutlaka katılırım."* (Ö.15).

Öğretmen adaylarının siyasal katılım gösterdiği konulardan biri de "siyasi tartışmalara katılmak"tır (36). Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Genelde sosyal medyada siyasi tartışmalara katılıyorum."* (Ö.13). *"Arkadaş ortamında siyasi tartışmalara katılırım, bu ortamda görüşlerimi daha rahat belirtebiliyorum."* (Ö.23). *"Aile ortamında siyasi partileri konuşma yaptıkları, yapacakları vaatler hakkında tartışırız."* (Ö.27).

Öğretmen adayları "hizmet ve politika takibi" (31) yaparak siyasal katılım gösterdiğini belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Özellikle yerel yöneticilerin ildeki hizmetlerini takip ederim. Yanlış veya eksik bulduğum durumları internet sayfası aracılığı ile bildiririm."* (Ö.2). *"Sosyal medya platformlarından hükümet, muhalefet ve belediyelerin politika ve hizmetlerini düzenli olarak takip ederim."* (Ö.6). *"Haber ve benzeri iletişim araçlarından hükümet ve muhalefetin hizmet ve politikalarını takip eder, değerlendirmede bulunurum."* (Ö.17). *"Hizmet politika takibini yerelden merkezi hükümete kadar mümkün olduğunca yapıyorum. Halka verilen sözün yerine getirilmesi zorunluluktur."* (Ö.32).

Öğretmen adayları "siyasi konularla ilgili düşünce ve önerileri paylaşmak" (15) yanıtını vererek siyasal katılım gösterdiğini ifade etmiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Anketler aracılığıyla sosyal medyadan siyasi konularla ilgili düşünce ve önerilerimi iletıyorum."* (Ö.27). *"Kendi görüşüme yakın bulduğum ve mecliste grubu bulunan siyasi partilere fikirlerimi projeler halinde e-posta yoluyla iletirim."* (Ö.32). *"Sosyal medyada takip ettiğim bazı sayfaların paylaşımlarını başka kişilerin görmesi için hikayemde paylaşıyorum."* (Ö.35).

Öğretmen adaylarının diğer siyasal katılım gösterdiği konular "seçim mitingleri" (5), "gösteri ve yürüyüşlere katılmak" (2) ve "propaganda, boykot ve eylemlere katılmak"tır (1). Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Kısmen seçim mitinglerine katılırım. Örneğin: muhalefet/iktidar partilerinin vaatlerini öğrenmek*

için. "(Ö.18). "Sokak hayvanları ve kadın haklarıyla ilgili yürüyüşlere katıldım. "(Ö.5). "Gezi Parkı eylemlerine katılmışım. " (Ö.23).

Yapılan araştırmaların büyük bir kısmında en çok siyasal katılım gösterilen konunun oy kullanma olduğu görülmüştür (Doğanay ve diğerleri, 2007; Çakmak, 2011; Albanesi ve diğerleri 2012; Önal, 2012; Kaya, 2013; Yıldız, 2014; Akman-Özdemir, 2018; Tosun, 2018; Kalkan, 2019; Saud ve diğerleri 2020, Çolak, 2021; Yılmaz, 2021; Acar ve Becel, 2021)

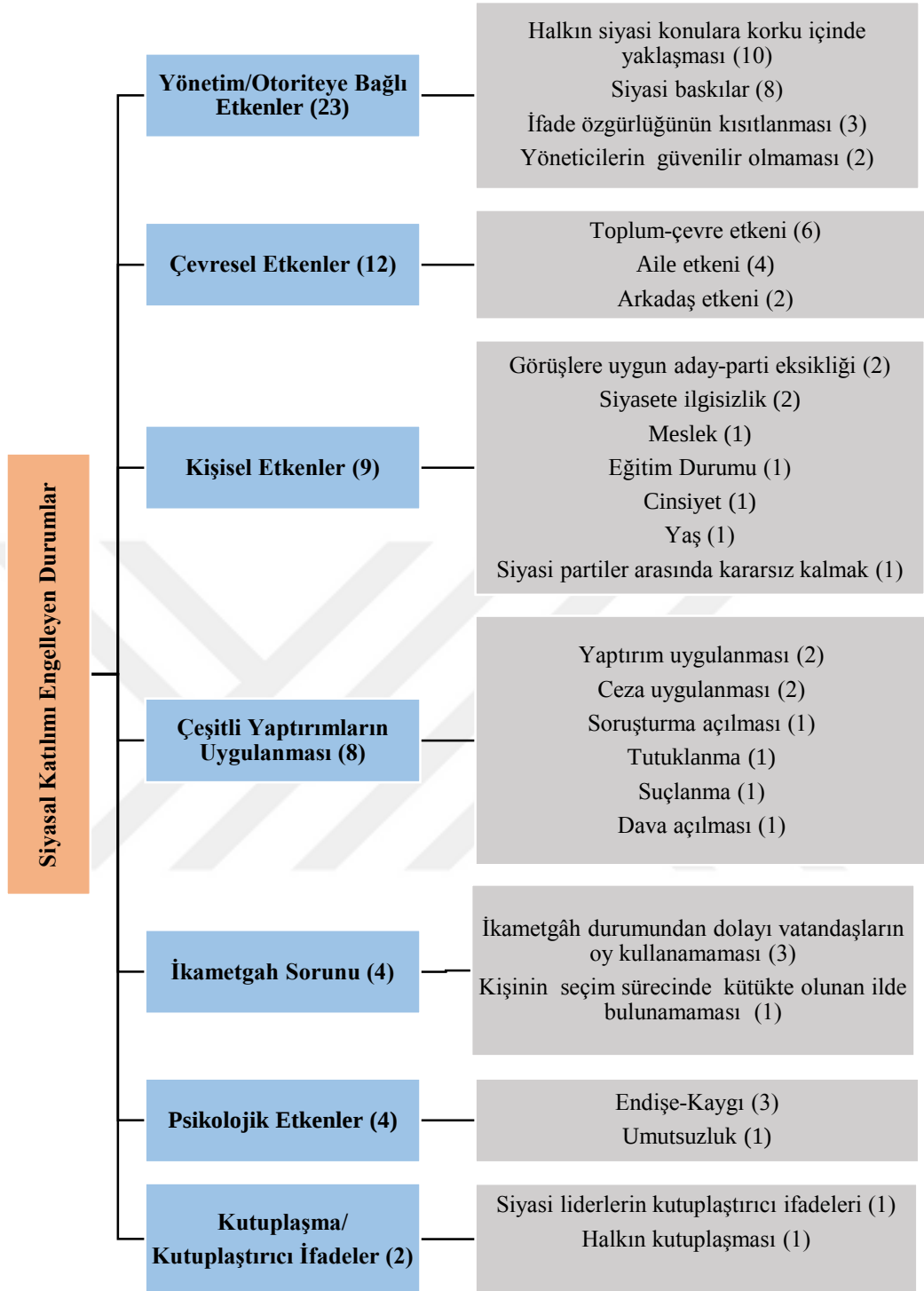
Ayrıca, gençlerin seçim mitinglerine katılım oranının oldukça düşük olması, bu araştırmayı desteklemektedir (Özyurt, 2010; Karipçin-Teke, 2016; Kalkan, 2019; Çolak, 2021).Yapılan çalışmalarda katılımcıların protesto gösterisine hiç katılmadıkları (Karipçin-Teke, 2016; Tosun, 2018) ve siyasi eylemlere hiç bir zaman katılmadıkları (Akman-Özdemir, 2018) sonuçları da bu araştırmayı desteklemektedir

Acar ve Becel (2021)'in çalışmasında, en yoğun katılım gösterilen konuların oy kullanmak ve çevredekilerle siyaseti tartışmak olması, bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yine Acar ve Becel (2021)'in çalışmasında katılımcıların bir kısmının arkadaşlarıyla siyaset ile ilgili konuşmadıkları sonucu ve Karipçin-Teke (2016)'nin çalışmasında katılımcıların siyasi gelişmeler ile alakalı ailelerinden daha çok arkadaşlarıyla daha rahat şekilde konuştuğu sonucu, bu araştırmanın sonuçları ile çelişmektedir.

Ayrıca; gençlerin sosyal medya aracılığıyla siyasi görüşlerini bildirdikleri (Canbaz ve diğerleri, 2019) ve siyasal konulara ilişkin dikkat çektikleri (Kalkan, 2019) sonuçları da bu araştırmayı desteklemektedir. Saud ve diğerleri (2020), Omotayo ve Folorunso (2020), Ahmad ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmaların bazı sonuçları da bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

4.4.4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımını Engelleyen Durumlara İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal katılımını engelleyen durumlara" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.4.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 4. Öğretmen adaylarının siyasi katılımını engelleyen durumlara ilişkin görüşleri

Şekil 4.4.'e bakıldığında, katılımcılara göre siyasi katılımı engelleyen durumların; "yönetim/otoriteye bağlı etkenler "(23), "çevresel etkenler"(12), "kişisel etkenler" (9), "çeşitli yaptırımların uygulanması"(8), "ikametgâh sorunu

"(4), "psikolojik etkenler"(4) ve "kutuplaşma/kutuplaştırıcı ifadeler" (2) olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının siyasal katılımı engelleyen durumlara konulara ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük bir kısmı, siyasal katılımı engelleyen durumun "yönetim/otoriteye bağlı etkenler" (23) olduğunu belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "*Siyasi rejimin vatandaş üzerinde oluşturmuş olduğu fikri ya da fiili baskılar, vatandaşların siyasi katılımını engeller.*"(Ö.2). "*İfade özgürlüğünün kısıtlanması engelleyen en büyük durumdur.*"(Ö.20)."*Eğer vatandaşlar siyasal katılım göstermiyorsa bunun sebebi halk baskılanıyordur.*"(Ö.22).

Öğretmen adayları siyasal katılımı engelleyen durumlardan birinin "çevresel etkenler" (12) olduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "*Çevreden dışlanma korkusu siyasal katılımı engeller.*" (Ö.4). "*Yaşlı ya da yeni oy kullanacak kişilerde baskı olabilir. Çevrenin etkisinde kalarak hür iradesini kullanamayabilir.*" (Ö.24).

Öğretmen adayları; "kişisel etkenler"(9), "çeşitli yaptırımların uygulanması" (8), "ikametgah sorunu "(4), "psikolojik etkenler"(4), "kutuplaşma/kutuplaştırıcı ifadeler" (2) gibi durumların siyasal katılımı engellediğini belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "*İkamet ettikleri yerlerden başka yerlerde yaşamaları (iş, eğitim vb. için) ... engeller.*" (Ö.14). "*Vatandaşların görüşlerini ifade ettiği taktirde uygulanan hukuksal yaptırımlar bence siyasal katılımı engelleyen en önemli etken.*" (Ö.17)."*En büyük etkenin umutsuzluk olduğunu düşünüyorum. Savunulan görüşlere sahip partinin davranış ve tutumlarının bireyler tarafından yetersiz bulunması siyasi katılımların önünü tıkamakta...*" (Ö.32). "*...kişinin mesleği siyasal katılımı engeller.*" (Ö.11). "*...siyasi liderlerin kutuplaştırıcı ifadeleri siyasal katılımı engelleyen en önemli durumlardır.*" (Ö.35). "*Görüşlerine uygun siyasi partinin olmaması.... bence siyasal katılımı engeller.*"(Ö.28).

Özyurt (2010)'un çalışmasında, katılımcıların oy pusulasının farklı ilde olması, temsil edecek adayın bulunmaması ve siyasete ilgisiz olmak gibi nedenlerle seçimlere katılım sağlanmadığı sonucu ve Üste (2007)'nin çalışmasında, öğrencilerin büyük bir kısmının siyasetle kesinlikle ilgilenmemeleri, bu araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

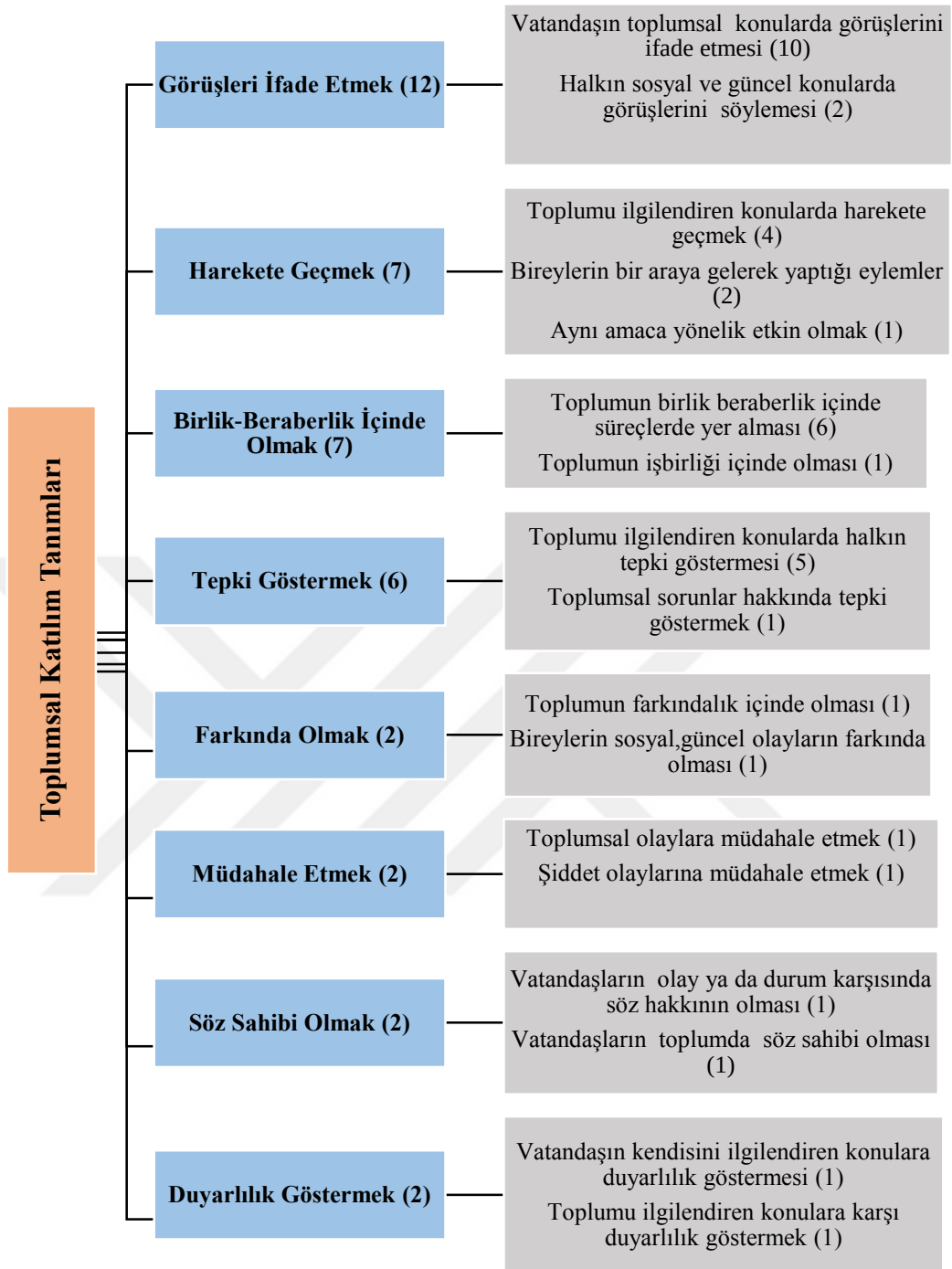
Yapılan çalışmalarda siyasal katılımın düşük olmasındaki en önemli etkenin güvensizlik (siyasi parti-siyasi kurum-siyasal sistem-politikacılar) olması, araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Çakmak 2011; Karipçin-Teke,2016; Şahinbaş, 2016; Canbaz ve diğerleri,2019). Ayrıca; siyasete ilgisizlik nedeniyle de siyasal katılımın düşük olduğu sonucu, bu araştırmayı desteklemektedir (Şahinbaş,2016).

Gökçe ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada, vatandaşların siyasi görüşleri sebebiyle iş hayatında yükselme veya düşüş yaşayacağını düşünmesi ve Canbaz ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin STK'ya ve siyasi partiye üye olmaya uzak durmalarına etki eden faktörlerin başında, siyasi tercihlerinin mesleki ilerlemeyi etkileyebileceği endişesini duyması da bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Kaya (2013)'nın çalışmasında, kadın öğretmen adayları kendilerini politika konusunda bilgisiz olarak nitelendirilmiştir. Politik konular hakkında araştırma yapmamaları ve "zamanlarının olmaması" bu bilgisizliğin nedenlerinden bazılarıdır. Bu sonuçlar da araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Çakmak (2011)'ın çalışmasında katılımcıların çoğunluğunun siyasi konularda ailelerinin görüşlerini benimsedikleri sonucu, bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

4.4.5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılım Kavramına İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "toplumsal katılım kavramına" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.5.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 5. Öğretmen adaylarının toplumsal katılım tanımları

Şekil 4.5.'e bakıldığında, katılımcılar toplumsal katılımı; "görüşleri ifade etmek"(12), "harekete geçmek " (7), "birlik-beraberlik içinde olmak" (7), "tepki göstermek"(6), "farkında olmak" (2), "müdahale etmek" (2), "söz sahibi olmak" (2) ve "duyarlılık göstermek "(2) olarak tanımlamıştır.

Öğretmen adaylarının toplumsal katılıma ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Öğretmen adaylarının bir

kısmı toplumsal katılım kavramını "görüşleri ifade etmek" (12) olarak tanımlamıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır: "*Kısaca, halkın toplumsal konularda görüşlerini söylemesi denebilir.*" (Ö.3). "*Toplumun sosyal ve güncel konularda görüşlerini ifade etmesidir.*" (Ö.7). "*Sosyal alanda olup bitenle ilgili düşüncelerini korkmadan dile getirmek.*" (Ö.15).

Toplumsal katılımı "harekete geçmek" (7) olarak tanımlayan öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: "*Toplumu ilgilendiren konular hakkında bir şeyler yapma.*" (Ö.12). "*Sonuçlarının toplumun bir kesimi veya tamamını olumlu ya da olumsuz etkileyeceği konularda, bireylerin bir araya gelerek yapmış olduğu eylemler bütünü olduğunu düşünüyorum.*" (Ö.32).

Toplumsal katılımı "birlik-beraberlik içinde olmak" (7) şeklinde tanımlayan öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: "*Toplumun birlik beraberlik içinde süreçlerde yer almasıdır.*" (Ö.13). "*Toplumsal birlik ve beraberlik.*" (Ö.30). "*Bir toplumun karar alarak birlikte hareket etmesi.*" (Ö.38).

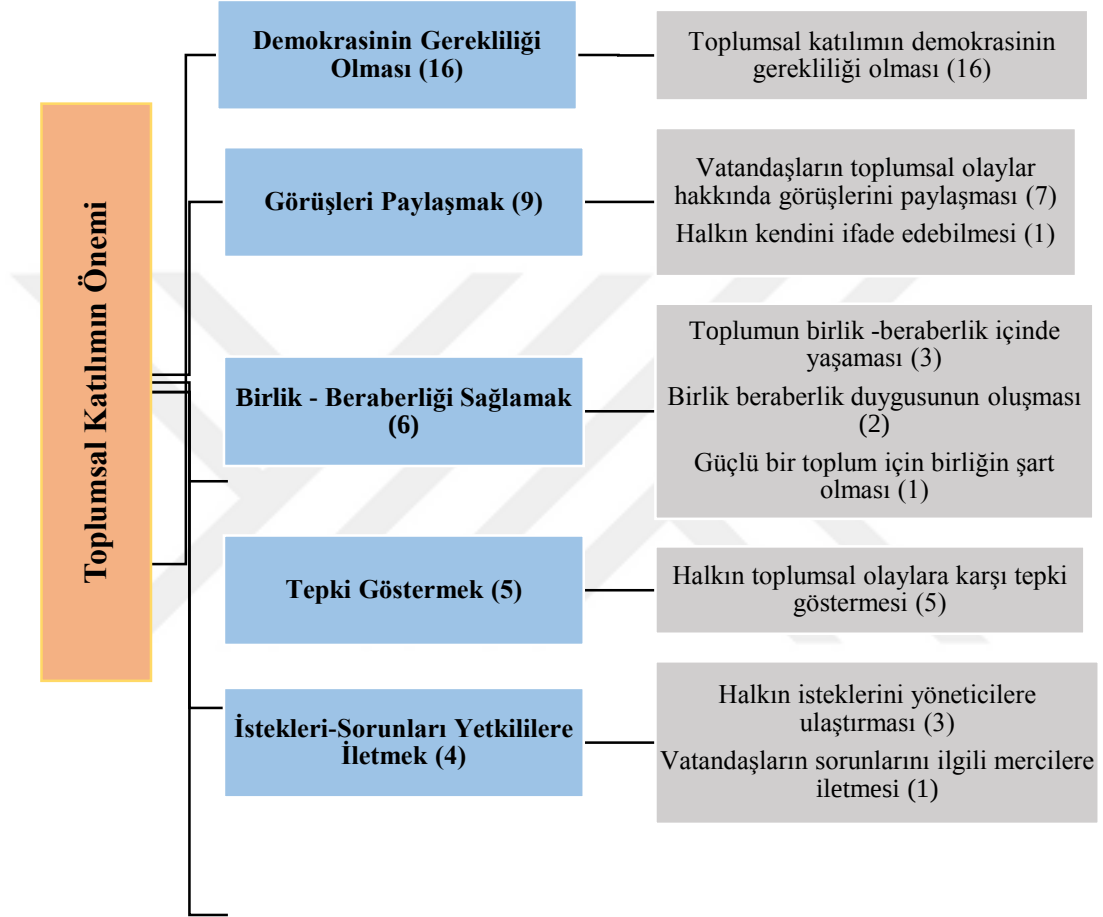
Ayrıca, öğretmen adayları toplumsal katılım kavramını; "tepki göstermek"(6), "farkında olmak"(2), "müdahalede bulunmak"(2), "söz sahibi olmak"(2) ve "duyarlılık göstermek"(2) olarak da tanımlamıştır. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "*Bireylerin sosyal, güncel olayların farkında olması...*" (Ö.11). "*Toplumun istediği yönde eylemlerle yönetimi etkilemesidir.*" (Ö.17). "*Toplumu ilgilendiren konulara karşı duyarlılık göstermek toplumsal katılımıdır.*" (Ö.26). "*Toplumsal olaylara katılımın gerçekleştirilmesi. Örnek verecek olursam günümüzde en büyük sorunlardan biri olan kadın cinayetleri konusunda insanların tepki göstermesi ve bu tarz şiddet olaylarına müdahalede bulunması.*" (Ö.31).

Seyhan (2014)'ın çalışmasında, katılımcıların sosyal katılıma yönelik oluşturduğu metafor kategorilerinden bazılarının; "birlik ve beraberliğin ifadesi", "farkındalığın ifadesi" olması ve Memişoğlu (2016) 'nın çalışmasında bazı sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılım kavramını "toplumsal sorunlara duyarlı olmak" olarak tanımlaması, bu çalışmayı desteklemektedir.

Coşkun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenin ders esnasında bazı örnekledirmeler yaparak, öğrencilerin toplumsal sorunların farkında olmalarını sağlamaya çalışması ve Kurt ve Tıngöy (2016) 'ün çalışmasının sonuçları da bu araştırmayı desteklemektedir.

4.4.6 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılımın Önemine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "toplumsal katılımın önemine" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.6.'da gösterilmiştir.

Şekil 4. 6. Öğretmen adaylarının toplumsal katılımın önemine ilişkin görüşleri

Şekil 4.6.'ya bakıldığında, katılımcılar toplumsal katılımın; "demokrasinin gerekliliği olması"(16), "görüşleri paylaşmak" (9), "birlik beraberliği sağlamak" (6), "tepki göstermek" (5) ve "istekleri-sorunları yetkililere iletmek" (4) açısından önemli olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen adaylarının toplumsal katılımın önemine ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı "demokrasinin gerekliliği olması" (16) nedeniyle toplumsal katılımın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları

şunlardır: "Çünkü toplumsal katılım demokratik bir ülkenin vazgeçilmez bir unsurudur. Demokraside halkın sesini duyurabilmesi gerekir."(Ö.13). "Demokratik bir ülke olmanın ilk şartı zaten tüm vatandaşların görüşlerini söyleyebilmesidir. Bu yüzden, demokratik ülkelerin vatandaşları tüm toplumsal olaylara katılmalı, katılabilmeli. "(Ö.14). "Ülkenin demokratik olma gerekliliklerindendir toplumsal katılım. "(Ö.39).

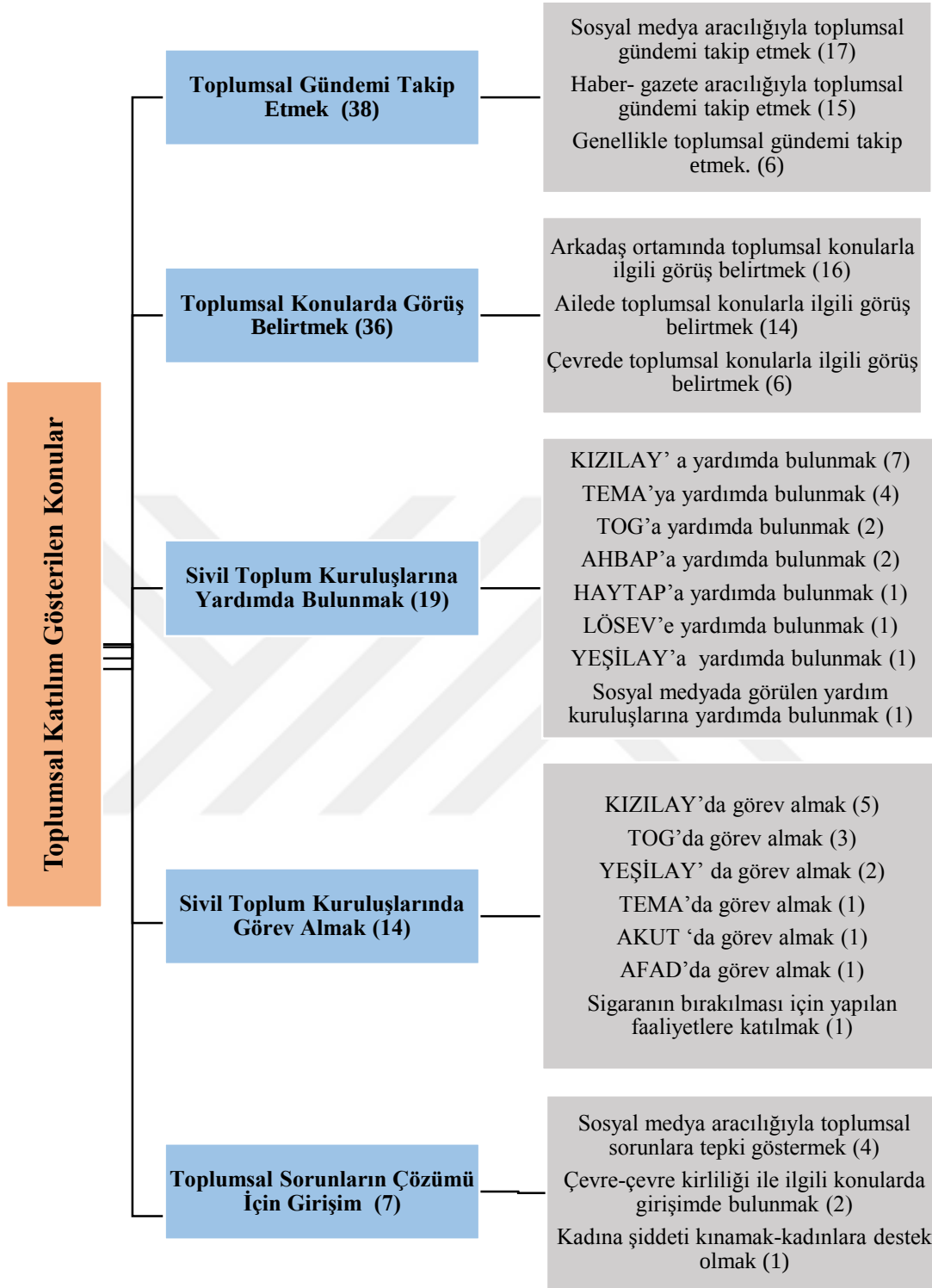
Öğretmen adayları "görüşleri paylaşmak"(9) açısından toplumsal katılımın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "Birey kendi düşüncesinin ve özgürlüklerinin bulunduğu ve paylaşabildiği bir toplumda yaşamak ister. Bu nedenle toplumsal katılım önemlidir. "(Ö.12). "Toplumsal olay ve olgularla ilgili her bireyin görüşünü dile getirebilmesi toplumsal katılım açısından önemlidir. "(Ö.15). "Demokratik ülkelerde önemli olan toplumdur. Toplumsal katılım, halkın kendini ifade edebilmesi açısından önemlidir. "(Ö.26).

Öğretmen adayları "birlik beraberliği sağlamak" (6) açısından toplumsal katılımın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "İnsanların, toplumun birlik -beraberlik içinde yaşaması için önemlidir. "(Ö.20). "Birlik beraberlik duygusunun oluşması yönünden toplumsal katılım önemlidir. "(Ö.21). "Bir tahta parçasını kırmak kolay olur ancak bu tahta parçasının bir düzinesini kırmak daha zordur. Yani güçlü bir toplum için birlik şarttır. " (Ö.30).

Ayrıca öğretmen adayları; "tepki göstermek" (5) ve "istekleri-sorunları yetkililere iletmek" (4) nedeniyle toplumsal katılımın önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları aşağıda gösterilmiştir. "Halkın isteklerini yöneticilere ulaştırabilmeleri ve duyurabilmeleri için önemlidir bence. "(Ö.10). "...yani halkın toplumsal olaylara karşı olumlu veya olumsuz tepki verebilmesi gerekir. " (Ö.38).

4.4.7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılım Gösterilen Konulara İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "toplumsal katılım gösterilen konulara" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.7.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 7. Öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterilen konulara ilişkin görüşleri

Şekil 4.7.'ye bakıldığında katılımcıların en fazla toplumsal katılım gösterdiği durumların; "toplumsal gündemi takip etmek" (38) ve "toplumsal konularda görüş belirtmek" (36) olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterilen konulara ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterdiği konulara bakıldığında, büyük bir kısmı "toplumsal gündemi takip etmek" (38) cevabını vermiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Elimden geldiğince toplumsal gündemi takip ederim. Örneğin: İstanbul'daki taksi sorunu. "* (Ö.8). *"Toplumsal gündemi takip edip, toplumdaki bazı olayları sorgularım. "* (Ö.29). *"Şartlar el verdikçe takip ederim. Şu anda Cop 2b zirvesini takip ediyorum. "* (Ö.40).

Öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterdiği konulardan biri de "toplumsal konularda görüş belirtmek"tir (36). Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Nedeni ya da sonuçları toplumu etkileyen konularda aile ve arkadaş ortamında sohbet edilir. "* (Ö.2). *"Toplu alanlarda sosyal konularda görüşlerimi bildiririm. Her görüşe saygı duyarım. "* (Ö.5). *" Genelde ailemle toplumsal konularla ilgili konuşuruz, fikirlerimi söylerim. "* (Ö.15).

Öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterdiği konulardan biri de " sivil toplum kuruluşlarına yardımda bulunmak"tır (19). Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *" Sosyal medyada gördüğüm yardım kuruluşlarına yardımda bulundum. "* (Ö.1). *" Özellikle sağlık alanında yardımda bulunabileceğim vakıf veya STK'lerde (Kızılay) maddi veya fiziki yardımda bulunurum. "* (Ö.2). *"Bazı sivil toplum kuruluşlarına (AHBAP) bağışta bulunuyorum. Birkaç kez KIZILAY'a kan bağışında bulundum. "* (Ö.5). *"Orman yangınlarından sonra TEMA'ya fidan bağışı yaptım. "* (Ö.8).

Öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterdiği konulardan biri de "sivil toplum kuruluşlarında görev almak"tır (14). Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Toplum Gönüllüleri Vakfı'nda uzun süre görev aldım. "* (Ö.6). *"Yalnızca TEMA vakfı ile ağaç dikerek toplumsal bir kuruluştaki görev aldım. "* (Ö.30). *"Boş vaktim oldukça dahil olduğum grupların etkinliklerine katılırım. Örneğin: 29 Ekim Kızılay etkinliği... "* (Ö.36).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılım gösterdiği konulardan biri de "toplumsal sorunların çözümü için girişim"dir (7). Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Özellikle çevre ile ilgili konularda çeşitli girimlerde bulundum."* (Ö16). *"Sosyal medyada, toplumsal sorunların çözümü için duyurmaya çalışıyorum."* (Ö.20). *"Yerel problemler için. Özellikle yaşanan bölgedeki sorunlar için belediyeye şikayet. Çevre kirliliğini ve atıklar için belediyeye bildirme."* (Ö.40).

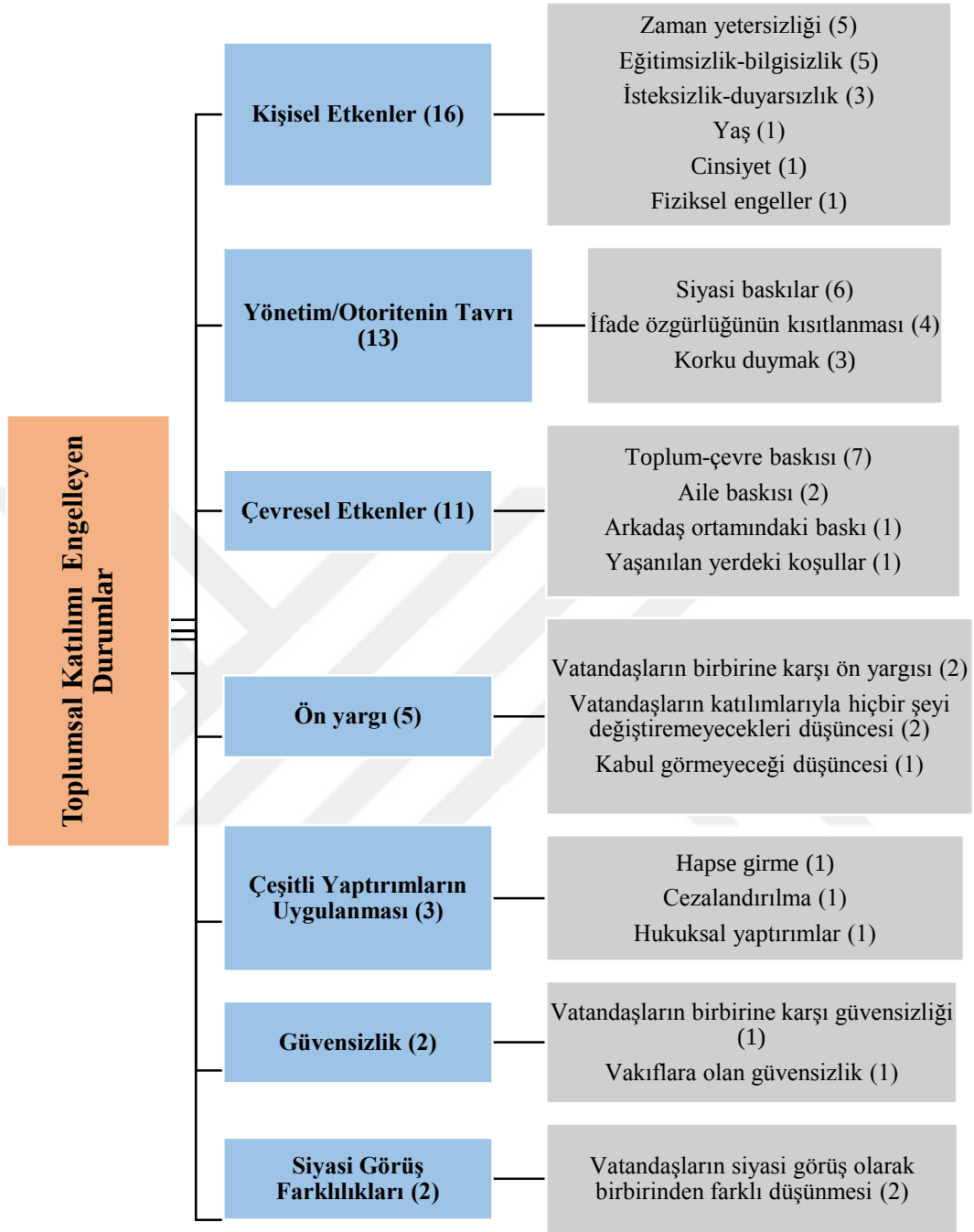
Memişoğlu (2016)'nın çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncel olayları takip etmek ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarına katılmak gibi sosyal katılım faaliyetlerinde bulunması, Kaya (2013)'nin çalışmasında, öğretmen adaylarının bir bölümünün (özellikle kadın öğrenciler) doğal afetlerde yardım kampanyalarına katılım gösterdikleri için kendilerini aktif bir vatandaş olarak görmeleri ve erkek öğretmen adaylarının bir bölümünün çevreyle ilişkili yerel ve uluslararası kuruluşlara üye olmaları, ağaç dikme etkinliklerine katılmaları, bu araştırmayı desteklemektedir. Ayrıca; Karatekin ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların çevre ile alakalı tek bildikleri ulusal sivil toplum örgütünün TEMA olması da bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Canbaz ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların çoğunun toplumsal olaylara ilişkin görüş bildirme konusunda sosyal medyayı araç olarak kullanmaları da bu araştırmayı desteklemektedir. Akman-Özdemir (2018), Argüz (2019) ve Coşkun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmaların bazı sonuçları da bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Karipçin-Teke (2016)'nin çalışmasında öğrencilerin büyük bir kısmının dernek faaliyetleri gibi etkinliklere hiç gitmemeleri ve Çakmak (2011)'in çalışmasında katılımcıların yarısından fazla kısmının herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmaması, bu araştırmanın sonuçlarıyla çelişmektedir. Ayrıca; Karatekin ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların büyük bir kısmının aile bireyleri veya okul arkadaşlarıyla çevre ve çevre sorunları ile ilgili az konuştukları veya hiç konuşmadıkları sonucu, bu araştırmayla çelişmektedir.

4.4.8 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Katılımı Engelleyen Durumlara İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "vatandaşların toplumsal katılımını engelleyen durumlara" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.8.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 8. Öğretmen adaylarının toplumsal katılımı engelleyen durumlara ilişkin görüşleri

Şekil 4.8.'e bakıldığında, katılımcılar toplumsal katılımı engelleyen durumların; "kişisel etkenler" (16), "yönetim/otoritenin tavrı" (13), "çevresel

etkenler" (11), "ön yargı" (5), "çeşitli yaptırımların uygulanması" (3), "güvensizlik" (2) ve "siyasi görüş farklılıkları" (2) olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen adaylarının toplumsal katılımı engelleyen durumlara ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı, toplumsal katılımı engelleyen durumun "kişisel etkenler"(16) olduğunu belirtmiştir. *"Kişinin fiziksel engelleri... engelleyebilir."* (Ö.13). *"Yaşlarının ya da cinsiyetlerinin kendilerine engel teşkil edebileceğini düşünmeleri."* (Ö.16). *".... Kendi açımdan söyleyecek olursam bir STK'da görev almak isterim ama vaktim yetmediği için katılamıyorum."* (Ö.17). *"Kişinin eğitimsiz olması, toplumsal katılımı engeller."* (Ö.19).

Toplumsal katılımının "yönetim/otoritenin tavrı"(13) nedeniyle engellendiğini belirten öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda gösterilmiştir. *"Vatandaşların toplumsal katılımını engelleyen en büyük durum vatandaşların üstündeki siyasal baskılardır."* (Ö.11). *"Siyasi erke sahip grupların sesini yükseltmelerini engellemek adına devletin gücünü kullanması ve korku ortamı oluşturma çabasıdır."* (Ö.21). *"Bunun sebebi, bazı şeylerin konuşulmasının kısıtlanması..."* (Ö.23).

Toplumsal katılımının "çevresel etkenler" (11) nedeniyle engellendiğini belirten öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda gösterilmiştir. *"Toplumu yadırgadığı bir durumda başka bir insan o duruma katılmaktan çekinebilir."* (Ö.25). *"Bir önceki soruda belirttiğim gibi toplumsal katılımı yine çevredekilerin baskısı ve olumsuz yorumları etkiler."* (Ö.37). *"Özellikle insanlar hepimizi ilgilendiren konularda herhangi bir sivil toplum kuruluşuna girmek istemez. Çünkü çevrelerinden buna girdiklerinde ileride problemler yaşayacağı, işsiz ve parasız kalacağı yönünde duyumlar alırlar."* (Ö.40).

Ayrıca, öğretmen adayları; "ön yargı" (5), "çeşitli yaptırımların uygulanması" (3), "güvensizlik" (2) ve "siyasi görüş farklılıkları"nın (2) da toplumsal katılımı engellediğini belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"Siyasi görüşler farklılıkları ... engeller."* (Ö.8). *"Siyasal katılımda olduğu gibi toplumsal katılımda da düşüncelerimizi ifade edince hukuksal yaptırımlarla karşılaşırız..."* (Ö.17). *"Vakıflara olan güvensizlik..."* (Ö.30). *"Vatandaşların katılımlarıyla hiçbir şeyi değiştiremeyecekleri düşüncesi en büyük engel bence."* (Ö.38).

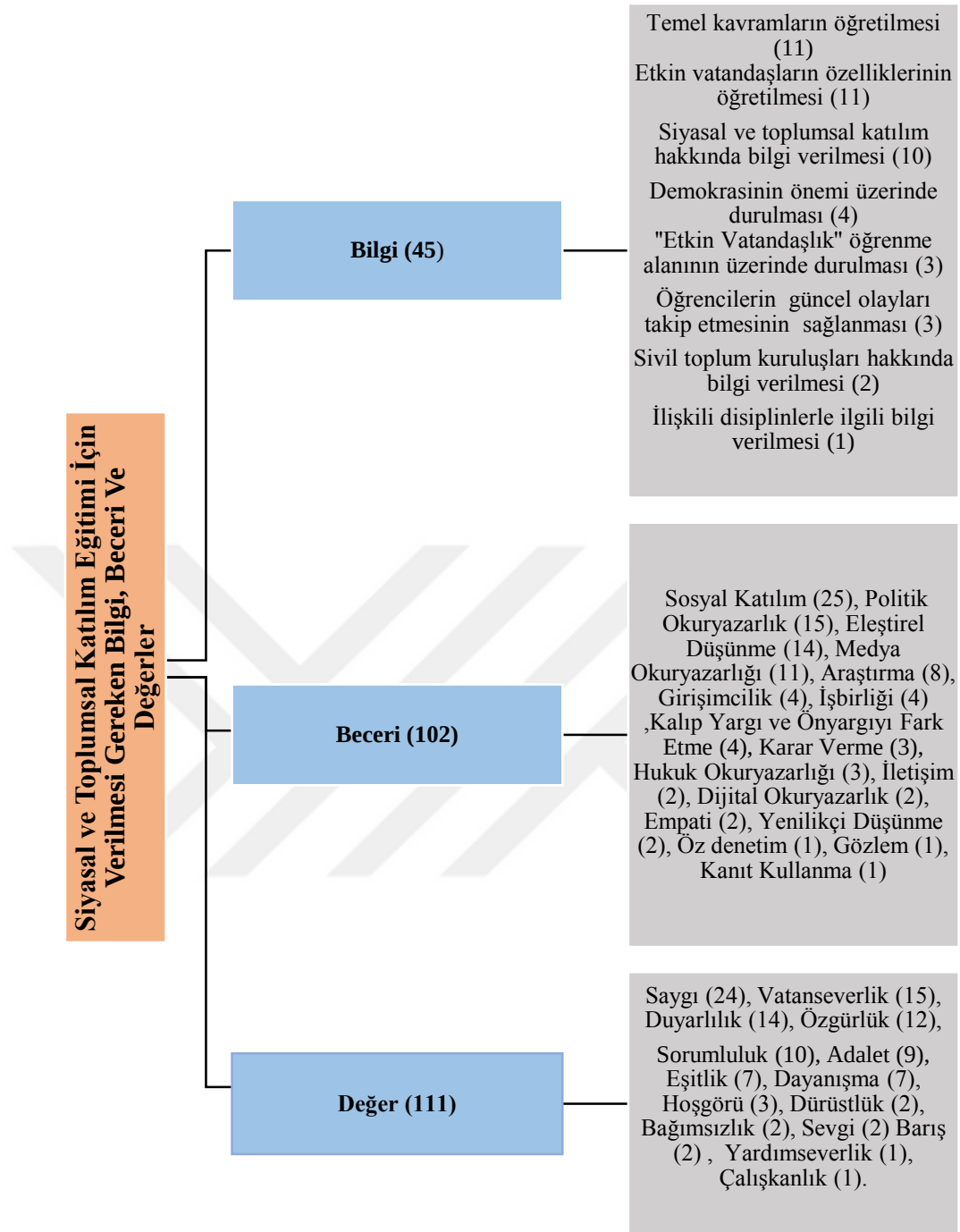
Memişoğlu (2016)'nın çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal katılımı ilgili sorunların; "otorite– toplumsal baskı", "ön yargılar" ve "

bilgi eksikliği " olması, Önal (2012)'ın çalışmasında toplumsal katılımı "cinsiyet", "meslek/statü", " zaman yetersizliği" ve "baskı, korku" gibi bazı durumların engellediği sonucu da bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Ayrıca; Ersoy (2014), Karatekin ve diğerleri (2014) ve Coşkun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmaların bazı sonuçları, bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

4.4.9 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal ve Toplumsal Katılım Eğitimi İçin Verilmesi Gereken Bilgi, Beceri ve Değerlere İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken bilgi, beceri ve değerlere" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.9.'da gösterilmiştir.

Şekil 4. 9. Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken bilgi, beceri ve değerlere ilişkin görüşleri

Şekil 4.9.'a bakıldığında, katılımcılar siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için bilgi boyutunda en fazla; "temel kavramların öğretilmesi"(11), "etkin vatandaşların özelliklerinin öğretilmesi" (11) ve "siyasal ve toplumsal katılım hakkında bilgi verilmesi "(10) görüşünü belirtmişlerdir. Beceri boyutunda katılımcılar en fazla; "sosyal katılım" (25), "politik okuryazarlık" (15), "eleştirel düşünme" (14), "medya

okuryazarlığı" (11) becerilerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Değer boyutunda ise katılımcılar en fazla; "saygı" (24), "vatanseverlik" (15), "duyarlılık" (14), "özgürlük" (12), "sorumluluk" (10) değerlerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken bilgi, beceri ve değerlere ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım verilmesi gereken bilgilere ilişkin bazı görüşleri aşağıda verilmiştir. *"Siyasal ve toplumsal konularla ilgili temel kavramlar eğitimde programlı bir şekilde verilmeli."* (Ö.1). *"Vatandaşlık hakları nelerdir onları öğretmeliyiz. Daha sonra siyasi kavramlar (siyaset, demokrasi) ve toplumdaki güncel olaylar takip edilmeli."* (Ö.15). *"Öncelikle bu iki kavramın önemi kavratılmalı ve eksiklerinde olabilecekler anlatılmalıdır. Aynı zamanda bu iki kavramı anlamış ve uygulamaya koyabilmiş gelişmiş devletler örnek olarak verilmelidir."* (Ö.30). *"Tüm bireylerin bir arada yaşamak zorunda olduğu bunun için de herkesin davranışlarında dikkatli olması gerektiği belirtilir."* (Ö.40).

Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken becerilere ilişkin bazı görüşleri aşağıda verilmiştir. *"Eleştirel düşünme, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme ve sosyal katılım becerileri verilirse etkili olur."* (Ö.1). *"Politik okuryazarlık ve sosyal katılım becerilerinin, siyasal ve toplumsal katılımın temelini oluşturduğunu düşünüyorum."* (Ö.10). *"Ülke için en doğru yöneticiyi seçebilmek için karar verme becerisi."* (Ö.30).

Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için verilmesi gereken değerlere ilişkin bazı görüşleri şunlardır: *"En önemlisi bence saygı değerini kazandırmak."* (Ö.3). *"Görüşlere saygı duyma ve duyarlılık değerlerini vermeliyiz."* (Ö.22). *"Verilmesi gereken en önemli değer adalet olmalıdır. Adalet kavramını benimseyen bireyler adaletin tesisi için mutlaka bir eylem içerisine girme eğilimi gösterecektir."* (Ö.32).

Dere ve Akdeniz (2021)'in çalışmasında, katılımcılara göre gönüllülük faaliyetlerinin sorumluluk, dayanışma, duyarlılık, saygı, vatanseverlik, eşitlik, hoşgörü ve sevgi değerlerini; sosyal katılım, eleştirel düşünme, araştırma ve iş birliği becerilerini geliştirdiği sonucu, Coşkun ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada, katılımcı öğretmenlerin sosyal katılımı "yardımseverlik",

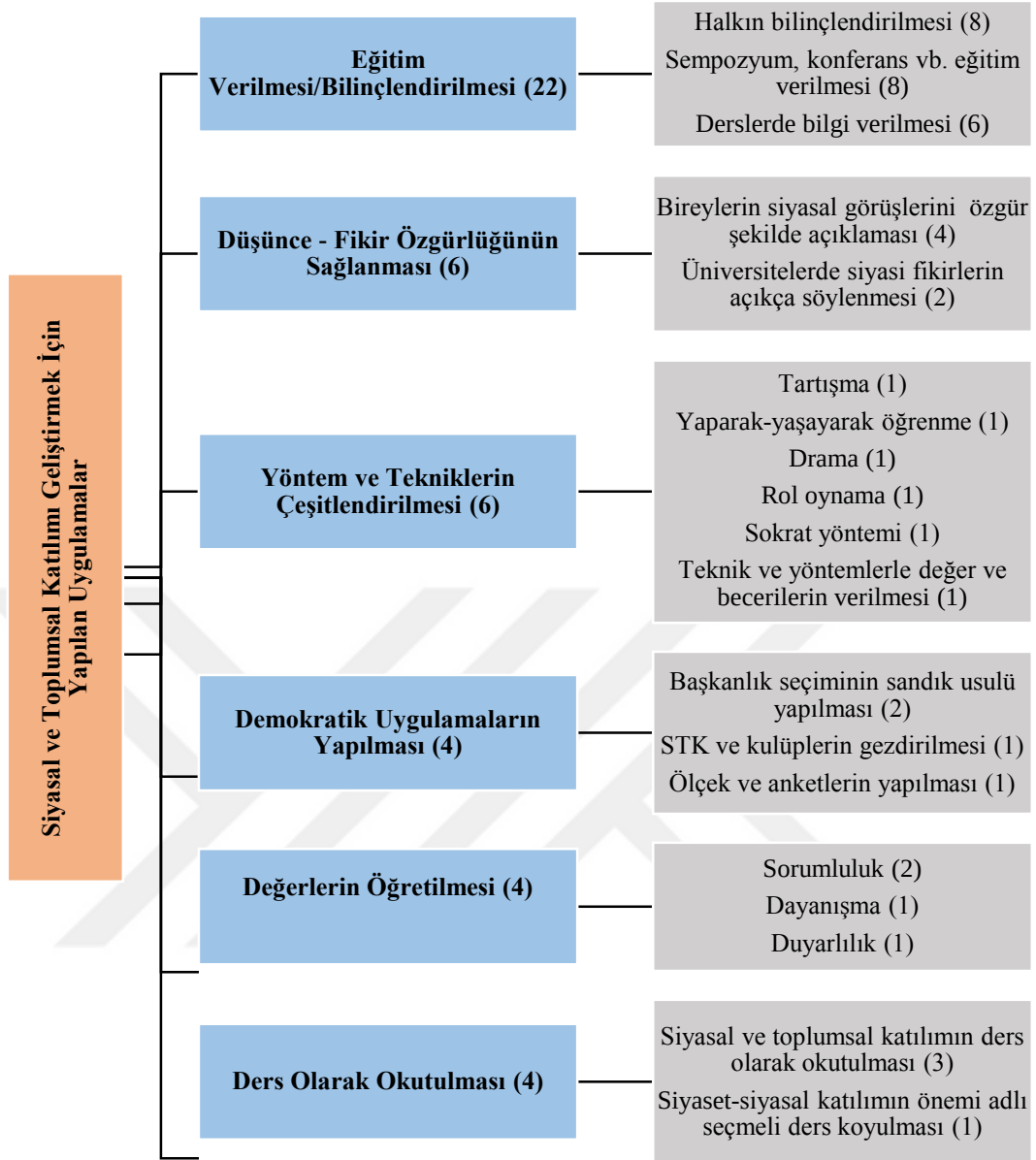
"sorumluluk sahibi olma" ve "duyarlılık" değerleriyle ilişkilendirmesi, bu araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Ayrıca; Altınok (2012), Kaya (2013), Ersoy (2014) ve Dinç ve Üztemur (2016)'un çalışmalarının bazı sonuçları da bu araştırmayı desteklemektedir.

4.4.10 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal ve Toplumsal Katılımı Geliştirmek İçin Yapılan Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için yapılan uygulamalara" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.10.'da gösterilmiştir.

Şekil 4. 10. Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için yapılan uygulamalara ilişkin görüşleri

Şekil 4.10.'a bakıldığında katılımcılar, siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için; "eğitim verilmesi/bilinçlendirilmesi" (22), "düşünce-fikir özgürlüğünün sağlanması" (6), "yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi" (6), "demokratik uygulamaların yapılması"(4), "değerlerin öğretilmesi" (4) ve "ders olarak okutulması "(4) gibi uygulamaların yapıldığını ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için yapılan uygulamalara ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı, siyasal ve toplumsal

katılımı geliştirmek için "eğitim verilmesi/bilinçlendirilmesi" (22) görüşünü ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: "*Halkı bilinçlendirecek söylemlerde bulunmak, eğitim kurslarını yaygınlaştırmak.*" (Ö.5). "*Üniversitelerde çeşitli dernek ve öğrenci klüplerine, bilgilendirme yoluyla öğrencilerin etkin katılımı sağlanabilir.*" (Ö.6). "*Derslerde eğitim verilebilir ve öğrenciler bilinçlendirilmelidir.*" (Ö.12). "*Ülkemizde bu alana yönelik vatandaşlara belli başlı eğitimler verilebilir. Çünkü, bazı vatandaşlarımız hala siyasal ve toplumsal katılımın önemini ve gerekliliğini bilmemektedir.*" (Ö.29).

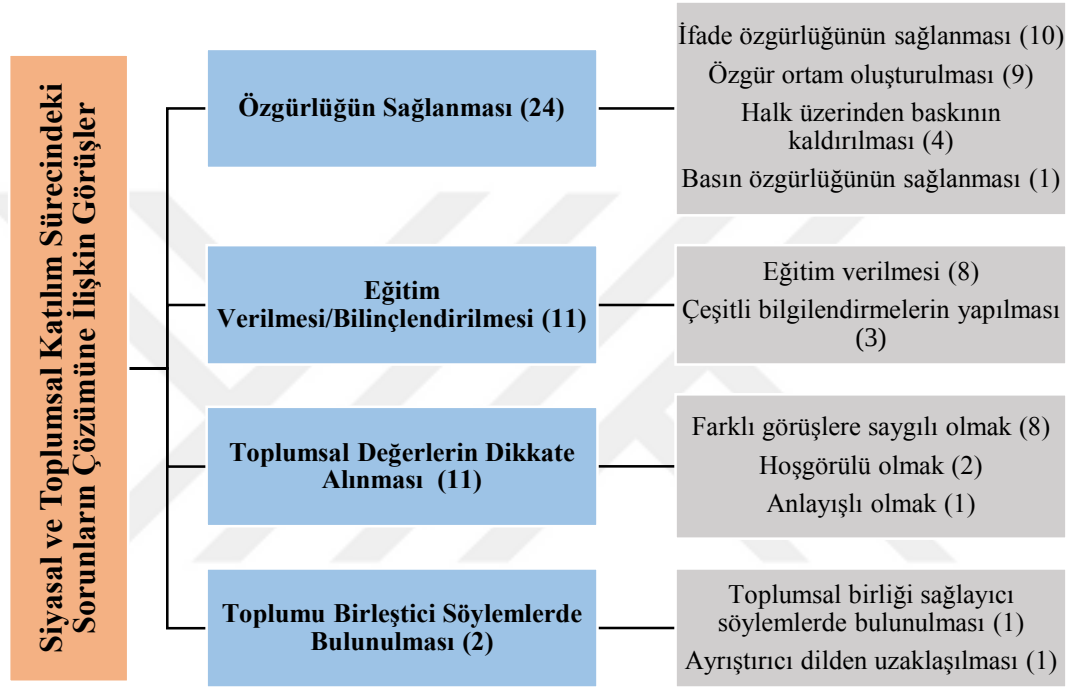
Öğretmen adayları siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için "düşünce - fikir özgürlüğünün sağlanması" (6) görüşünü ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: "*Siyasal ve toplumsal katılım için... hiçbir şeyden korkmadan görüşlerini ifade edebilmeyi öğretilmelidir.*" (Ö.4). "*Üniversitelerde sözünü açıkça ortaya koyan ancak kavgacı olmayan bireyler yetiştirilmelidir.*" (Ö.15). "*...siyasal baskı kalkmalı ki herkes ne istediğini söylesin. Bizim önce basit şeyleri çözmemiz lazım.*" (Ö.22).

Öğretmen adayları siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için "yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi" (6) görüşünü ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının bazı görüşleri şunlardır: "*...Sınıf ortamında bu konular tartışılır.*" (Ö.13). "*...Siyasal ve toplumsal katılımı ilgili drama ve rol oynama gibi yöntem ve teknikler kullanılabilir.*" (Ö.25). "*...Bu ders içerisinde Sokrat (sorgulama yöntemi kullanma) ve bilgi ağırlıklı devam edilecek ders içeriği sağlanmalıdır.*" (Ö.27).

Ayrıca, öğretmen adayları "demokratik uygulamaların yapılması" (4), "değerlerin öğretilmesi" (4) ve "ders olarak okutulması" (4) gibi uygulamaların yapıldığını da ifade etmiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "*Okullarda başkanlık seçimi sandık usulü yapılabilir.*" (Ö.24). "*Sosyal bilgiler dersi kapsamında siyasal katılımın önemi ve yerinden bahsetmek adına siyaset-siyasal katılımın önemi adlı seçmeli bir ders koyulmalıdır...*" (Ö.27). "*En önemlisi herkese sorumluluk bilincini aşlamak gerekir. Çünkü sorumluluk sahibi birisi siyasal ve toplumsal katılımı etkin katılımdan kaçınmaz.*" (Ö.37).

4.4.11 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Siyasal ve Toplumsal Katılım Sürecindeki Sorunların Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "siyasal ve toplumsal katılım sürecinde yaşanan sorunların çözümüne" ilişkin görüşleri incelenmiş ve Şekil 4.11.'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 11. Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım sürecindeki sorunların çözümüne ilişkin görüşleri

Şekil 4.11.'e bakıldığında, katılımcılar siyasal ve sosyal katılım sürecinde yaşanan sorunlara çözüm önerisi olarak; "özgürlüğün sağlanması"(24), "eğitim verilmesi/bilinçlendirilmesi"(11), "toplumsal değerlerin dikkate alınması "(11) ve "toplumu birleştirici söylemlerde bulunulması " (2) görüşlerini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım sürecindeki sorunların çözümüne ilişkin görüşleri kategoriler altında gösterilmiştir. Kategoriler ve bazı tanımlar şunlardır: Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı, siyasal ve toplumsal katılım sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerisi olarak "özgürlüğün sağlanması" (24) cevabını vermiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: "Siyasal ve toplumsal katılımı ilgili düşünceler vatana ve devlete karşı olmadığı sürece

serbest bırakılmalıdır. "(Ö.19). "Yaşanılan zorluk eleştiri yapma kısıtlılığıdır. Önerim ise eleştiri özgürlüğünün sağlanmasıdır. "(Ö.23). "İnsanların düşüncelerini rahatça dile getirebilecekleri bir ortam oluşturulmalı, insanların istek ve görüşleri dikkate alınmalı. İnsanlar eleştirmekten ve eleştirilmekten korkmamalı." (Ö.31).

Öğretmen adayları siyasal ve toplumsal katılım sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerisi olarak "eğitim verilmesi/bilinçlendirilmesi" (11) cevabını vermiştir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"İnsanları bu konularda biliçlendirirsek çözüm bulabiliriz. " (Ö.14). "Tek çözüm eğitim. Bu eğitiminde ailede başlaması gerekmektedir. Ailede başlayacak eğitim içinse bugünün ebeveynlerini değil geleceğin ebeveynlerini eğitmeliyiz. Yani bugünden yarına değil belki de on yıllar sürecek bir eğitim programına ihtiyaç vardır. " (Ö.32). "Bu konudaki sorunların çözümü aslında eğitimde saklı. Özellikle Sosyal bilgiler dersi bu konuda çok önemli. Sosyal bilgilerde siyasal ve toplumsal katılım üstünde durularak anlatılmalıdır. Böylece sorunları aşabiliriz. " (Ö.37).*

Ayrıca öğretmen adayları; "toplumsal değerlerin dikkate alınması " (11) ve "toplumu birleştirici söylemlerde bulunulması" (2) cevaplarını vererek çözüm bulunabileceğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: *"İnsanların birbirlerinin görüşlerine ilk başta saygı duymayı öğrenmeleri gerekiyor. Bunu toplumda sağlayabilirsek yaşanan sorunlar ortadan kalkar. "(Ö.28)." siyasetçiler anlayışlı ve daha toplumsal birliği sağlayıcı söylemlerde bulunulmalıdır. "(Ö.40).*

Memişoğlu (2016)'nın çalışmasında, sosyal katılımdaki sorunlara yönelik çözüm önerilerinden bazılarının; öğretmen ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi olması ve Karipçin-Teke (2016)'nin çalışmasında, öğrencilerin yasaların daha demokratik olması, insanların düşüncelerinden dolayı ceza almamaları ve basının daha da özgür olması gerektiğini ifade etmeleri, araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Ayrıca; Kaya (2013) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının kazandırmak istedikleri bazı vatandaşlık özelliklerinin; birbirlerine ve farklılıklara karşı saygı duymak olması, araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulguların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar, alt boyutlarına göre aşağıda gösterilmiştir.

Demokratik katılım ölçeğinin tüm boyutlarında; yaşanan bölge, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ölçeğin bazı boyutlarında; öğrenim görülen üniversite, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile ekonomik durumu ve sosyal medya kullanım sıklığı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenim görülen üniversite değişkenine göre, demokratik katılım puanlarının; "düşünce ve öneri paylaşma", "seçim mitingleri", "toplumsal konularda görüş belirtme", "toplumsal sorunların çözümü için girişim", "toplumsal katılım" ve "ölçeğin bütünü" alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

"Düşünce ve öneri paylaşma" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında Bursa Uludağ Üniversitesi'nin puanının en yüksek; Gazi Üniversitesi'nin puanının en düşük olduğu görülmüştür.

"Seçim mitingleri" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında Bursa Uludağ Üniversitesi'nin puanının en yüksek; Akdeniz Üniversitesi'nin puanının en düşük olduğu görülmüştür.

"Toplumsal konularda görüş belirtme" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında Bursa Uludağ Üniversitesi'nin puanının en yüksek; Akdeniz Üniversitesi'nin puanının en düşük olduğu görülmüştür.

"Toplumsal sorunların çözümü için girişim" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında Bursa Uludağ Üniversitesi'nin puanının en yüksek; Akdeniz Üniversitesi'nin puanının en düşük olduğu görülmüştür.

"Toplumsal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin puanının en yüksek; Sakarya Üniversitesi'nin puanının en düşük olduğu görülmüştür.

"Ölçeğin bütünü" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin puanının en yüksek; Gazi Üniversitesi'nin puanının en düşük olduğu görülmüştür.

Cinsiyet değişkenine göre, demokratik katılım puanlarının; "siyasal katılım" ve "ölçeğin bütünü" boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

"Siyasal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında erkek öğrencilerin puanlarının kadın öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

"Ölçeğin bütünü" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında erkek öğrencilerin puanlarının kadın öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Sınıf düzeyi değişkenine göre, demokratik katılım puanlarının "seçimlere duyarlılık", "seçim mitingleri", "siyasal katılım", "toplumsal konularda görüş belirtme", "toplumsal katılım" ve "ölçeğin bütünü" alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

"Seçimlere duyarlılık" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 4. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Seçim mitingleri" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 1.sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 3.sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Siyasal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 3. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Toplumsal konularda görüş belirtme" alt boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 4.sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 2.sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Toplumsal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 3.sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Ölçeğin bütünü" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 3. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

Ailenin ekonomik durumu değişkenine göre, demokratik katılım puanlarının "siyasal katılım" ve "ölçeğin bütünü" boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

"Siyasal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 4.001 TL ve üstü ekonomik duruma sahip olan ailelerin puanlarının en yüksek; 1000 TL altı ekonomik duruma sahip olan ailelerin puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Ölçeğin bütünü" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında 3.001-4.000 TL ekonomik duruma sahip olan ailelerin puanlarının en yüksek; 1000 TL altı ekonomik duruma sahip olan ailelerin puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

Sosyal medya kullanım sıklığı değişkenine göre, demokratik katılım puanlarının "siyasal katılım", "toplumsal katılım" ve "ölçeğin bütünü" boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

"Siyasal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında sosyal medya kullanım sıklığı 'sık sık' olan öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 'hiç' olan öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Toplumsal katılım" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında sosyal medya kullanım sıklığı 'sık sık' olan öğretmen adaylarının puanlarının en yüksek; 'hiç' olan öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

"Ölçeğin bütünü" boyutu için sıra ortalamaları arasında farklılıklar göz önüne alındığında sosyal medya kullanım sıklığı 'sık sık' olan öğretmen adaylarının

puanlarının en yüksek; 'hiç' olan öğretmen adaylarının puanlarının en düşük olduğu görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları siyasal katılım kavramını "seçimlere duyarlılık göstermek", " siyasi görüşleri paylaşmak", " harekete geçmek/eylemde bulunmak", "siyaseti takip etmek ", " söz sahibi olmak" ve " siyasetçilerle iletişim-etkileşimde bulunmak" şeklinde tanımlamıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları siyasal katılımın "demokrasinin şartı olması", "yönetimi-yöneticileri denetlemek", "siyasi görüşleri ifade etmek", "halkın temsil gücünün artması", "adaletli-adil bir yönetim", "ülkenin gelişimini sağlamak" ve "siyasetteki hataların fark edilmesi- düzeltilmesi" gibi durumlardan dolayı önemli olduğunu belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük bir kısmının "seçimlere duyarlılık", " siyasi tartışmalara katılmak", "hizmet ve politika takibi" ve "siyasi konularla ilgili düşünce ve önerileri paylaşmak" gibi konularda siyasal katılım gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları siyasal katılımı "yönetim/otoriteye bağlı etkenler", "çevresel etkenler", "kişisel etkenler", "çeşitli yaptırımların uygulanması", "ikametgah sorunu", "psikolojik etkenler" ve "kutuplaşma/kutuplaştıracı ifadeler" gibi durumların engellediğini ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılım kavramını "görüşleri ifade etmek", "harekete geçmek", "birlik-beraberlik içinde olmak", "tepki göstermek", "farkında olmak", "müdahale etmek", "söz sahibi olmak" ve "duyarlılık göstermek " olarak tanımladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "demokrasinin gerekliliği olması", "görüşleri paylaşmak", "birlik beraberliği sağlamak", "tepki göstermek" ve "istekleri-sorunları yetkililere iletmek" gibi gerekçelerle toplumsal katılımı önemli buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının en fazla toplumsal katılım gösterdikleri konuların; "toplumsal gündemi takip etmek", "toplumsal konularda görüş belirtmek" ve "sivil toplum kuruluşlarına yardımda bulunmak" olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre toplumsal katılımı engelleyen durumların; "kişisel etkenler", "yönetim/otoritenin tavrı", "çevresel etkenler", "ön

yargı", "çeşitli yaptırımların uygulanması", "güvensizlik" ve "siyasi görüş farklılıkları" olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için bilgi boyutunda en fazla "temel kavramların öğretilmesi", "etkin vatandaşların özelliklerinin öğretilmesi" ve "siyasal ve toplumsal katılım hakkında bilgi verilmesi" görüşünü belirtmişlerdir. Beceri boyutunda katılımcılar en fazla "sosyal katılım", "politik okuryazarlık", "eleştirel düşünme" ve "medya okuryazarlığı" becerilerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Değer boyutunda ise katılımcılar en fazla "saygı", "vatanseverlik", "duyarlılık", "özgürlük" ve "sorumluluk" değerlerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılımın geliştirilmesi için "eğitim verilmesi/bilinçlendirilmesi", "düşünce-fikir özgürlüğünün sağlanması", "yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi", "demokratik uygulamaların yapılması", "değerlerin öğretilmesi" ve "ders olarak okutulması" gibi uygulamaları yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları siyasal ve toplumsal katılım sürecindeki sorunlara çözüm önerisi olarak; "özgürlüğün sağlanması", "eğitim verilmesi/bilinçlendirilmesi", "toplumsal değerlerin dikkate alınması" ve "toplumu birleştirici söylemlerde bulunulması" görüşlerini ifade etmiştir.

5.2 Öneriler

5.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik katılımını engelleyen çevresel ve kişisel etkenlerle mücadele edebilmesi adına konferanslar veya eğitimler verilebilir.
- Öğretmen adayları demokratik katılım için değer öğretimi önemli görmüştür. Bu nedenle, sosyal bilgiler dersi kapsamında vatandaşlık aktarımıyla ilişkili değerlerin daha fazla üzerinde durulabilir.
- Demokratik katılım için bilgi ve becerilerin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Derslerde demokratik katılım kavramları ve demokratik katılım için gerekli olan becerilerin üzerinde daha çok durulabilir.

- Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılımlarını en çok engelleyen etkenlerden birinin yönetim/otoritenin tavrı (baskı, korku, kısıtlanma) olduğu görülmüştür. Bu nedenle, özellikle sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık hak ve özgürlüklerinin öğretimi üzerinde daha fazla durulabilir.
- Öğretmen adaylarının siyasal ve toplumsal katılım için üzerinde durdukları en önemli noktanın saygı değeri olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin birbirlerine ve birbirlerinin farklılıklarına saygı duymaları için çeşitli yöntem ve tekniklerden (örnek olay, drama, rol oynama) yararlanılıp, özgür bir ortam oluşturulabilir.
- Öğretmen adaylarının büyük bir kısmının toplumsal katılım boyutunda girişim içeren aktivitelerden kaçındığı görülmüştür. Bu nedenle, sosyal bilgiler dersinde STK'larda görev alma veya toplumsal sorunların çözümü için girişimde bulunma gibi alanlarda öğrencilere bilgi verilmesi ve ilgili uygulamaların yapılması sağlanabilir.

5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Öğretmen adaylarının demokratik katılım düzeylerinin ortaya çıkarılması amacıyla farklı değişkenlerle (okul kulüplerine, topluluklarına katılım durumu, siyasi görüş, sivil toplum kuruluşu üyeliği, etnik köken, dini inanç...) çalışmalar yapılabilir. Böylelikle demokratik katılımı hangi durumların etkileyip/etkilemediği ortaya çıkarılarak daha derinlemesine bilgi edinilebilir.
- Literatürde demokratik katılımı ilgili nitel çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin, farklı branşlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının, akademisyenlerin ve vatandaşların görüşleri alınarak demokratik katılımı yönelik algıları ortaya çıkarılabilir.
- Etkili bir demokratik katılım eğitiminin nasıl olması gerektiğine ilişkin kuramsal çalışmalar yapılarak, uygulama örnekleri paylaşılabilir.
- Demokratik katılımın öğretiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemi çok büyüktür. Bu sebeple, sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokratik katılımın öğretimine yönelik kullandıkları yöntem-teknikler, uygulamalar vb. hakkında görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla nitel araştırmalar yapılabilir. Ayrıca; ilgili diğer branş öğretmenlerinin de demokratik katılımı ilgili görüşleri alınabilir.

6. KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Acar, E. ve Becel, Y. (2021). Üniversite gençliğinin gönüllü siyasal katılımı: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine uygulamalı bir çalışma. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, 2(1), 15-35.
- Ahmad, T., Alvi, A. ve Ittefaq, M. (2019). The use of social media on political participation among university students: An analysis of survey results from rural Pakistan. *Sage Open*, 9(3), 1-9.
- Akkaya, A. (2019). Derneklerin kuruluşu ve tüzel kişilik kazanması. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, 3(6), 63-91.
- Akman-Özdemir, P. (2018). Gençlik döneminde siyasal toplumsallaşma: toplumsal katılım ile kitle iletişim araçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 171-188.
- Aksoy, B. ve Günbayı, İ. (2016). Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin sendikalarından beklentilerine ilişkin görüşleri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 14(54), 8-24.
- Akyüz, K. (2018). *Siyasal katılım bağlamında yüksek lisans öğrencilerinin siyasal yaşamdaki yeri: Ardahan Üniversitesi örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ardahan Üniversitesi, Ardahan.
- Alabaş, Ç. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında (1968-2018) sosyal katılım becerisinin yerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Albanesi, C., Zani, B. ve Cicognani, E. (2012). Youth civic and political participation through the lens of gender: The Italian case. *Human Affairs*, 22(3), 360-374.
- Altınok, A. (2012). *Sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubu içsel sosyal problemlere olan duyarlılıklarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Altıntaş, İ., N. ve Kozaner Ç. (2016). Sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının aktif vatandaşlık değerleri açısından karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 34, 505-518.
- Altıntaş, A. (2019). *Siyasal katılım sürecinde gençliğin rolü ve sosyal medya etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Argüz, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal kimlik bağlamında sivil katılım stratejileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Aslan, M. ve Kaya, G. (2004). 1980 sonrası Türkiye’de siyasal katılımı sivil toplum kuruluşları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 213-223.
- Atay, E. E. (2014). Hukuk devleti ilkesi ışığında idarenin denetimi ve kamu denetçiliği kurumu. *Ombudsman Akademik*, (1), 1-30.
- Aytekin, S. (2013). *Yerel ekonomik kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının rolü: Kayseri örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Bal, H. (2012). Demokrasinin performans imkânı olarak çoğulculuk (I). *Liberal Düşünce*, 17(67), 137-171.
- Bayartan, M. (2008). Osmanlı şehirlerinde vakıflar ve vakıf sisteminin şehre kattığı değerler. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10(1), 157-175.

- Baysal, E. (2022). *Milli görüş partilerinin anayasa yaklaşımı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Becel, Y. (2017). *Türkiye’de üniversite gençliğinin siyasal katılım durumu: Dumlupınar Üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri üzerine bir uygulama* [Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Bengiç-Çolak, G. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde hizmet ederek öğrenme yaklaşımının vatandaşlık eğitimindeki rolü* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canbaz, S., Eyidiker, U. ve Poyraz, E. (2019). Siyasal katılım ve üniversite öğrencilerinin siyasal katılıma bakışı: Babaeski Meslek Yüksekokulu örneği. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(35), 2537-2551.
- Coşkun, D., Kodal, T. ve Ersoy, A. (2022). Ortaokul sosyal bilgiler dersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 129-154.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (Çev. Eds. M. Sözbilir.). Pegem Akademi.
- Creswell, J. ve Plano Clark, V. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev. Eds. Y. Dede, S.B. Demir). Anı Yayıncılık.
- Çabuk, D. (2017). Türkiye’de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının itibarını ölçmek. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 8(15), 233-258.
- Çağlar, N. (2011). Kadının siyasal yaşama katılımı ve kota uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4), 56-79.
- Çakmak, D. (2011). *Öğretmen adaylarının siyasal katılımı ve siyasal katılıma ilişkin tutumları (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Çevik-Kansu, C. (2015). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinde etkin vatandaşlık eğitiminin etkililiği* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Çınar, M. F. (2017). Türkiye’nin anayasal demokrasi yolu ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin serencamı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 586-607.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: spss ve lisrel uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çolak, M. (2021). *Z kuşağının siyasal katılım düzeyleri ve etki eden faktörler üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Dal, K. (1985). Millî egemenlik ve temsili. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 2(4), 97-110
- Demir, N. (2010). Demokrasinin temel ilkeleri ve modern demokrasi kuramları. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10(2), 597-611.
- Dere, İ., ve Akdeniz, Ş. N. (2021). Topluma hizmet eden sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkin vatandaşlık ve gönüllülük algıları. *Başkent University Journal of Education*, 8(2), 352-367.
- Dinç, E. ve Üztemur, S.S. (2016). Afiş çalışmalarıyla ortaokul öğrencilerinin çevre farkındalıkları ve sosyal katılım becerilerinin geliştirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(USBES Özel Sayı II), 1224-1239.

- Doğan, B. ve Geyik, A. F. (2020). Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kuvvetler ayrılığı ilkesi . *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 19-46 .
- Doğanay, A., Çuhadar, A. ve Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50(50), 213-246.
- Duman, B. (2008). Öğrenme-öğretme sürecindeki entelektüel şizofrenizm. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 287-321.
- Dursun, D. (2018). Siyaset ve birey: siyasal katılma. İçinde D. Dursun ve M. Altunoğlu (Eds.), *Siyaset Bilimi* (ss. 90-121). Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Erdinç, İ., E. (2018). Üniversite gençliği bağlamında siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 195-223.
- Erol, G. (2018). Avrupa ülkelerinde geri çağırma hakkı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (141), 43-102.
- Erol, H. (2015). Demokrasinin temel ilkeleri açısından ortaokul 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarının incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(14), 311-322.
- Ersoy, A. F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkin vatandaşlık deneyimleri: Sivil toplum kuruluşları örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 47(2), 65-88.
- Ertürk, D. (2016). Postmodern dönemde bir siyasal katılım biçimi olarak siyasal parti üyeliği ve aktivizmi. *Mukaddime*, 7(2), 341-359.
- Gökçe, A. F. (2021). *Siyaset bilimi, kavram ve tanımlar*. Nobel Yayıncılık.
- Gökçe, A. F. ve Dölek, E. (2018). Anayasa yargısı ve demokrasi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(6), 118-143
- Gökçe, A. F., Özdemirci, İ. ve Ceylan, İ. H. (2017). Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım seviyesi: Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 289-319.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 5-59.
- Grasso, M. ve Giugni, M. (2022). Intra-generational inequalities in young people's political participation in Europe: The impact of social class on youth political engagement. *Politics*, 42(1), 13-38.
- Işık, M., Kurt, S. Ü. ve Kurt M. C. (2017). Değişen bir katılım mekanizması olarak gençliğin toplumsal katılımı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 77-92.
- Kabasakal, M. (2008). *Sivil toplum ve demokrasi* [Denetçi Yeterlilik Tezi]. T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Kalkan, M.G. (2019). *Üniversite öğrencilerinin siyasal katılımı üzerine bir araştırma: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi örnekleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Kara, C., Topkaya, Y. ve Şimşek, U. (2012). Aktif vatandaşlık eğitiminin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*, 4(3), 147-159.
- Kara, T. (2022). *Ortaokul öğrencilerinde ADDIE öğretim tasarım modeli temelli sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Karaçor, S. (2009). Yeni iletişim teknolojileri, siyasal katılım, demokrasi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(2), 121-131.
- Karatekin, K., Kuş, Z. ve Merey, Z. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre sorunlarının çözümünde sosyal katılımları. *İlköğretim Online*, 13(2), 345- 361.
- Kara-Yılmaz, G. (2017). *İşbirlikli öğrenmenin ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarısına ve sosyal katılım becerisine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Karipçin-Teke, H. (2016). *Üniversite gençliği ve siyasal katılım: Selçuk Üniversitesi örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kartal, O.Y. (2013). *Öğretmen adaylarının medyalarının okuryazarlık kullanımı ile aktif vatandaşlık üyeleri toplum yaşamına katılma yönünü arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Kaya, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık algıları ile politik ilgi ve katılımları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Keçe, M. ve Dinç, E. (2015). Demokratik katılım ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *GEFAD / GUJGEF*, 35(1),177-207.
- Keskinbıçkı, B. (2019). *Yeni medya ve demokrasi ilişkisi: yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli üzerine bir çalışma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kışlalı, A. T. (1987). *Siyaset bilimi*. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları.
- Kitanova, M. (2020) Youth political participation in the EU: Evidence from a cross-national analysis. *Journal of Youth Studies*, 23(7), 819-836.
- Koca, H. K. (2021). Türkiye’deki Sivil toplum kuruluşları: Dini hizmet bağlamında eğitimsel bir değerlendirme. *Genç Mütefekkirler Dergisi*, 2(2),258-287.
- Kocaoglu, M. (2011). *Yerel yönetimlerde katılım kültürü (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Koroğlu, B. N. (2009). *Referandum ve Türkiye uygulaması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Köse, G. (2018). *Liberal çoğulculuğun sınırları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kurt, M., C. (2016). *Dijital ortamlarda toplumsal katılım anlayışı: sosyal eylem platformları üzerine bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kurt, M. C. ve Tıngöy, Ö. (2016). Dijital ortamlarda toplumsal katılım anlayışı: sosyal eylem platformları üzerine bir inceleme. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 7(24), 95-112.
- Levy, B. L. ve Akiva, T. (2019). Motivating political participation among youth: An analysis of factors related to adolescents’ political engagement. *Political Psychology*, 40(5), 1039-1055.
- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.
- Memişoğlu, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılıma ilişkin görüşleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 621-640.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis*. Sage Publications.

- Nacak, O. (2014). Temsili demokrasinin sorun alanları ve çözüm noktasında yeni bir model: Katılımcı demokrasi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 194-214.
- Omotayo, F. ve Folorunso, M., B. (2020). Use of social media for political participation by youths in Oyo State, Nigeria . *JeDEM-eJournal of eDemocracy and Open Government* , 12(1), 132-157.
- Önal, G. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal katılımı ile ilgili haklarının kullanımına ilişkin görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Örtlek, M. ve Tekelioğlu, S. (2013). Türkiye’de siyaset ve kadın. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2),278-287.
- Özdemir, A. F. (2009). *Türkiye’de dernek ve vakıfların vergilendirilmesinde karşılaşılan sorunların değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi].Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Özden, Ö. H. (2004). Türk vakıf kurumunun duygusal ve felsefi temelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 339-349.
- Özdil, Y. ve Keser, A. (2021). Kahramanmaraş Göksun İlçesi örneğinde çeçen ve çerkeslerde siyasal katılım [Political Participation of Chechens and Circassians: The Case of Kahramanmaraş Province Göksun District]. *Kafkasya Çalışmaları*, 6(12), 209-232.
- Özer, M. H. (2008). Günümüz itibariyle sivil toplum kuruluşlarının iktisadi ve sosyal fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97.
- Öztekin, A. (2014). *Siyaset bilimine giriş*. Siyasal Kitabevi.
- Özyılmaz, H., Dağtekin, E. ve Oğuz, G. P. (2008). Sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerince mimarlık. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 206-222.
- Özyurt, C. (2010). Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım davranışları: 29 Mart 2009 yerel seçimleri, Balıkesir örneği. *Electronic Journal of Social Sciences*,9(33). 289-320.
- Palabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve yerel hizmetlere gönüllü katılım üzerine açıklamalar. *Journal of Administrative Sciences*, 9(1),86-114.
- Pekkaya, M., Çavuşoğlu, H. ve Bayram, T. (2018). Üniversite öğrencilerinin demokrasi algısının siyasal katılıma açısından incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 11(59),392 - 405.
- Saud, M., Ida, R., ve Mashud, M. I. (2020). Democratic practices and youth in political participation: a doctoral study. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 800-808.
- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (1996). *A beginner’s guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sevinç, H. (2021). Demokrasi bağlamında referandum uygulaması: Türkiye örneği. *Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 29-50.
- Seyhan, O. (2014). Sosyal katılım kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metafor durumları. *Researcher: Social Science Studies*, 2(2), 34-43.
- Sömen, T. ve Bilgili, A. S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırma durumları. *Electronic Turkish Studies*, 12(33), 403-426,
- Sömen, T., Göksu, M. M. ve Taşyürek, Z. (2017). Demokrasinin serüveni ünitesinde sosyal katılım becerisinin yeri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(12),218-233.

- Süvari, Ş., ve Tangülü, Z. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık öz yeterliliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Ege Bölgesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 799-818.
- Şahin, M. (2007). *Kamu ekonomisi ve sivil toplum kuruluşları*. Seçkin Yayıncılık.
- Şahin, Ü. (2020). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerisi kazanma durumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Şahinbaş, Y. (2016). *Gençliğin siyaset algısı ve yönelimleri: Trakya Üniversitesi öğrencileri üzerine bir çalışma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Şener T. ve Çağlar N. (2020). Genç seçmenlerin siyasete olan ilgileri ve siyasal katılım açısından kümelenmeleri üzerine bir araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 514-531.
- Temizel, Ö.Ö. (2021). *Ortaokullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin örgütsel demokrasi algıları ve örgütsel sinizm düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tosun, A. (2018). *Gençliğin siyasal katılıma ilişkin algısı: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Tunç, H. (2008). Demokrasi türleri ve müzakereci demokrasi kavramı. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1113-1132.
- Turhan, M. (1995). Anayasacılık açısından çoğunluk ilkesi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 50(1),401-413.
- Türk Dil Kurumu (2023, 20 Nisan). Veto nedir?. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türk Dil Kurumu (2023, 20 Nisan). Özgürlük nedir?. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türkmen, B. ve Yavuz, C. (2017). Türkiye’de sinema alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının web sitelerinin analizi: Türkiye Sinema ve Audiovisuel Kültür Vakfı (Türsak), İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İksv), Ankara Sinema Derneği (Asd) Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2),801-825
- Ulutaş, Ö. (2023). *Çok partili yaşamdan günümüze kadar Türkiye’de genel seçimlerde uygulanan seçim sistemlerinin demokrasi bağlamında incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Uslu, S. ve Geçgel, Ş. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1328- 1342.
- Üste, R. B. (2007). Siyaset bilimi ve üniversite gençliği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 201-220.
- Yaman, F. T. (2018). Katılımcı demokrasi: kapsam ve unsurlar. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 6(2), 136-160.
- Yentürk, N. (2014, Haziran). *Şebeke projesi deneyimi ve gençlerin katılımına yönelik politika önerileri*. Yeni Zamanlarda Genç Yurttaşların Katılımı Konferansı Bildiriler Kitabı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları .
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, E., Öntaş, T. ve Egüz, Ş. (2018). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık algıları, politik katılımları ve politik ilgileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 163-175.
- Yıldız, M. M. (2014). *Gençlik ve siyasal katılım: Diyarbakır örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Yılmaz, M. (2021). *Lise öğrencilerinin siyasal toplumsallaşma süreçlerinin analizi Samsun örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yılmaz, V. ve Oy, B. (2014). *Türkiye’de gençler ve siyasi katılım: Sosyo-ekonomik statü fark yaratıyor mu?*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yücekök, A. N. (1987). *Siyasetin toplumsal tabanı–siyaset sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

7.EKLER

EK 1 Demokratik Katılım Ölçeği

Değerli Öğretmen Adayları,

Bu çalışmanın amacı sizlerin demokratik katılımı ilgili bilgi, tutum ve deneyimlerinizi belirlemektir. Araştırmadan elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacak ve başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. Lütfen istenen bilgileri kendi durumunuzu ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde işaretleyiniz. Katkılarınız için çok teşekkür ederim.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

BÖLÜM I: KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ

1. Üniversiteniz:

2.Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

3. Sınıf Düzeyiniz: () 1 () 2 () 3 () 4

4.Yaşanılan Bölge: () Akdeniz () D. Anadolu () Ege () G. Anadolu () İç Anadolu
() Karadeniz () Marmara

5.Ailenizin Yaşadığı Yerleşim Birimi:

() Köy () Kasaba () İlçe () Şehir ()Büyükşehir

6.Annenizin Eğitim Durumu:

() Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön lisans
()Lisans () Lisansüstü

7.Babanızın Eğitim Durumu:

() Okuryazar değil () Okuryazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön lisans
()Lisans () Lisansüstü

8.Ailenizin Ekonomik Durumu:

() 1.000 TL Altı () 1.001-2.000 TL () 2.001 – 3.000 TL () 3.001 – 4.000 TL
() 4.001+ TL

9. Sosyal Medya Kullanım Sıklığı : () Çok sık () Sık sık () Orta Sıklıkta () Nadiren
() Hiç

BÖLÜM II

No	Ölçek Soruları	Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
1	Güncel siyasi tartışmalara katılıyorum.					
2	Yerel yönetimlerle ilgili siyasi tartışmalara katılıyorum.					
3	Ebeveynlerimle siyasi konuları tartışırım.					
4	Arkadaşlarımla siyasi konuları tartışırım.					
5	Yerel yönetimlerin hizmetleri ile ilgili düşüncelerimi arkadaşlarımla tartışırım.					
6	Yerel yönetimlerin hizmetleri ile ilgili düşüncelerimi aile bireylerimle tartışırım.					
7	Gündemdeki siyasi konulara ilişkin siyasetçilere mektup/e-posta gönderirim.					
8	Sürelî yayınların editörlerine siyasal içerikli mektup/e-posta gönderirim.					
9	Gazetelerdeki siyasi haber ve yorumlara ilişkin kişisel düşüncelerimi ilgili yayın kuruluşlarına/yazarlarına iletirim.					
10	İnternet sitelerinde yapılan güncel siyaset ile ilgili anketlere görüş bildiririm.					
11	Genel seçimlerde oy kullanırım.					
12	Yerel seçimlerde oy kullanırım.					
13	Halkoylamalarında (referandum) oy kullanırım.					
14	Siyasal konularda imza kampanyalarına katılıyorum.					

15	Yasal olarak izin verilmiş gösterilere, yürüyüşlere katılırim.					
16	İzinsiz olarak düzenlenen gösterilere, yürüyüşlere katılırim.					
17	Bir sendika tarafından düzenlenen grevlere katılırim.					
18	Genel seçim sürecinde siyasi parti liderlerinin düzenlediği mitinglere katılırim.					
19	Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarının mitinglerine katılırim.					
20	Siyasal faaliyetlerde kullanılmak üzere yardım toplarım.					
21	Hükümetlerin ülke yönetimine ilişkin politika / hizmetlerini takip ederim.					
22	Muhalefet partilerinin politikalarını takip ederim.					
23	Yerel yönetimlerin hizmetlerini takip ederim.					
24	Başkalarının mal ve mülküne zarar verme ihtimali olan eylemlere katılırim					
25	Başkalarının canına zarar verme ihtimali olan eylemlere katılırim.					
26	Boykotlara katılırim.					
27	Propaganda amaçlı afiş asarım.					
28	Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. dağıtırım.					

2.TOPLUMSAL KATILIM

No	Ölçek Soruları	Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her Zaman
1	İnternet ortamında toplumsal içerikli tartışma yapan gruplarına dahil olurum.					
2	Toplumsal konulara ilişkin panel, açık oturum, sempozyum ya da konferanslara gönüllü olarak katılırım.					
3	Toplumsal konularla ilgili olarak internet sitelerinde yapılan anketlerde görüşlerimi ifade ederim.					
4	Toplumsal konulardaki imza kampanyalarına katılırım.					
5	Toplumsal konularda bir imza kampanyasının düzenlenmesi için girişimde bulunurum.					
6	Toplumsal konulara dikkat çekmek için Facebook, Twitter veya diğer sosyal medyada paylaşımlar yaparım.					
7	Toplumsal problemlerin tartışıldığı forum sitelerinde görüşlerimi dile getiririm.					
8	Bir dernek, vakıf veya kulübün faaliyetlerinde kullanılmak üzere yardım toplarım.					
9	Bir dernek, vakıf veya kulübün faaliyetlerinde kullanılmak üzere para toplayanlara maddi katkıda bulunurum.					
10	Bir sivil toplum kuruluşuna destek olmak amacıyla üretilen, satılan malları ya da hizmetleri satın alırım.					

11	Bir sivil toplum kuruluşuna destek olmak amacıyla üretilen, satılan malların, hizmetlerin satın alınmasını teşvik ederim.					
12	Toplumsal konularda gündemi takip ederim.					
13	Toplumsal konuları anne-babamla tartışırım.					
14	Toplumsal konuları akranlarım ya da arkadaşlarımla tartışırım.					
15	Toplumsal konularla ilgili (gıdaların güvenilirliği, hastanelerin durumu gibi) konularda TV’deki açık oturum programlarını izlerim.					
17	Toplumsal konulara dikkat çekmek için ilgili ve yetkilileri telefonla ararım.					
18	Toplumsal bir sorunun çözülmesi amacıyla yetkililere e-mail gönderirim.					
19	Toplumsal sorunların çözümüne yönelik başkalarıyla işbirliği yaparım.					
20	Bir sivil toplum kuruluşu, okul veya spor kulübünde kararların alındığı kurullardan birinde aktif olarak görev almayı düşünürüm.					
21	Bir sivil toplum kuruluşu, okul veya spor kulübünde kararların alındığı kurullardan birinde yer almayı düşünürüm.					
22	Bir sivil toplum kuruluşu, okul veya spor kulübünün faaliyetlerine gönüllü olarak katılırım.					

EK 2 Görüşme Formu

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEMOKRATİK KATILIMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Değerli Öğretmen Adayları,

Bu araştırma ‘‘Demokratik Katılım’’ hakkında sizlerin düşünce ve fikirlerinizi almak amacıyla yapılmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacak ve başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. Yanıtlarınızın samimi olması çalışmanın güvenilir olması açısından önemlidir. Katkılarınız ve samimiyetiniz için çok teşekkür ederim.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I. KİŞİSEL BİLGİLER

1.Üniversite Adı :.....

2.Cinsiyet: () Kadın () Erkek

3.Sınıf Düzeyi: () 1 () 2 () 3 () 4

4.Yaşanılan Bölge: () Akdeniz () D. Anadolu () Ege () G. Anadolu () İç Anadolu () Karadeniz () Marmara

5.Ailenizin Yaşadığı Yerleşim Birimi : () Köy () Kasaba () İlçe () Şehir
() Büyükşehir

6.Ailenin Ekonomik Durumu:

() 1.000 TL Altı () 1.001-2.000 TL () 2.001 – 3.000 TL () 3.001 – 4.000 TL ()
4.001+ TL

7.Baba Öğrenim Durumu:

() Okul Bitirmedi () İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Yüksek Lisans ()
Doktora

8.Anne Öğrenim Durumu:

() Okul Bitirmedi () İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Yüksek Lisans ()
Doktora

9.İnternet Kullanım Sıklığı : () Çok sık () Sık sık () Orta Sıklıkta () Nadiren () Hiç

10.Haberleri Takip Etme Sıklığı : () Çok sık () Sık sık () Orta Sıklıkta () Nadiren

() Hiç

11.Sosyal Medyada Etkileşim Durumu:

Sadece olay / gündem takip ederim. ()

Olay /gündem ile ilgili yorum yaparım ()

Olay gündem ile ilgili tartışmalara katılırım. ()

Olay /gündem ile ilgili paylaşım yaparım. ()

Olay /gündem ile ilgili video, haber vb. arkadaşlarıma mesaj yoluyla iletirim ()

Olay /gündem ile ilgili kişileri etiketlerim. ()

BÖLÜM II

1.Siyasal katılım kavramı sizin için ne ifade etmektedir? Açıklayınız.

2.Demokratik bir ülkede vatandaşların siyasi katılımı neden önemlidir? Açıklayınız.

3.Bir vatandaş olarak siyasi katılım gösterdiğiniz konular nelerdir? Açıklayınız.

Siyasi Tartışmalara Katılma (Aile ,arkadaş ortamı,çevrede...)

Açıklama/Örnek :

Siyasi Konularla İlgili Düşünce ve Önerileri Paylaşma (Anket, e-posta ...)

Açıklama/Örnek:

Seçimlere Duyarlılık

Açıklama/Örnek:

Gösteri ve Yürüyüşlere Katılma

Açıklama/Örnek:

Seçim Mitingleri

Açıklama/Örnek :

Hizmet ve Politika Takibi (Hükümet ,muhalafet ,belediye hizmetleri...)

Açıklama /Örnek:

Propaganda , Boykot ve Eylemlere Katılma

Açıklama /Örnek :

4. Vatandaşların siyasal katılımını engelleyen durum /durumlar nelerdir? Açıklayınız.

5. Toplumsal katılım kavramı sizin için ne ifade etmektedir? Açıklayınız.

6. Demokratik bir ülkede vatandaşların toplumsal katılımı neden önemlidir? Açıklayınız.

7. Toplumsal katılım gösterdiğiniz konular nelerdir? Açıklayınız.

Toplumsal Konularda Görüş Bildirme (Aile,arkadaş ortamı ,çevrede...)

Açıklama /Örnek:

Sivil Toplum Kuruluşlarına Yardımda Bulunma (Dernek,vakıf ,kulüp...)

Açıklama/Örnek:

Toplumsal Gündemi Takip Etme

Açıklama /Örnek :

Toplumsal Sorunların Çözümü İçin Girişim

Açıklama /Örnek

Sivil Toplum Kuruluşlarında Görev Alma

Açıklama /Örnek :

8. Vatandaşların toplumsal katılımını engelleyen durum/durumlar nelerdir?

Açıklayınız.

9. Siyasal ve toplumsal katılım eğitimi için hangi bilgi, beceri, değerler verilmelidir?

Açıklayınız.

Bilgi

Beceri

Değer

10. Siyasal ve toplumsal katılımı geliştirmek için ne gibi uygulamalar yapılmalıdır?

Açıklayınız

(Sosyal bilgiler dersi-okul-üniversite-toplum açısından)

11. Siyasal ve toplumsal katılım sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.

EK 3 Ölçek Kullanım İzni

Hatice KARIŞAN 17 Nis

← ⋮

Sayın Hocam,
Ben Hatice KARIŞAN.Bolu Abant İzzet Baysal
Üniversitesi'nde Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında
yüksek lisans yapmaktayım.Doç.Dr. Hatice
MEMİŞOĞLU danışmanlığında Sosyal Bilgiler
Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılımlarıyla ilgili
bir tez çalışması yapmak istiyorum.
Çalışmamda tarafınızca geliştirilen "Demokratik
Katılım" ölçeğini izin vermeniz durumunda kullanmak
istiyorum.

Cevabınızı bekliyorum hocam,iyi çalışmalar dilerim.

Erkan DİNÇ 17 Nis

← ⋮

Alıcılar: ben ✓

Hatice Hanım Merhaba,

Ölçeğin orijinal hali ektedir. Kaynak
göstermek suretiyle kullanabilirsiniz.

EK 4 Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Hatice KARIŞAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi

Sayın Hatice KARIŞAN,

“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri” adlı İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvurunuz (Protokol NO. 2021/281) kurulumuzun 30.06.2021 tarihli ve 2021/07 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit UŞAKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYIGİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Prof. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DOKURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhal Demirci (Üye)

EK 5 Afyon Kocatepe Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.08.2021-38953

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi

Sayı : E-60509273-902.02-38953
Konu : Araştırma İzni

17.08.2021
18.08.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına)

İlgi : 10.08.2021 tarihli ve 70813604-902.02-E.37136 sayılı yazı.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice KARIŞAN'ın, "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri" başlıklı tez çalışması kapsamında Fakültemizde öğrenim gören Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı öğrencileri ile uygulama yapma isteği Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Ahmet Ali GAZEL
Dekan

EK 6 Akdeniz Üniversitesi Araştırma İzni

TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI	KARAR TARİHİ
130	I	12.08.2021
KARAR I: Bölü Akademi İzni Sosyal Üniversitesi Rektörlüğünün, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice KARİŞAN'ın, "Sosyal Bilimler Öğretmen Adaylarının Demokratik Kavrayışına İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında, veri sağlamak üzere uygulama yapma isteğine ilişkin, eğitime ve öğretimi aksatmayacak ve güvenirlik esasına dayalı olarak yapılmasının uygunluğuna; Mevcutdan oy birliğiyle/oy çokluğuyla kabulüne karar verilmiştir. Doç. Dr. Nadire Emel AKHAN Başkan (Raporlu) Doç. Dr. S. Gökçe ÇAKIR ÇELEBİ ÜYE Doç. Dr. Mustafa DOĞRU ÜYE Doç. Dr. Sinem SEZER ÜYE Doç. Dr. Melih GULMEZ ÜYE		

Form No : 8552/13.08.2021

Rev. No : 00

EK 7 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma İzni

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Başkanlığı

Sayı : E-29102005-300-2100124420
Konu : Araştırma İzni (Hatice KARIŞAN)

18.10.2021

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice KARIŞAN'ın, "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında veri sağlamak üzere uygulama yapmak isteği Bölümümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Cemal AVCI
Bölüm Başkanı

EK 8 Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma İzni

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı: E-26468960-302-23137

16.08.2021

Konu: Araştırma İzni (Hatice KARIŞAN)

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 6.08.2021 tarihli ve E-79594239-302.14-2100084847 sayılı yazınız.

Enstitünüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Hatice KARIŞAN “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri” konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemizde uygulama yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ferudun YILMAZ

Rektör a.

Rektör Yardımcısı

EK 9 Gazi Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.08.2021-E.142653

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-44569636-044-142653
Konu : Anketler(Hatice KARIŞAN)

10.08.2021

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 10.08.2021 tarihli ve 89377925-044- 142251 sayılı yazı.

Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice KARIŞAN'ın "**Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri**" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebi Bölümümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Halil ÇELTİK
Bölüm Başkanı V.

EK 10 Kastamonu Üniversitesi Araştırma İzni

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-16694033-605.01-2100054838
Konu : Araştırma İzni (Hatice KARIŞAN)

20.08.2021

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 06.08.2021 tarihli ve E-79594239-302.14-2100084847 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hatice KARIŞAN'ın "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında, Üniversitemiz Eğitim Fakültesinde veri toplamak üzere uygulama yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Mehmet ATALAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK 11 Sakarya Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.08.2021-51587

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Yazı İşleri Birimi

Sayı : E-65182052-302.14.01-51587
Konu : Araştırma İzni/ Hatice KARIŞAN

17.08.2021

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına

İlgi : Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı 06.08.2021 tarihli ve 2100084847 sayılı yazı

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Hatice KARIŞAN'ın, "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Katılıma İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı Öğretmen adaylarına anket ve görüşme formu uygulaması uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Barış Tamer TONGUÇ

Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: İlgili yazı